

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

17676

17677

17678

17679

ԽԱՐԺԱԲԱԼԱ
 ԷԼԻ ՄԵԿ ԶՈՅ
 ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐ
 ՊԷՊՕ

891.99
 Ա-94

3359

ԳԱՅՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՅՑ

Խ Ա Թ Ա Բ Ա Լ Ա

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՉՈՐՍ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

ԵՒ

Վ Ե Ց Պ Ա Տ Կ Ե Ր Ո Վ

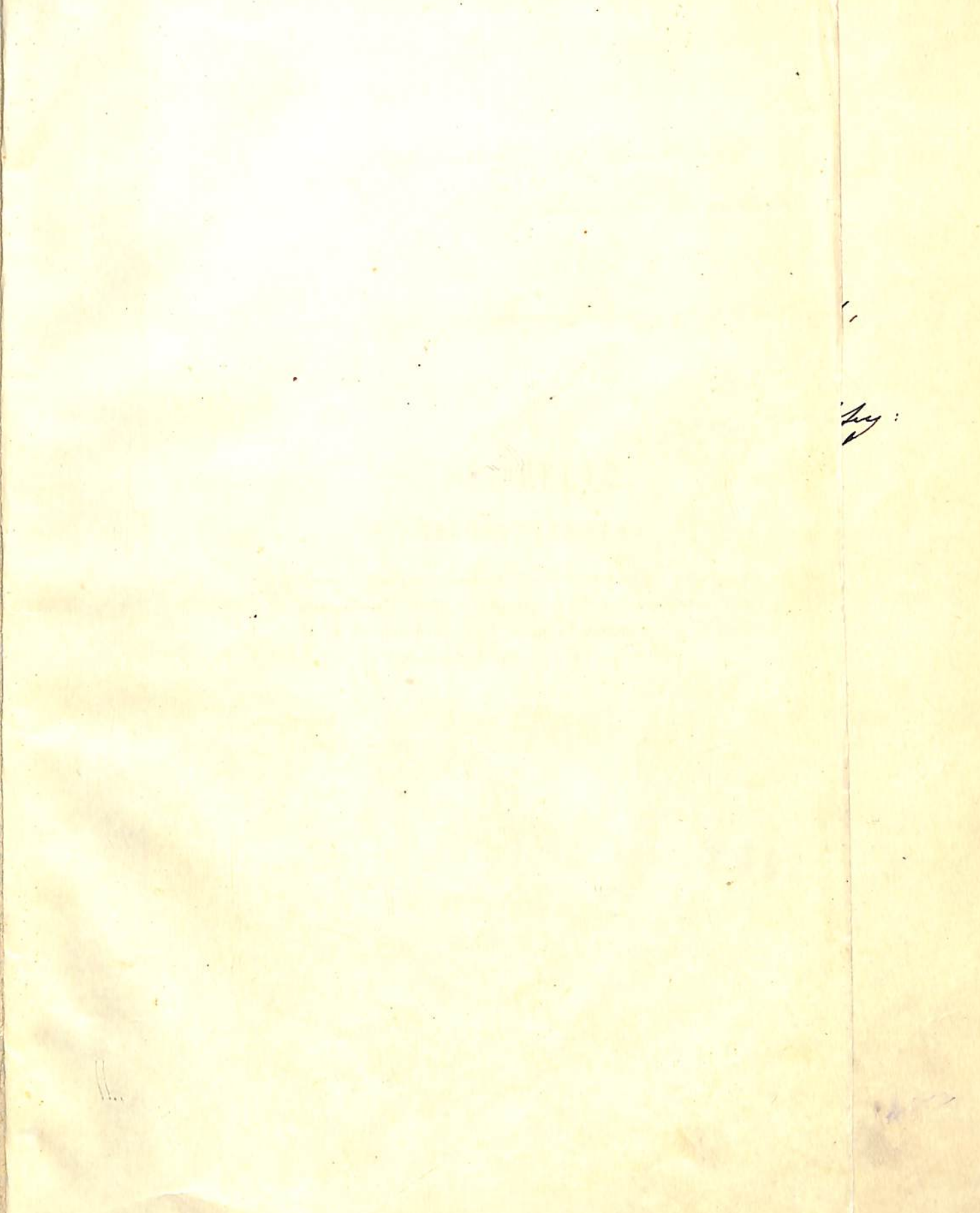
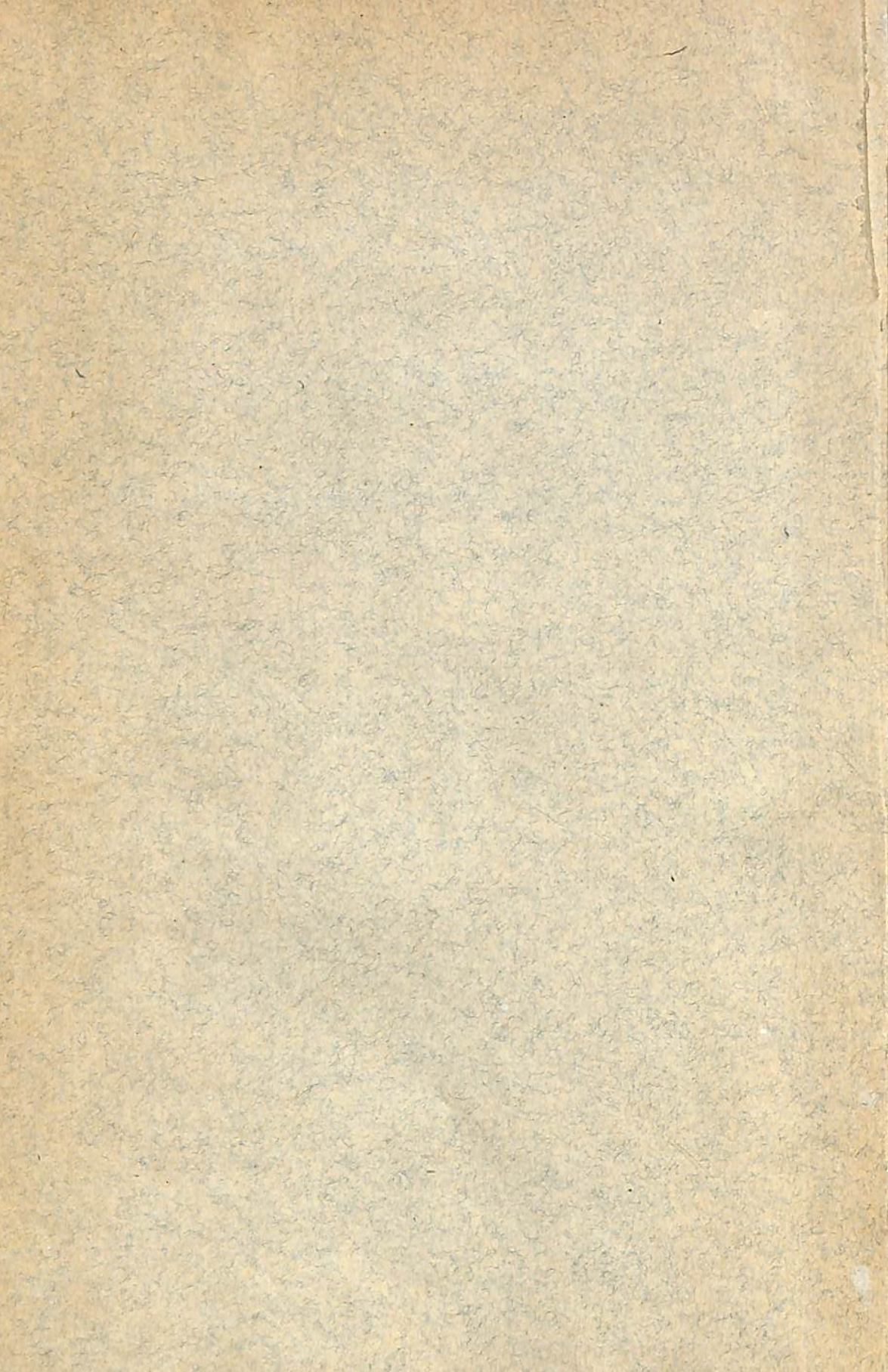
ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ռոտտոմ

Թ Ի Փ Լ Ի Չ

ԱՐԱԴԱՏԻՊ ՄՆ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՅԻ
ԳՈՒՂԳԻՆԵԱՆ ՓՈՂՈՑ, 12

1904

831.93
U-94

Հայկ. Եւրոպայի Գործարարական
Ընկերութեան Ս. Քարտ Եւրոպայի.

Եւրոպայի Եւրոպայի,

Գործարարական:

ԽԱԹԱԲԱԼԱ

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Առաջին անգամ ներկայացրած է Թիֆլիզի բաղարային
Պատրոնում՝ 1866 թ. Ապրիլի 7-ին երկու արարուածով,
1867 թ. Յունիսի 12-ին երեք արարուածով եւ 1879 թ.
Նոյեմբերի 22-ին չորս արարուածով:

200 - A

2003

851.99
M-94
Lyp

Խ Ա Թ Ա Բ Ա Լ Ա

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՉՈՐՍ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

ԵՒ

Վ Ե Յ Պ Ա Տ Կ Ե Ր Ո Վ

Հ Ե Ղ Ի Ն Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Գ Ա Բ Ի Է Լ Ս ՈՒ Ն Գ ՈՒ Կ Ե Ա Ն Յ Ի

ԵՐԿՐՈՐԳ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ուղղամ

Թ Ի Փ Լ Ի Զ

ԱՐԱԳԱՏԻՊ ՄՆ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՅԻ

ՊՈՒՂԿԻՆԵԱՆ ՓՈՂՈՑ, 12

1904

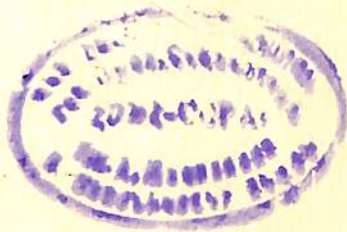
36468 ա. հ.

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՄԱՍԻՍԻ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 22 Мая 1904 г.

721727

ՄԻՋՐԴԱՏ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Խ Ա Թ Ա Բ Ա Լ Ա

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՉՈՐՍ ԱՐԱՐՈՒՆԵՈՎ

Թիֆլիզի թատրոն, 1866 թ. Ապրիլի 7-ին:

Գ Ո Ր Ծ Ո Ղ Ա Ն Ձ Ի Ն Ք

ԳԱՐԱՍԻՄ ԵԱԿՈՒԼԻՉ ՉԱՄԲԱ- 1866—1867

ԽՈՎ, հարուստ վաճառական. Պ.ՄԻՀՐԳՅԱՄԵՐՈՎԵԱՆՅ՝
ՄԱՐԳՐԻՏ, նրա նշանելու աղջիկը,
պեղ և կարճահասակ. . . Օր. ԱՐԱՄԵԱՆՅ ՝

ԻՍԱՅԻ, վաճառական, Չամբախովի
աղջկան. Պ. ՍՈՒՔՈՆԱՆՅԱՆՅ ՝

ՆԱՏԱԼԻԱ, Իսայու կինը, գեղեցիկ
և բարձրահասակ. Տ. ՄԷԼԻՔ-ՆԱԶԱՐԵԱՆՅ

ԳԷՈՐԳ ՄԱՍԻՍԵԱՆՅ, աստիճան-
նաւոր կրիտատար. Պ. ՉՄՇԿԵԱՆՅ

ՔԵԹԵԼԻԱՆ, Գէորգի մայրը, այրի
կին Օր. ԱՐԱՄԵԱՆՅ ՝

ԽԱՄՓԵՐԻ, Գէորգի մօբաքայրը . Տ. ՍԱԹՆՆԻ

ՍԱՐԳԻՍ, Չամբախովի ծառան. . . Պ. ԴՈՎԱՆՅԱՆՅ

ԱՐՏԷՄ, Իսայու ծառան, փոքրիկ
աղայ. Պ. ՆԱՍԻՐԵԱՆՅ

Առաջին, երրորդ և չորրորդ արարուածները կատարվում են Չամբախովի տան առաջ և տանը, իսկ երկրորդը՝ Մասիսեանցի տանը:

Անցքը պատահում է Թիֆլիզում 1860-ին:

Առաջին տպագրութեան մէջ յայտարարուած է եւ հետեւեալ ծանօթութիւնը.

1879 թուի ներկայացնողներն էին՝

Պ. ԱՒԱԼԵԱՆՑ

Տ. ՉԱՄԻՐԱՄ

Պ. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

Տ. ՍԱԹԻՆԻԿ ՉՄՉԿԵԱՆ

Պ. ԼԱԼԱՅԵԱՆՑ

Տ. ՍԱՆԴՈՒԽՏ ԱՆԵԱՆՑ

Տ. ՍԱԹԻՆԻԿ ՉՄՉԿԵԱՆ

Պ. ՏԷՐ-ԳԱԻԹԵԱՆՑ

ևւ. № №

ԳՈՐԾՈՂ Ա.ՆՁԱՆՅ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԱՐԱՍԻՄ (ԿԱՐԱՊԵՏ), 60 տարեկան, միջին հասակով, պատկառելի գէմբով և բոլորովին սպիտակ մազերով: Երեսը ածելած, յօնքերը հաստ, բեխերը միջակ: Սև մահուդէ եւրոպական հագուստ՝ երկայն ժիլէտ, փոքր ինչ լայն անդրալարտիք, երկար ու լայն սերթուկ, հին ձեւի մեծ գլխարկ—ֆուրածկայ և մետաքսեայ սև լայն փողպատ: Փողոցում՝ ձեռքին կարճ հաստ ձեռնափայտ, իսկ վրան զցած երկար ու լայն վերարկու—պալտո: Գործ է ածում արծաթէ հին ձեւի հաստ ժամացոյց սև բարակ ժապաւէնով և կանաչագոյն մետաքսեայ ծաղկախառն թաշկինակ: Բայլը հաստատ, ձայնը ազդու, շարժուածքը և խօսակցութեան ձևերը ծանր: Ըստ երևոյթին շատ պատուաւոր անձն:

ՄԱՐԳՐԻՏ, 19 տարեկան, տղեղ և կարճահասակ օրիորդ, տեղական վրաց հագուստով, գլուխը վրացնակ զարդարուած: Առաջի արարուածում հագնուած է բաւականին հասարակ և առանց գօտկի, իսկ երրորդում և չորրորդում՝ ամենաշքեղ ձևով, գօտկով և զանազան ակնեղէններով զարդարուած: Չայնը քաղցր, խօսակցութեան ձևերը և շարժուածքը համեստ:

ԻՍՍՅԻ, 40 տարեկան, վայելուչ կազմուածքով և գեղեցիկ, բայց փոքր ինչ յիմար դէմքով: Երեսը ածելած, մազերը բոլորովին սև, յօնքերը բարակ, բեխերը միջակ: Թիֆլիզի վաճառականի ընտիր հագուստ՝ մետաքսեայ սև արխալուխ, կուրծքը կապած և բարակ ոսկեթելով բոլորած, բարակ փողպատ, սև մահուդէ կաբայ, մոխրագոյն մետաքսեայ գօտիկ, մահուդէ բաց-շաղանակագոյն լայն անդրավարտիք և գլխարկ—փոքրիկ սև ֆուրածկայ: Գործ է ածում գեղին մետաքսեայ ծաղկախառն թաշկինակ: Շարժուածքը և խօսակցութեան ձևերը հասարակ:

ՆԱՏԱԼԻԱ, 20 տարեկան, նուրբ կազմուածքով և կախարդիչ դէմքով: Հասակով Մարգրիտից շատ բարձր: Երկու ձեռք բուն վրաց գեղեցիկ հագուստ՝ մինը առաջին արարուածում, իսկ միւսը երրորդ և չորրորդ արարուածներում, գլուխը վրացյան կարգարուած: Փողոցում՝ ձեռնոցներ, փոքրիկ հովանոց և սպիտակ թեթև վերարկու: Շարժուածքը կենդանի. երգում է հիանալի:

ԳԷՈՐԳ, 27 տարեկան, սև մազերով և թարմ գրաւիչ դէմքով: Հագուստը բոլորովին եւրոպական, ամենաընտիր ճաշակի և գլխարկը միշտ սիլինդր: Փողոցում՝ կարճ պիջակ, գեղին ձեռնոցներ և բարակ ձեռնափայտ. տանը՝ սկզբում, մոխրագոյն բաճկոնակ (ժաքէթ) կարմիր ժապաւէնով բոլորած, յետոյ սև սերթուկ և ֆրակ, ինչ-

պէս նշանակուած է իր տեղը. գաւթումը՝ վերարկուով և ձեռնափայտով. իսկ Չամբախովի տանը՝ ֆրակով և սպիտակ ձեռնոցներով, ինչպէս և հագնուած է երկրորդ արարուածի վերջումը: Չայնն ախորժելի, խօսակցութեան ձևերը և շարժուածքը քաղաքակրթուած:

ՔԵԹԵՆԱՆ, այրի կին, 52 տարեկան, գեղեցիկ դէմքով, երեսը թուխ, յօնքերը սև: Վրաց հագուստ, գլուխը վրացյան կարգարուած, հասարակ չիքիլայ, մուգ դալամքարէ ճակտի աղլուխ առանց քորոցի, մետաքսեայ սև գլխի-փաթաթան, մուգ մանիշակագոյն դօշ սև թաւիշէ ժապաւէնով բոլորած և հասարակ քորոցով, մուգ միխակագոյն մետաքսեայ դէրիայ և քիրմանի շալէ սև գօտիկ: Խօսակցութեան ձևերը և շարժուածքը ծանր: Ամենաբարի և ամենապատուելի անձն:

ԽԱՄՓԵՐԻ, 50 տարեկան, հաճելի դէմքով ու սև բարակ յօնքերով նիհար կին: Վրացյան մետաքսեայ սև հագուստ կապոյտ դօշ ու գօտիկով. գլուխը վրացյան, հասարակ չիքիլայ, կապոյտ թաւիշէ ճակտի աղլուխ և մուգ գլխի փաթաթան: Գործ է ածում սպիտակ դաթիբայ: Խօսակցութիւնը, ման գալը և շարժուածքը արագ և կրակոտ:

ՍԱՐԳԻՍ, 25 տարեկան: Առաջի արարուածում՝ չիքէ արխալուխ սև հասարակ քամարով,

խակ երբորդում և չորբորդում՝ սև մահուդէ չէր-
քէզկայ զեղին կլապիտօնէ բարակ դայթանով
բոլորած և արծաթէ շքեղ քամար: Միշտ առանց
զլխարկի:

ԱՐՏԵՄ, 14 տարեկան տղայ, սպիտակ մահու-
դէ չէրքէզկայով:

Խ Ա Թ Ա Բ Ա Լ Ա

Ա Ր Ա Ր Ո Ի Ա Ժ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Բեմը ներկայացնում է Թիֆլիզի մէկ փողոց. աջ*) կողմը Կա-
րապետ Ջամբախովի երկու-յարկանի հոյակապ տունը դան-
րով, պատահաններով և լոբբրիկ պատշգամով: Ժամանակը
կէսօրին մօտ է:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

ԳԷՈՐԳ, յետոյ ՆԱՏԱԼԻԱ, ԱՐՏԵՄ

ԳԷՈՐԳ, մենակ, ձախ կողմը տուն է փնտռում:
Այս էլ չէ... երևի ուղիղը չիմացայ... Ո՞ւմ
հարցնեմ... Ջարմանալի փոփոխութիւն է ստացել

*) Աջ, ձախ պէտք է ընդունել միշտ հանգիստականների
դիրքից նայելով:

այս վողոցը: (Նատալիան մտնում է աջ կողմից եւ կարապետի տան դուռը ձեռնում. Արտէմը հետեւում է նրան, ձեռքին երկար թղթի մէջ փաթած մետաքսեղէն:) Ոչ ոք էլ չկայ այստեղ, որին մարդ գիմի և հարցնի. կարծես անապատ լինի: (Տեսնելով Նատալիային:) Բայց ահա... Կարելի է այս աղջիկին իմանայ... (Մտնելով Նատալիային, քաղաքափարոսեանք ողջունում է նրան:) Ներքեք, խնդրեմ...

ՆԱՏԱԼԻԱ, վախենալով:

Ախ:

ԳԷՈՐԳ

Մի վախենաք, խնդրեմ... Կարելի է հրամանդդ իմանաք՝ Մարտիրոսեանցի տունը սրն է այստեղ:

ՆԱՏԱԼԻԱ, շփոթուած:

էս քուչումը Մարտիրոսեանցի տուն չկայ:

Գուռը ձեռնում է:

ԳԷՈՐԳ

Ինձ այստեղ ասացին:

ՆԱՏԱԼԻԱ, նայելէս:

Զիմ գիլի, պարուն:

Գուռը սաստիկ ձեռնում է:

ԳԷՈՐԳ

Ո՞ր կողմը հարցնեմ, չէք իմանում արդեօք:

ՆԱՏԱԼԻԱ, աւելի շփոթուած:

Ախ, Աստուծ, ասում իմ վուր չիմ գիլի. ի՞նչ իք կամենում ինձմէն:

Աւելի սաստիկ է ձեռնում դուռը:

ԳԷՈՐԳ, ողջունելով:

Ներողութիւն եմ խնդրում, ես ձեզ նեղութիւն

պատճառեցի: (Միմեանց ողջունում են. Գէորդը հեռանում է եւ առանձին:) Այս ի՞նչ գեղեցիկ արարած է... Ո՞վ պէտք է լինի սա... Ա՛յ գեղեցկութիւն...

Նայելով զանազան տներին՝ դուրս է գնում ձախ կողմից:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՆԱՏԱԼԻԱ, ԱՐՏԷՄ, դռան մօտ. յետոյ ՄԱՐԳՐԻՏ պատշգամի վրայ:

ՆԱՏԱԼԻԱ, առանձին:

Ի՞նչ վախեցայ, քա... Աբա թէ բաց անին:

Գուռը շարժում է:

ՄԱՐԳՐԻՏ, դուրս դալով պատշգամ եւ այնտեղից նայելով:

Քան, դ՛նն իս, Նատալիա ջան. ի՞նչ խէչէն է՝ միտդ ինք էկի:

ՆԱՏԱԼԻԱ

'ես *) իմ, Մարքրիտ ջան, մէ շուտ ասան բաց անին, թէ չէ յօրէս սիրտս կ'էհայ:

ՄԱՐԳՐԻՏ, պատշգամից:

էս սհաթիս, գէնացվալէ. ի՞նչ է պատահի:

Շտապով ներս է մտնում:

*) Ե տառը մակակէտով նշանակած ('ես) պէտք է արտասանել իսկ և իսկ այնպէս, ինչպէս արտասանվում է յի վանկը բառի միջում կամ վերջում ձայնաւորից յետոյ, օրինակ՝ մա յի ս, Գա յի անէ, երկնա յիւն, եսա յի, կայն:

ՆԱՏԱԼԻԱ, ատանձին:

Ինչքի էն կունձօն ժած դու քայ, իմն ինձ կու հասնի: (Գարձեալ դուր ձեծում է:) Ա՛խ, Աստուձ, բաց անին, էլի:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՆԱՏԱԼԻԱ, ՄԱՐԳՐԻՏ, ԱՐՏԷՄ, ՍԱՐԳԻՍ

ՄԱՐԳՐԻՏ, դուրս վաղելով դռնից:

Զլիւ մէ չէկս՛ր, Նատալիա ջան... (Համբուրվում են:) Ամա սիրտդ ս՛ւր է գնում. ի՛նչ է պտտահի, գէթ աղվանէ: *)

ՆԱՏԱԼԻԱ, ազատ շնչելով:

Օ՛հ, հէնց գիղէի սիրտս կ'էհայ:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Լիզիս պատուկեցաւ, քա՛. ի՛նչ խարար է:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Էլ վունչինչ, Մարքրիտ ջան, անց կացաւ: Մէ ջէհէլ ֆրանտ աղայ վախեցրուց:

Սարգիսը եւ Արաէմը իրար հետ ցածր խօսում են:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Վ՛նչ քոռանամ ՚ես. էտ վ՛նչնց:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Վերիւր կ'օտիմ, Մարքրիտ ջան: Ուրի՛չ, ձայօն վ՛նչնց է. իմացայ բէհալ է:

*) 2. տառը թաւով նշանակած (՛) պէտք է տրտասանել որպէս Թուրքաց Չ կամ Վրացոց ց:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Էնդուր էլ շուտ-շուտ հարցնում իս: Էտէնց պիտի, Նատալիա ջան. տարիք իս անց կացնում, ի՛նչկլի միզ միտղ կու բերիս:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Ի՛նչ անիմ, Մարքրիտ ջան, խօմ գիղիս իմ բանը. տանէն ուշ-ուշ իմ դուս գալի: Վ՛նչնց է հիմի, մէ ասա՛, է՛:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Ինչ նրա հան է, Նատալիա ջան, վուր էլ ի՛նչ ասիմ. գլխացաւն աշլա էլաւ:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Քա՛, դ՛նըթ իս աս՛ւմ:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Աստուձ գիղեհայ: Էս ի՛նչ է, իմքին իս առի՛:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Արա՛, լ՛նն է, Մարքրիտ ջան. ինձ համա պէրիացու կարիլ ավի:

Արաէմի ձեռքից առնում է Թղթէ կապոցը եւ բաց անելով՝ տալիս է Մարգրիտին:

ՄԱՐԳՐԻՏ, ղննելով:

Ի՛ւֆ, իւֆ, իւֆ, իւֆ, իւֆ... արեգաղի պէծ է տալի՛, Նատալիա ջան... Էս ի՛նչ հիացք իմքին իս առի:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Ի՛հ, հէստիկնիլը տեսայ, Մարքրիտ ջան, վուր աճկս վրէն մնաց... Արի՛ հալա, տիս՛ ինչիլ լիզ ասիմ քիզ:

ՄԱՐԳՐԻՏ, Նատալիայի թեւն առնելով:

Արի, արի, գէնացվալէրի: Արա ի՛նչ փիքը կ'օնէի

Թէ էսօր քու տխրին արժանի կու'լինք... Յայ թէ կու ուրախանայ գէղէն:

ՆԱՏԱԼԻՍ

Նս էլ շատ վախտ է կարօտիլ էի. ձիդ, Աստուծ գիղենայ:

Թեւակցած ներս են մտնում, Սարգիսը եւ Արտէմը հետեւում են նրանց. դուրը ներսից փակվում է:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

Գ Է Ո Ր Գ, Ի Ս Ա Յ Ի

Գէորգ, վերադառնալով ձախ կողմից, հանդիպում է Խայուն, որ գալիս է հակառակ կողմից:

Օ՛հ, բարե, պարոն Խայի:

ԻՍԱՅԻ, դարմացած:

Ձէնդ ճանանչս գալիս է, ախպէր, ամա չիմ գիղի սիլ իս:

Գ Է Ո Ր Գ

Միթէ այդպէս փոխուել եմ, Խայի ջան: (Ձեռք տալով:) Գէորգ Մասիսեանց:

Ի Ս Ա Յ Ի

Վա՛, դո՛ն ի՛ս, Գիօրգի ջան: (Գրկելով համբուրում է նրան:) Իմացիլ էի՛ էկիլ իս, ամա վուր չէիլր ասի, Աստուծ գիղենայ, չէի կանա ճանչնա: Ի՛նչ խիստ իս փոխվի, ախպէր:

Գ Է Ո Ր Գ

Տարիքս աւելացան, Խայի ջան, ու քանի ժամա-

նակ է որ ինձ չես տեսել. բայց քեզ տարիքը չեն յաղթում, էլի այն Խային ես: Ի՛նչպէս ես. խօ լաւ ես, Խայի ջան:

Ի Ս Ա Յ Ի

Գուհանամ իմ Աստուծն, լաւ իմ... Գուն վո՛նց իս, Գիօրգի ջան. գէղէն վո՛նց է: Ուրախ կու'լի քու գալուն, էլ ի՛նչ տաիլ գ'ուղէ:

Գ Է Ո Ր Գ

Լաւ ենք, լաւ, Խայի ջան, փառք Աստուծոյ:

Ի Ս Ա Յ Ի

է՛, փառք Աստուծն:

Գ Է Ո Ր Գ, շարունակելով:

Չստ ուրախ եմ որ քեզ տեսայ, Խայի, շա՛տ: Արի երբեմն մեզ մօտ. մէկ հին աղաթի նստենք, քէֆ անենք: էլի աւաջուայ պէս քէֆ սիրում ես, Խայի:

Ի Ս Ա Յ Ի

Վա՛, առանց քէֆի գրօշ չաժէ միլ մարթը, Գիօրգի ջան. բո՛ս չիմ սիրում: Ուրի՛շ, էս սըր իս էլի էսթէնը:

Գ Է Ո Ր Գ

Օ՛հ, Խայի, ամբողջ մէկ ժամ Մարաիրոսեանցի տունն էի փնարում. հաղիւ դտայ: Ի՛նչպէս փոխուել է քաղաքը: (Յոյց տալով իր աջ կողմը:) Այստեղ չէր՝ որ խրճիթներ, այսինքն՝ քօխիք էր. հիմա նայիլը, երեք-էտաժանի տներ են ձգել:

Ի Ս Ա Յ Ի

Լուսաւուրվում է միլ քաղաքը, Գիօրգի ջան:

Գ Է Ո Ր Գ

Հա՛, Խայի, ես էլ այդպէս եմ տեսնում, որ մեր

քաղաքը դրսից շատ է փոխվում, լուսաւորեալ քաղաքների նման է դառնում. բայց բանն այն է որ ժողովուրդը լուսաւորուի, իսկ սորանից, ես ինչպէս տեսնում եմ, մենք դեռ շատ հեռու ենք:

ԻՍԱՅԻ

Միւր լաւն էլ ու վաղն էլ Աստուծու ձեռին է, Գիօրգի ջան, դուն էլ խօսմ լաւ գիցիս. ամա 'ես կարծում իմ վուր վաղուցվան մարթիքը ու վրօ խելօք ու արթար էին: Միւր մէշը խօսմ սէր ու աւտալ էլ շկայ. անօրէնութիւնը ու խափիլը շատացաւ: Հիմի տեսնինք թէ դուն ու քու նմանները վունց իք խրատում խալխին:

ԳԷՈՐԳ

Է՛հ, Իսայի, ծալումը մէկ կաթիլը ինչ կարող է անել. դեռ հարիւր տարին էլ բաւական չէ մեզ խելքի բերելու:

ԻՍԱՅԻ

Ղուրթ իս ասում, ախպէր, ամա դուք էլ գնում իք, էն մունդրէկ Թէրգի ջուր է ինչոր խմում իք ու դառնում իք իստակ բօն-ժո՛ւււ:

ԳԷՈՐԳ, ծիծաղում է:

Հա՛, հա՛, հա՛... Օ՛հ, Իսայի, ֆրանսերէն էլ ես սովորել:

ԻՍԱՅԻ

Է՛, հէր օխնած, էստուրն ինչ սորվիլի գ'ուղէ-օրէնը քառասունն ին անց կենում միւր քուչօքը. ա՛յ, դուն էլ նրանց հանգը շննիս հարժաւ: (Գէորգի փէշը բռնում է:) Էս ինչ կարճ է, ախպէր. նստած իս ձեիլ տուի՛:

ԳԷՈՐԳ, աւելի է ծիծաղում:

Հա՛, հա՛, հա՛, հա՛, հա՛... Այդ ինչ լաւ խօսք ասացիր, Իսայի, երբէք մաքիցս չի ընկնի: Աճմարիտ որ՝ նստած՝ ձեիլ տուած: Մօղա է, ինչ անես:

ԻՍԱՅԻ

Օ՛հ, Գիօրգի ջան, մօղա ասիր ու պրծա՛ր: Աստուծ է վկայ, քունս կոտորուիլ է էս մօղերէմէն: Իստակ խառնվեցաւ միւր խալխը. էլ ինչրու հաց ու տելումն էլ մօղնի ին ուղում ժաժ գա: Փուղ պիտի վուր էստուրը գիմնա՛յ՝ թէ չէ: Ինչրու հիմի մէ ճրաքուէ մուսով եօլա էի գնում, ախպէր, հիմի կի գիլիլով մէ գրվանքա կարտօփիլի մումը հերիք չէ գալի: Էս էլ քի լուսաւորութիւն:

ԳԷՈՐԳ

Լաւ լուսաւորութիւն է, երանի՛ է մեզ... (Ժպտալով:) Իրտես, Իսայի, մէկ վառ մաշխալայ առ ձեռքիդ ու անէ տուն ման արի, հէնց ամենքին իսկոյն կը լուսաւորես... (Ծիծաղում են:) Է՛հ, մնաս բարեաւ, Իսայի: (Զեռք տալով:) Արի մեր տուն, ա՛յ. անպատճառ շնորհ բերես, թէ չէ կը նեղանամ, հաւատա՛:

ԻՍԱՅԻ

Գու քամ, դու քամ, բաս չիմ գա՛: (Զեռքը բռնելով:) Ամա ինչ նշնելու աղայ իս, Գիօրգի ջա՛ն... Հ՛ը, ջեր*) չին նշնում:

ԳԷՈՐԳ

Գու էլ իմ մայրը մի գառնար, Իսայի. այդ ինչ

*) Զեր — դեռ. ջեր — անգամ:

սովորութիւն ունէք, ճշմարիտ. առանց նշանադրութեան և պատկման ձեր մէջը խօսել չէ լինում:

ԻՍԱՅԻ

Օ՛, մէրը լաւ բան է, Գիօրգի ջան. բաս վննց խիթարվի խիղճը քի վրայ:

ԳԷՈՐԳ, ժպտալով:

Մայրս որ իմանայ թէ այդպիսի խորհուրդներ ես տալիս ինձ, Իսայի, առաջի բարեկամը քեզ կը համարէ:

ԻՍԱՅԻ

Միթամ ինչ փիս բան կ'օնէ. աւտաս ուրիշներու պէս խափիմ, ա՛յ:

ԳԷՈՐԳ

Քո ճշմարտասիրութեան մասին ես բոլորովին հաւատացած եմ, Իսայի ջան: Մնաս բարեաւ: (Տեսնելով Կարապետի տունը:) Հա՛, Իսայի, դու շղիտես արդեօք՝ այստեղ ո՞վ է կենում:

ԻՍԱՅԻ, յետ է նայում:

Վան, բաս շիմ գիղի՛. էս միք ադա Կարապիտ Ջամբախովի տունն է: Ինչի՞ վրայ իս հարցնում. փօղբըթի բան խօսմ չէ, խիստ մինձ փօղբըթիք ունէ:

ԳԷՈՐԳ

Դու ճանաչում ես դորան, Իսայի:

ԻՍԱՅԻ

Վննց թէ կու ճանչնամ. ադա Կարապիտը իմը խնամի է ախար, Գիօրգի ջան:

ԳԷՈՐԳ, ուրախութեամբ:

Միթէ:

ԻՍԱՅԻ

Աստուձ զիղինայ:

ԳԷՈՐԳ

Իսայի ջան, ծանօթացրու ինձ նորա հետ:

ԻՍԱՅԻ

Ի՛նչ կ'օնիս, ուղում իս հիղը ննդիր դառնա՛, թէ կանատրումը բան ունիս:

ԳԷՈՐԳ, ժպտալով:

Չէ, Իսայի, բոլորովին ուրիշ բան է:

ԻՍԱՅԻ

Վան, ինձմէն ի՛նչ իս թաքցնում. էրեխայ ձեռիս մինձացիլ իս:

ԳԷՈՐԳ

Մի նեղանար, մի, Իսայի ջան. ես քեզ կը խոստովանիմ... Այստեղ մէկ աղջիկ տեսայ... շատ հետաքրքրեց նա ինձ:

ԻՍԱՅԻ

Ախշիկ տեսար: (ձկոյթի ծայրը շրթունքներին է դնում, յետոյ ձեռքը դեպի դուրսը տանում:) Վնայ քու աղիս աղայ, էլ հիւուս ուր իմ գնում: Ի՛նչ պտուղ իս, Գիօրգի ջան... թային օմբին դովիլ է ու էկիլ իս վուր քու աճկով տեսնիս: Ինչի՛ր իս մօղօնում, թէ Մարտիրոսինց տունն իմ պառտում, կ'օսէ: Չաղ աիդ է, ա՛յ. լաւ նշնելու ախշիկ գ'ուղիս՝ էս է:

ԳԷՈՐԳ, ուրախ:

Միթէ նշանելու է, Իսայի ջան:

ԻՍԱՅԻ

Է՛ստի մտիկ... վննց թէ նշնելու է. բաս փսակած իս ուղում ուղի՛:

ԳԷՈՐԳ, ծիծաղում է:

Հա՛, հա՛, հա՛...

ԻՍԱՅԻ

Ի՞նչ իս ծիծաղում: Աստու՛ձ գիղկենայ, լաւ ախ-
շիկ է՝ ջահիլ, խելօք, սիրուն, ուսում առած ու բոյին
էլ պակաս շունէ: (Առանձին:) Օ՛հ, հոքուս մէ քիչ
միխկ արի:

ԳԷՈՐԳ

Դա է, դա, Իսայի ջան:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Ա՛յ բախտ... (Գէորդին:) Բաս դուր էկաւ քիզ, էլի՛:

ԳԷՈՐԳ

Չա՛տ, շա՛տ:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Մտիկ թէ փուղն ի՞նչ գիղէ: (Գէորդին:) Վուր
դուր էկաւ, ախպէր, ու՛ արի ձեռաց 'ես շինիմ էտ
բանը... (Գէորդի գրգռանին խօսում է:) Գէնդի դա մնօ-
ղօ, հըմ:

ԳԷՈՐԳ

Դու ինձ ասա՛, Իսայի. սի՛ է այդ աղջիկը:

ԻՍԱՅԻ

Ախշիկն էլ, պարուն դուն իմն իս, միթամ դուն
չիս գիղի, ինչի՛ր իս ինձ խափում, իրան Զամբախովի
ախշիկն է. շատ հարուստ մարթ է ու քիզ դրուստ
հէքութին կ'օնէ: Փուղ ու բաժինք էլ էնքան կու
տայ, ախպէր, վուր ջեր օշովու էլ շըլին ալի... Կու՛լի
դուն էլ լաւ գիղկենաս՝ էրկու հազար թուման փուղ
ու 'երիք հարուր թումնի բաժինք. ուրիշ ի՞նչ իս
ուղում, տօ: Ախշիկը խօմ, օրինաուր ախշիկ է, 'ես

ու իմ հորին. նրա խառիաթն աժէ մէ ախշիկ: Անու-
մով Մարքրիա է, ամա սրտով մարքրլաներու գլուխն
է... Աստու՛ձ գիղկենայ, քիզ համա լաւ բան կու՛լի,
թէ դուրթ ախշկան հաւնում իս... Հը՛, քի՛, խփէ
ձեռզ, բանը քութահ անինք ու պրծնինք:

ԳԷՈՐԳ

Է՛հ, Իսայի, ինչե՛ր ես խօսում. ես ըստրովին
միտք շունեմ այդ ձեռով ամուսնանալու: Մի՛թէ կա-
րելի է կին ուղել առանց փոքր ի շատէ նորան ճա-
նաչելու: Ես ուրիշների վրայ էլ եմ նեղանում այդ
բանի համար, սուր մնաց որ ինքս այդպէս վարուեմ:

ԻՍԱՅԻ

Արա էնդուր իմ ասում, ախպէր, վուր Թէրզի
ջուրը խմում էք, է՛: Նշնելու ախշիկը վուր կայ,
անկարիլ ձմերուկ է. ինչ բախտը կու տայ, կու
տայ: Վսնց կանաս դուն նրանցը՝ ճանշնա, ես սի՛
կու թողնէ քիզ իր նշնելու ախշկայ հիզ սիլի-բի-
լիք անիս:

ԳԷՈՐԳ, ծիծաղում է:

Հա՛, հա՛, հա՛...

ԻՍԱՅԻ, շարունակելով:

2է, հիմի շիս ուղի մէ շարաթ քու տուն էլ դըր-
դին, վուր ուփրօ լաւ ճանշնենաս:

ԳԷՈՐԳ, աւելի է ծիծաղում:

Հա՛, հա՛, հա՛, հա՛, հա՛...

ԻՍԱՅԻ

Միզ էտունք չի սաղ դա, ախպէր. մինք իս ոսնիր
չինք. 'ես վուր մէ տեոնելով կնիկ իմ ուղի, ինչսի՛
է փիս, փառք իմ Աստձուն:

ԳԷՈՐԳ, ժպտալով:

Ինձ որ սպանեն, Իսայի, ես այդպէս չեմ կարող կրն ուղեի... Բայց ի՞նչ ենք այստեղ կանգնել. գնանք այսպէս խօսելով, եթէ ժամանակ ունես:

ԻՍԱՅԻ

Գնանք, ախպէր: Ղուրթ է, 'ես էլ տուն էի գրնում, կնիկս մնում կու'լի, ամա մէ քիչ քիչ պրափաժատ կ'օնիմ: (Առանձին:) Ձիր արիւր ձեռնէմէս դուս շիմ թողնի: (Գէորգը Իսայու թեւից բռնած՝ խօսելով տանում է նրան դէպի աջ, ուր բեմի խորքում պատահում են կարապետին:) Էս սհաթիս գալիս իմ, Գիօրգի ջան:

Գէորգը դուրս է գնում այն կողմից:

ՏԵՍԻԼ Ե

ԻՍԱՅԻ, ԿԱՐԱՊԵՏ

ԻՍԱՅԻ, բռնելով կարապետի թեւից եւ առաջ բերելով նրան:

Է՛ս սհաթիս յիդ դու քամ, լաւ խաբար կու իմաց անիմ. էն տղէն մնամ վուր քու Մարքրիտին տեսիլ է էստի բալկօնումն ու հաւնիլ է: Ուղում իմ բանը գլուխ բերի, շատ լաւ տղայ է. հէնց էս սհաթիս յիդ իմ գալի:

Գուրս է վազում աջ կողմից:

ՏԵՍԼ Զ

ԿԱՐԱՊԵՏ, մնակ. երկար ժամանակ մնում է ապշած:

Ի՞նչ ասաւ... Մարքրիտին տեսիլ է ու հաւանիլ

է, կ'օսէ... Գժվիլ է, թէ էրագումն է. թէ էն տղէն մասխարա է գցի... Ախար իմ Մարքրիտին ս'վ կու հաւնի: *) Մէ տեսիմ' ի՞նչ խարան է: (Գուրս ծեծում է:) Ո՞վ կու'լի էն տղէն... Լաւը կի էրեւում է, ախպէր, ովոր վուր է ս'ւ... իմ օրումը շիմ տեսի... Լաւը վուր շըլի, Իսային չէր խառնվի, իմ խաթըրը շատ ունէ... Գն'լի դուրթ Աստուծ օղորմայ ու Մարքրիտի ցաւէմէն պրծնիմ... Գժար չէ՞ մարթու համա վուր վուր էլ ունենայ, խիլը էլ ունենայ ու ախշիկը զիղճ ըլի... Ի՞նչ օյլին գ'ուղիք հանիլ իմ, Աստուծ գիղենայ. ամա վուր դամաթը չէ կարում՝ ի՞նչ անիմ. վուր օջուղ չէ ուղում... Է՛սէնց էլ աշխարք կու'լի... Լաւ տղերքն ասում ին՝ սիրուն ըլի, կ'օսէ, ու վսխն խօսմ 'ես ինքս շիմ տա: (Սարգիսը դուրս բաց է անում:) Ա՛յ, քանդուի էս աշխարքը, լաւն էլ ու վաղն էլ հիղը, հը՛ա:

Շտապով ներս է մտնում:

ՎԵՐՋ ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՍԱՐԱՆԻ

*) Այստեղ հանդուցեալ Ամերիկեանը աւելացրել է միշտ այս խօսքերը՝ «Թէ՛ ինձ իք տեսի, թէ՛ իմ Մարքրիտին»:

ՏԵՍԱՐԱՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Կարապետի ասանը շքեղ սենեակ երեք զանով՝ աջ, ձախ և զի-
մայր: Սենեակի յատակը ծածկած է գորգով, առաստաղից
կախած է ոսկեգօծ ջահ հանդած մոմերով: Ձախ կողմը ըն-
կողմարան [քուշեթ] փորթիկ սեղանով և բաղկաթոսով, իսկ
աջ կողմը՝ բազմոց մեծ սեղանով և բաղկաթոսներով: Խոր-
քումը աթոռներ: Սեղանները ծածկած են դուրսուր գե-
ղեցիկ սփռոցներով և զաները գարգարած նոյնպիսի զրապ-
ըրիներով: Մեծ հայելի և ժամացոյց, որ բանում է և ցոյց է
տալիս կէսօրից մէկ քառորդ անց:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ, ՄԱՐԳՐԻՏ

ԿԱՐԱՊԵՏ, մոտում է զիմացի զոնից, ծանր քայլով առաջ
է գալիս եւ զնելով զխտարիք աջ կողմի սեղանի
վրայ՝ կանչում է:

Մանրքրիտ:

Նստում է այն սեղանի մօտ:

ՄԱՐԳՐԻՏ, դուրս գալով ձախ զոնից:

Համէ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Էսօր բաղկոնումն էլիլ իս:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Հն, մամի ջան, մէկ դուս գնացի:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Օմքին տղայ տեսնւ քիզ բաղկոնումը:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Չէ, մամի ջան, օչով չիմ տեսի:

ԿԱՐԱՊԵՏ, դարմանում է եւ առանձին:

Ի՞նչ մօզօնից էն սարսաղ Իսային. նրան էլ մարթ
ինչ ասում է, էն սհաթին աւտում է: (Մարգրիտին):
Մէ ինձ ասն, բաղկօնը ինչի համա դուս գնացիր.
չատ սիրուն կնրաինկա իս, քու զլիսի տրիւր, վուր
զիվունանքը քիզ վրայ մայիլ մնան:

ՄԱՐԳՐԻՏ, լացալումամ:

Սէյր անելու իս չդուս գնացի, մամի ջան: Կինա-
ղամ զոնիքը կտարտեցին. դուս մաիկ անիմ, տեհնիմ
Նատալիէն է, ու հանց դուռը բաց արին, էն սհա-
թին յիզ տուն էկայ, Աստուձ զիզենայ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, դարմացամ:

Նատալիէն էստի էր գանմ:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Հիմի էլ էստի է, գէղի մօզ նստամ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Էստի է: Իժում նմ էր դուռը բաղկոնումը:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Չէ, մամի ջան, նա էլ չէ էլի:

ԿԱՐԱՊԵՏ, դարմանում է:

Բէսար նամաղուլ իս անում, զրնւստ ասա:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Աստուձ զիզենայ, մամի ջան, չէ էլի. ինչ բալ-

3359

79/9.57

կօնի սիրտ ունէր, ահու ջեր էլի սիրտը յիդ չէ էկի:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ի՞նչ ահ:

ՄԱՐԳՐԻՏ, առանձին:

Վա՛յ մէ՛, էս ի՞նչ ասի, խօ նատալիէն կու ջարլի: (Կարաստիտին:)

ԿԱՐԱՊԵՏ, վեր կենալով:

Մարքրիտ, ինձ խօ կու ճանչնաս. ասան զրուստը, թէ չէ էլ ինձմէն չիս պրծնի:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Վա՛ն, 'ես ի՞նչ անիմ, մամի ջան. ասում էր թէ մէ ֆրանտ տղայ վախեցրուց, կ'օսէ. ամա գէնացվալէ, մամի ջան, ինձմէն վունչիչ շատիս, թէ չէ նրամէն էլ չիմ պրծնի:

ԿԱՐԱՊԵՏ, առանձին:

Փրանտ տղայ: (Մարգրիտին:)

Լա՛ն է. գնան նատալիին ասան էստի գայ: (Մարգրիտը գնում է:)

Գէղէտ վունց է:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Էլի պառկած է:

Գուրս է գնում ձախ դռնից:

ՏԵՍԻԼ Բ

ԿԱՐԱՊԵՏ, մենակ:

Յայ, էնէնց պառկի վուր էլ չվիկենայ, հը՛: Օղլուչաղ մօզօնողին էլ ի՞նչ ասիմ... Ախար պատիժ

է. դուս իս գնում, քրտինք իս քաշում, սուտ ու դուրթ իս ասում, տուն իս գալի մէ թիրա հացը քնթէտ հանում ին... Հալրաթտա՛ սումը շի պատահի հիվընդութին. ամա վուր մարթ գնայ, զօսով հիվընդանայ, էնդու պէս էլ ախմախութին կո՛ւլի աշխարքումը... Չատ վուխտ էր հէքիմ չէր էկի իմ տուն ու ճրէլ-ճրէլ թուճնիրը չէր համբրիլ ավի... Յօրէն նատալիէն գալիս է. վունց կոտրիմ վուր զրուսան իմանամ, թէ չէ հիմիկլան վուխտը իս զրուստ իսօսիլը ազաթ չէ:

ՏԵՍԻԼ Գ

ԿԱՐԱՊԵՏ, ՆԱՏԱԼԻԱ

ԿԱՐԱՊԵՏ, նատալիային, որ մտնում է ձախ դռնից:

Օ՛հ, բնորով, նատալիա ջան:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Բնորով, ձիա ջան:

Միմանց ձեռք են տալիս:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Էս ի՞նչ խէչէմէն է, միտա ինք էկի, ախշիկ-պարուն:

Նատում են:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Ի՞նչ խէչէմէն պիտի ըլի, ձիա ջան. իմացայ վուր ձալօն բէհալ է ու էկայ տեսնելու:

ԿԱՐԱՊԵՏ, առանձին:

Էտ է վուր աւտացի: (Նատալիային:)

Ինչի՛ր իս իսօսում, նատալիա, հէնց զիդենաս քիդ չճանչնե-

նամ: Հիմի քու մարթու տուն զնալու վուխան է, էս
չախըն ինչ կու'լիս շինում գուն էստի, թէ վուր մէ
բան շի:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Ի՞նչ բան պիտի ըլի, ետդ խօսմ շիմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

'Ես էլ գիտիմ վուր ետդ շիս ու ջիգրս էլ էնդու
վրայ է գալի, վուր ուշ-ուշ իս գալի. ամա 'ես
հուտով իմանում իմ, վուր առանց միգէզ շէր գա
էստի:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Գուն վուր, ձիա ջան, բանէմէն բան կու հանիս.
ասում իմ վուր ձալօյի տիս էկայ, Աստուձ գիղենայ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, առանձին:

Խէրխիս շկարից: (Նատալիային ժպտարով): Բաս
վճնց էր վուր էն տղէն վախեցրուց քիզ:

ՆԱՏԱԼԻԱ, շփոթվում է:

Քիզ ս'վ ասաւ, ձիա ջան:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ծիտը խաբարն էրի:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Մարքրիտը կ'օսէր, էլի. նրա բերնումը խօ լօբի
շի գըշըվի:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Չէ, Մարքրիտը ինձ վուենչիչ չէ ասի. ամա մէ
ինձ պատմէ՝ վճնց է էլի էս բանը:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Է՛հ, անմիղ բան էր, ձիա ջան, Աստուձ գիղենայ.
ամա փեսին չասիս գէթաղվանէ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, առանձին:

Գիրաւ ձուգը շանդիին: (Նատալիային): Չէ, շիմ
ասի, ասն:

ՆԱՏԱԼԻԱ, աթոռը մօտ քաշելով դէպի կարսպետը:

Քիմէն ինչ թաքցնիմ, ձիա ջան: Էսօր առու-
տեհան տալս զրգիլ էր, թէ նուր մաղաղինումն էժան
ապրանք ին ծախում, կ'օսէ: Քանի վուխտ էր ինձ
համա գէրիացու էի ուզում, 'ես էլ գնացի իմ տալուչ
հիզ ու ինչ ուզում էի առայ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, ճեղնական ձեւով:

Է՛տ է, հիմի մինք տանը նստինք ու միւր բանը
գուր շինեցէք:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Մաղաղինէմէն վուր դուս էկանք, տալս ուրոր
գնաց, հարկաւուր բան ունէր, ու 'ես մենակ միւր
պատի ըջի աբով էկայ էստի:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Յօրէսի դէնը առանց ըջի էլ կու ման գաք Ասձու
օղորմութենով: Իժնւմ...

ՆԱՏԱԼԻԱ

Դուանը վուր մօղ էկայ, ձիա ջան, մէ ջէհէլ
Ֆրանտ աղայ առաչ էկաւ, մէ հէստի հանգը գլուխ
վէր էրի, կ'օսէիւր նրա բիձու ախշիկն ըլիմ, ու հարց-
րուց, թէ Մարտիրոսեանցի տունը խօսմ շիք գիղի,
կ'օսէ: Մէքաչ հէստի վախեցայ, ձիա ջան, վուր
ահու կինաղամ սիրտս գնաց:

ԿԱՐԱՊԵՏ, ճիղթի ծայրը շրժունքներին է տանում:

Իժնւմ...

ՆԱՏԱԼԻԱ

Իժոււմ էլ ինչ. ասի վուր 'ես նրա տունը շիւմ գլի-
գլի. նա էնէնցը գլիլիր գնաց միր քուչօքն ու 'ես
տուն էկայ էստի:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Վա՛, հէր օխնած, էտու համա էլ սւր էիր վա-
խենում. խօսմ չէր կուլ աայ:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Արի ասա էլի, մէ բաշ վախեցայ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ի՞նչ հանգի տղայ էր:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Դիփ նրան էի անդղում, նրա գլխի արիւր գի-
գինայ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Չէ, մայինց, ախար:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Մէ ջէհէլ ֆրանտ տղայ էր, էլի. ամա խիստ
կարճ շուրիւր ունէր հաքին ու ձեռին էլ գիղին փէր-
շըակնիր:

ԿԱՐԱՊԵՏ, առանձին:

Հէնց նա է: (Նատալիային:) Կարճ շուրիւր ունէր,
ասում ի՛նչ:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Հա՛:

ԿԱՐԱՊԵՏ, գլուխը շարժելով եւ առանձին:

Հէնց էնէնց է. ամա Իոային խօսմ չխափից
ինձ: (Նատալիային:) Էտ լաւ բան է էկի գլխիտ,
ախպէր:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Է՛, ձիա ջան, վուր միտս է գալի ծնդնիրս ջեր
էլի գոգում է:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Չատ լաւ էլ է ըլում. ձիդ ինչըու մէ լաւ օյին
չգան, խիլքի չիք գա: Արա ի՛նչ կարք է վուր մա-
ղաղիներումն ու քուչա-քուչա մենակ սէյր իք անում:
Տճ՛, դէրիա գ՛ուղէ՛ր, քու մարթն ուփրօ էժանն
ու լաւը չէր առնի՛:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Գէնացվալէ, ձիա ջան, փեսին վունչիչ չասիս,
թէ չէ, խօսմ գիղիս նրա խասիաթը, էլ տանէմէն
գուս չի թողնի:

ԿԱՐԱՊԵՏ, առանձին:

Գժվիլ իմ: (Նատալիային:) Էտ է, ջհէլ տղերքը
ձիդ հիդ քուչումը մասլահաթնիր սարքին ու՛ (Կա-
նացի ձայնով:) փեսին վունչիչ չասիս: (Իր ձայնով:)
Չինվեցաւ մարթկերանց բանն, էլի՛:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Քա՛, 'ես ինչ միդ ունիմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Էն միդն ունիս վուր մաղաղիէք ման գալը միր
կնիկարմտին չի վայիլի, չէ՛:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Թէ կի աշխարքը ման է գալի, քա՛:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Է՛հ, աշխարքը: Էտ է վուր շատ մէկսմէկու մտիկ
տալով խտակ քոռացիլ իք, է՛: Մախլաս, բայրադ-

նիրդ խիստ իք վիր թողի: (Զայնը մեղմացնելով): Ու-
րիչ ինչ բարին հարցնինք, խօ լմու խ:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Փնոք Աստձու, ձիա ջան. դուն վննց խ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Վունցոր տեսնում խ, լաւ իմ: Ամա ձալօխտ խօսմ աւ-
սար, մէ քիչ նրա բէհալութ ինը քէփս խարար է անում:

Տ Ե Ս Ի Լ Կ

ՆՐԱՆՔ, ՄԱՐԳՐԻՏ

ՄԱՐԳՐԻՏ, դուքս դալով ձախ դոնից
ձաշը վուրդի կու անուշ անիք, մամի ջան, բալ-
կօնումը թէ բախշումը:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Աստ վուր բախշումը գցին սուփրէն ու մէ պրիբօր
էլ աւելցնին:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Զիա ջան, 'ես ճաշին չիմ կանա կենա:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Լայիդ կ'օնիս:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Աստուձ գիղենայ, չիմ կանա, ձիա ջան: Իսային
չի էլ գիղի թէ էստի պիտի էկիլ էի:

Մտանում է Մարգրիտին:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հաջաթ չէ, դուն արխային կաց:

Մտածմունքի մէջ է ընկնում:

ՆԱՏԱԼԻԱ, ծածուկ ճմելով Մարգրիտի թեւը:
Հիմի ինչ կու'լէք վուր իմ ափալը ձիին չէիր ասի:
ՄԱՐԳՐԻՏ

Ո՞վ է բան ասի, ինչ խ ասում:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Քու ճօթը վիրը գիղենայ:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Ի՛հ, ունցնաուր խ, նատալիա ջան. արա մամին
հարցու, թէ բան իմ ասի:

ՆԱՏԱԼԻԱ, ձեռքերով սպառնում է Մարգրիտին:

Մուլափ տո՛ւ, թալլափիան:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Քն, ասում իմ վուր վունչիչ չիմ ասի. ինչ անա-
ւատալի խ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, մտածմունքից սնափուելով:

Հ՛ը, ինչ դալմադալ սարքեցիք: (Մարգրիտին): 'ես
քիղ չասի, թէ գնա մէ պրիբօր աւելցնիլ տո՛ւ. Դէ,
չնստ արա, էն մարթը դու քայ, ամութ է:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Ո՞ւմն ունիս դոնադ, ձիա ջան:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ղօնադ չէ, հիմի սաղանդար. քու մարթը պի-
տի գայ:

ՄԱՐԳՐԻՏ, առանձին, ուրախ:

Էս ինչ լաւ օր լուսացաւ:

Դուքս է վազում ձախ դոնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ԿԱՐԱՊԵՏ, ՆԱՏԱԼԻԱ

ՆԱՏԱԼԻԱ

Բաս 'ես չիմ կենայ, ձիա ջան, էստի. վնյ թէ ջիզը դայ, վուր աունը մենակ իմ թողի:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Տօ, ինչի՞ պիտի ջիզը դայ. նա ինձ էս սհաթիս ասաւ վուր ճաշին դու քամ քի մօղ, կ'օսէ. 'ես էլ կ'օսիմ՝ վուր աուն էկա՞յ, ահօշկէմէն միթամ քիդ տեսայ վուր աուն էիր գնում ու կանչեցի: էսաումը ի՞նչ կայ ջզրվելու:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Վնյ թէ էտէնց ուփրօ խիալ տանէ, ձիա ջան:

ԿԱՐԱՊԵՏ, առանձին:

Խիսա խուռը փիքը անող վուր նն է: (Նատալիային:) Տօ, ի՞նչ կայ էստի խիալ տանելու. կ'օսիմ էսէնց էր, նա էլ պիտի աւտայ վուր էսէնց էր:

ՆԱՏԱԼԻԱ, ուրախ:

Բաս վուչիչ շիս ասի, ձիա ջան:

ԿԱՐԱՊԵՏ, առանձին:

Ախմախ էլ կու'լիմ: (Նատալիային:) Ասի վուր չիմ ասի, խօ գիլիս՝ իմ խօսկը խօսկ է:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ՆՐԱՆՔ, ԻՍԱՅԻ

ԻՍԱՅԻ, ներս մտնելով դիմացի դռնից, ապշում է եւ դարմացած նայում Նատալիային:

Վն, դուն էստի իս գանա. 'եփն էկար:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Հէնց էս սահաթիս:

ԻՍԱՅԻ

Ի՞նչ գիլիքի թէ 'ես էստի պիտի դամ:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Վուր շէին իմաց արի, ինչ կու գիլենէի. իմաստուն խօմ շէի: Տուն էի գնում, ձիէն ահօշկէմէն տեսաւ ինձ ու ասաւ թէ փեսէն ճաշին դու քայ, կ'օսէ, ու դուն էլ արի:

ԻՍԱՅԻ

Հէնց հիմի:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Հէնց հիմի, քն:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Ո՛ւհ, սիրտս յիլ էկաւ: (Նատալիային:) Ղուրթ իս ասում:

ԿԱՐԱՊԵՏ, վեր է կենում:

Հէր օխնած, տուն էկար՝ մէ բարով ասն, հազար բարի լսէ. սլէտսովի անելու խօ շիս էկի:

ԽՍՍՅԻ

Ի՞նչ սլէտստովիի խիլք ունիմ 'ես. մէրաշ արմըցայ վուր սրան էստի տեսայ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ի՞նչ կայ, ախպէր, էստի արմընալու. դուն շասիր, թէ էս սահաթիս դու քամ, կ'օսէ: Տուն էկայ, տեսնիմ դա տուն էր դնում ու կանչեցի. թէ շնորակալ շիս, գ'ուզիս յիդ տուն դրդէ, հաւիրը ջուր տալ գ'ուզենան: Արա էնդուր իմ ասում, Իսայի, վուր միգմէն հեռու իք ման գալի, է՛. գնալ ու գալ վուր ունենաք միդ մօդ, քու կնգայ էստի ըլիլու վրայ շէիք արմընա:

ԽՍՍՅԻ

Ի՞նչ ասիմ, Գարասիմ Եակուլիշ. Աստուծ գիղենայ, հիմիկվան ժամանակումը հէնց գիղենաս օրիրը կարճացաւ. մարթ իր բանին էլ չէ վրահասնում:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Թու գուլի գուլօրս, ասած է, քաղա օր խէլիթ իճմէլա:*) է՛, մախլաս... (հստում է աջ կողմի սեղանի մօտ:) Վն, նստեցէք, է՛... (Իսային եւ հատարիան նստում են, բայց այնպէս, որ Իսային գտնվում է կարապետի եւ հատարիայի մէջ: Իսայուն:) Ուրիշ վննց իս:

ԽՍՍՅԻ

Փաւք Ասծու, վունցոր տեսնում իս, ապրում ինք. խնամին վննց է:

*) Վրացերէնէ կ:— Եթէ սիրտն ուզում է, գաթան երկու ձեռով կ'ուտեն:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Նրա բէհալութինը լսօ ջանդա բէղար արաւ ինձ. յօրէն էլի պառկած է:

ԽՍՍՅԻ

Աստուծ լաւութին տայ. ի՞նչն է:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Աստուծ վուշ գիղէ իմ գլուխը:

ՆԱՏԱԼԻԱ, Իսայուն:

Ձալօի գլխացան էլի աշլա է էլի:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Տօ, հաղիր գրուստ խօսիլք: Իրիգուն տասէրկու սհաթն էր վուր տուն էկաւ... Ինչոր անդէր ու մունդրէկ լօտօ իք մօդօնի... գառափի գլուխ պիտի վուր ձիր համբըրքին գիմնայ: (Իսային գլուխը շարժելով յանդիմանում է հատարիային:) Քառսուն հօքի մէտի մօդ իք ըլում մէ օթախումը, հէնց գիղենաս Խօջի բաղնիսն ըլի, իժում տաք-տաք դուս իք գալի կէս գիշիրին ու հալբաթ-տա գլուխն էլ կու ցալի ու վուան էլ: Մանխաս, մէ քիշ պիտի լկամներուս դայիմ պահինք, թէ չէ վնյ միր միխկը յօրէսի գէնը:

ԽՍՍՅԻ

Աւետրանի խօսկիր իս ասում, Գարասիմ Եակուլիշ, 'ես ու իմ հօքին:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Խիղճ ախշկիրք, եարար ինչ պիտի ըլի միր շարէն. էլ տէատրումը բան չմնաց վուր միդ վրայ շասին: Աստուծ գիղենայ լաւ բան է. մարթիքն ուղենան բաղը գնան քէփ անելու, ուղենան մէկ-մէկու մօդ ըրիգիս պուրիք սարքին, ուղենան ինչըու կէս

գիշերն էլ կլուբումն ըլին ու մինք կի մէ լօտօ էլ
չկանենանք խաղա՛մ: Բաս մենակ շուրս պատի մէջը
ճիար ձրինք ու նստինք: Թէ գ'ուզիք դուք գիւի տանը
կացէք, մինք էլ տանը կու'լինք:

ԻՍԱՅԻ

Լաւ է, ձէնդ. ճիանուրը մի սարքի: Էտէնց իք
խօսում վուր տուն ու աղղը քօծի ու բշի արով է
մնում, է՛:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Նատալիէն էլ դուրթ է ասում, Իսայի: (Նատա-
լիան հեղինական շարժուածքներ է ցոյց տալիս Իսայուն:)
Թէ դրանք խէրով չին, մէ մինձ խէրով ապրանք
մինք էլ չինք... է՛հ, գնանք բախչէն, ինչրու սուվի-
րէն էլ կու գցին: (Վեր են կենում:): Հա՛... (Նատա-
լիային:): Էս սահաթիս գալիս ինք, Նատալիա:

Նատալիան գնալով, Իսայուց ծածուկ շարժուածք-
ներով խնդրում է Կարապետին, որ Իսայուն
ոչինչ չասէ: Կարապետը նշաններով հանգստա-
ցնում է Նատալիային, որ յետոյ դուրս է դը-
նում ձախ դռնից:

ՏԵՍԻԼ Է

ԿԱՐԱՊԵՏ, ԻՍԱՅԻ

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ի՛նչ էիր ասում էլախա, Իսայի:

ԻՍԱՅԻ

Էլ ի՛նչ էի ասում. արա ի՛նչ իս տալի, ախշկաս
բանը շինիլ իմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Է՛հ, հանձք իս անում, Իսայի՛:

ԻՍԱՅԻ

Հանաք կի չէ, դուրթ իմ ասում, քու արիւր-
քունը սուտ չգիղկնաս, իմ արիւլն իմ ասում: Արա
վուր ասում իմ, թէ մարթ չի գիղի ի՛նչ կու պա-
տահի:

ԿԱՐԱՊԵՏ, առանձին:

Թէ էնէնց է, 'ես լաւ գիղիմ՝ ինչոր պատահիլ է:

ԻՍԱՅԻ, շարունակելով:

Տօ՛, հալալ միամիտ ինձ համա տուն էի գնում.
հէնց էստի էլէտ էն տղէն ռաստ էկաւ ու միամիտ
հիղը խօսելիս, իմացայ վուր Մարքրիտին տեսիլ է,
չիմ գիղի բաղճնումը թէ դռանը, ու շատ հաւնիլ է:

ԿԱՐԱՊԵՏ, առանձին:

Էլ էստումը խիալ չկայ, Նատալիի օյինն է:

ԻՍԱՅԻ

Իմը ջեր խիքս չկարից. ամա վուր փիքը արի,
թէ մարթ ու կնգայ բանը 'երգնքումն է շինվում,
կ'օսէ, 'ես էլ հալալաթտա ինչ կանացի՝ Մարքրիտին
գովեցի. հորուս էլ մինձ միխկ շարի. լաւ ախշիկ է,
'ես ու իմ հորին: Հիմի գուն կու գիղկնաս, ես կու
իմանաս, դուրթ Մարքրիտին է տեսի՛, թէ էստի ու-
րիչ օմքին է էլի:

ԿԱՐԱՊԵՏ, որ խորին ուշադրութեամբ ականջ էր դնում, առանձին:

Կուղիս ծվաց, ախար, է: (Խայտուն:) Համ, Մարքրիտն ասիլ էր գէգին, թէ քուչի դռանը կանգնած էի, կ'օսէ, ու մէջէլ փրանա աղայ անց ու դարց արաւ կ'օսէ, ու խիստ խիթից, կ'օսէ:

ԻՍԱՅԻ

Հէնց էտէնց է բանը, վունցոր մաշուր արի:

ԿԱՐԱՊԵՏ, առանձին:

Էտ է վուր իմացար: (Խայտուն:) Ամա իրան վունչիչ շասիս թէ Աստուծ կու սիրիս, միթամ վունչիչ շիս գիգի:

ԻՍԱՅԻ

Վան, խիլքս հաց ու պանրի հիգ իմ կերի:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հան, էնէնց մուկայիթացնում իմ: (Կստում է:) Քու արիւր, իմացիլ կու'լի վուր փուղ շատ ունիմ, ու հալբաթտա ախշիկս էլ կարտինկա կու էրեէր:

Հրաւիրում է Խայտուն նստելու:

ԻՍԱՅԻ, նստելով:

Քու աղիղ արիվն իմ ասում, Գարասիմ Եակուիչ, վուր էն աղի հիգ խօսելիս, իմ մտկումն էլ էտ անց կացաւ: Չասիս թէ խիլքս բան չէ կարում, հըն... Փիքր արի, վուր թային օմքին իմքին բան է ասի նրան ու էստի զասիղի անց ու դարց է արի, Մարքրիտին ուղեցիլ է իր աճկով անդղի: Ախար, խիստ բօնթուռնիր ին էս հիմիկվան աղէքն, է. օշովի խօսկին շին աւտում: Ծանդր ու թեթիւ է արի իր մակումը, ու խօսելիս էլ մաշուր արի վուր սիրունու-

թենի վրայ խիստ հարց ու փուրց չէր անում. հէնց էն է խասիաթն ու վարքն էր հարցնում գիգի:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Գիղիմ, գուն էլ կու գովէիք:

ԻՍԱՅԻ

Վան, բաս կու փանէի. նշնելու ախշիկայ խասիաթը սուտ էլ վուր գովին՝ միխկ չէ, կ'օսէ, ու Մարքրիտը խօս գուրթ լաւ խասիաթ ունէ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Իժում, սիլ է էտ աղէն. իմ օրումը շիմ տեսի:

ԻՍԱՅԻ

Չատ լաւ աղայ է, 'ես ու իմ հօքին, Գարասիմ Եակուիչ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ախար, սիլ է, սում վուրթի է, մէ ասան, է...

ԻՍԱՅԻ

Ա՛յ, Մասիսինց նիկոդոսի աղէն է, էլի. էս մօղիկ ժուզն էկաւ ու խիստ լաւ աղի ին տվի էստի:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Նան է: Էտ խօս Աստուծ դամրիլով գէվէր է դրգի միղ համա: Իմացիլ իմ, շատ լաւ աղայ ին գովում ու գուրթ լաւ աղի էլ է ճարի:

ԻՍԱՅԻ

Վան, խօս գիղիս, հաղար թումնով սուտ շիմ ասի, էն էլ քի մօղ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Իժում, փուղի անում տվիր իմքի:

ԻՍԱՅԻ

Վն, բաս առանց էտ կու'լէր. քրթամի ջօջօխէթս
զաանաթլէրս,*) առած է:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Քանի ասիր:

ԻՍԱՅԻ

Յանն իր պատիւով,**) էլի:

ԿԱՐԱՊԵՏ

էտ զաղամին մէրան:

ԻՍԱՅԻ

Հն, մէրաշ բերնէմէս դուս թուա:

ԿԱՐԱՊԵՏ

էք օրինած, գանա 'ես մէ օր վուր ասի, թէ էտ
զաղամի կու տամ, խօմ շնսի թէ հէնց ով առատ
զայ զիփունանցն էտէնց ասն: Ջեր կէսը կ'օսէիր,
իժում սանդուխտ-սանդուխտ զիվիր կ'էհէիր:

ԻՍԱՅԻ

Չէր ըլի, քու արիւր, Գարասիմ Եակուլիշ. մուշ-
տարիք շատ ունէ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Գէ ըմ, ինչ ասիլ իս, ասիլ իս, օղունդ մէ օտկէ
ու էս Մարքրիտի ցաւէմէն պրծըցրն ինձ:

ԻՍԱՅԻ

Օտկիլ էլ իմ ու պրծիլ էլ, ամա բանն էստու վրայ

*) Վրացերէն է: — Կաշառքը զժողովը կը լուսաւորէ:

**) Վրացերէն է: — Յ (Յ) տառը պատիւով նշանակում է
երկու հազար թուման կամ քսան հազար ուրլի:

է, վուր մէ տիղ հարանըքումը, ետ նշանաւըքումը
պիտի առատ բերինք Մարքրիտի հիդ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, տաննօրն:

Կու շինվի բանս, հը: (խայուն:) էլ ինչ հարանիք
ու նշանաւը, Խայի, թէ վուր առում իս՝ տեսիլ է
ու հաւնիլ է, կ'օսէ:

ԻՍԱՅԻ

Վն, հէր օրհնած, մարթ է ու քէվ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Վուր շհաւնի, իժում:

ԻՍԱՅԻ

Վուր շհաւնի՝ հա իր համա, մինք միզ համա.
գօռով բնն կու'լի աշխրքումը:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Չէ, Խայի, գուն նրան էստի բի էս գիշիր էւտ:

ԻՍԱՅԻ

Իժում:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Իժում ինչ. բի, էլի:

ԻՍԱՅԻ

Ջեր վուր նշան տալու խօսկ չէ տվի, վննց բե-
րիմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հաջաթ չէ, նշանն էլ կու տալ տանք, էլի:

ԻՍԱՅԻ

Վն, վուր շտնյ, խօմ խայտառակ կու'լինք:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Վննց թէ շայ, նրա հօրն օղորմի. իմ տուն
տուն գայ ու առանց նշան տալու գնա գնայ:

ԻՍԱՅԻ

'Ես էլ էա իմ ասում, Գարատիմ Եակույիչ, վուր մէ աիդ հարսնըքումը, եա նշանաէքումը ոսոս բերինք, է: էստի վունչիչ ամութ բան չկայ, համ էլ սվ կու իմանայ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Աբան, քիմէն չիմ արմնում, Իսայի. իմ մունդրէկի ափալը շիմ գիգի. էն աղէն մէկ հիւու մօղիկ տեսիլ է ու ձիւ հաւնիլ է, հիմի գ'ուղիս գիփ մէաի մօջլա ըլի բանը: 2է, ախպէր, դուն նրան անն բի էստի, տուն. 'ես գիգիմ վունցոր մէ նմուտումը մալամաթը մէշը կու դնիմ:

Վեր է կենում եւ մի բանի քայլ անց ու դարձ է անում:

ԻՍԱՅԻ, վեր կենալով:

Բաս դօւու իս ուղում նշան տալ ամ: էա խօս իստակ խափիլու հետար է. իժում միխի չէ Ասծու մօղ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, վշտացած նայում է Կասյուն, յետոյ:

Խափիլը վունն է, ինչի՛ր իս ասում, Իսայի. դուն ուղում իս հայր Աբրահամու վախափան հանգը ժած գամ: Ասած է՝ ինչ 'երգիւր գնաս, էն 'երգրի դգակ ծածկէ, կ'օսէ: Աբան, քիդ իմ հարցնում, էս միւր քախկումը վուր մէկ մէկու շըլին խափում, մէ օր կամայ մարթ ապրի, կանայ վուտը վուտի առչիվը գնի: Տօ, ինչ գ'ուղիս փէշակ ասա, ինչ գ'ուղիս անուտուր ասա, մէկը կան վուր առանց խափիլ եօլա ըլի տանում իր բանը: Քանի օրինակ գ'ուղիս ասիմ... Հըմ, տօ, հացը վուր հաց է, քուչումը ննգած վուր տես-

նում իս, միխի իս համարում գանա, վիր իս կալնում, թէ ինչ է, մարթու վուտի տալը չննդնի, կ'օսէ. չէ վուր սուրփ իս համարում:

ԻՍԱՅԻ

Բաս ինչ է, Ասծու տուրք է:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հան, 'ես էլ էա իմ ասում, է: Աբան, հիմի էն Ասծու տուրքի ծախողը ինչ հանգն է խափում միղ: Ալուր իս ուղում մէլդումն, ախպէ՛ր, ինչ ասիս մէշը դուս է գալի. թխած իս առնում՝ կշռումը պակաս ին տալի. բաս հիմի քու մարքումը հաց թխողներուն պիտի խիխտին, էլի: էստու վրայ վատթար խօս մէկէնիւրն ին ժած գալի: Ամա փէշաքրերուն ու մանդում ծախողներուն թողինք, ասինք խիղճ մարթիք ին. խիղճը վուր հաց գողնայ ուտելու, միխի չէ, կ'օսէ. Աբա էս քու հարուսանիւրն ինչ ին անում, թէգուղ էս քու գրանիցի տալանք ծախողները. տեսնինք թէ նրանցմէն վունն է հալալ առտաուր անում: Ասում ին էրկու շահի շահ առնիլը միխի է, կ'օսէ. նրանք կի մէ գրօշի կարաքը վից արասով ին ծախում. պօմադա է, կ'օսէ... Ի՛նչ պօմադա, ինչ փլաւ, ինչ փասան, դիփ խափիլ ու խափիլ. խափիլը էստուրը կ'օսին, թէ գ'ուղիս, չէ թէ ախիկ մարթու տալուն... Հը՛ր, ինչ իս բերանդ բաց արի, սնւա իմ ասում:

ԻՍԱՅԻ, ուշքի գալով:

Սուտ կի չէ, դուրթ իս ասում, Գարատիմ Եակույիչ:

Գարձեալ նստում են:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Վուր դուրթ իմ ասում, բաս տանին դիվունանցը
 խիխախին, էլի: Ախշիկ մարթու տալն էլ մէ փէշակ է.
 բաս վուրդի ախշկայ տէր կայ, նրանցն էլ հիզը
 խիխախին: Իժում էտ ինչ օրէնք կուլի: Միր քախկու-
 մը դըրստութենով բան չի շինովի, չէ, թէ դուզ 'Երգ-
 նուց հըիշտակ գէվէր գայ. ինչի՛ր իս ասում դուն:
 Տօ, հիռու սըր իմ գնում- էս սահաթիս, ասինք,
 ինձմէն մէ բան խլեցիր, էլ յիդ չիս տալի, մէ խօս-
 կով, ինձ արիժատ արիր: Գնում իմ դադաստան իմ
 ուզում, ասում ին՝ դավթրի. դավթրէն գնում իմ,
 էլի ասում ին՝ դավթրի. էլի իմ գնում, էլի էն դավ-
 թրին ին ասում: Տօ, էս խափիլ վուր չէ, բաս ինչ
 դարդուբալա է. բաս խափիլը վունց գ'ուզիս: Հիմի
 քու խիլքով շինօփնիկներուն էլ խիխախին գէփու-
 նանցն, էլի: Էտէնց վուր ասինք, էս սըր կ'էհայ, էյ:
 Բարեմց ասան, թէ միր քաղաքը մէքաշ վիկալինին
 կըակ տան ու պըծնի՛ն... Իժում, շունքի քու մակու-
 մը դուն շատ խտակ մարթ իս, մենակ քիդ համա
 բօլթա տու ու տեսնիմ թէ վունց իս սպրում:

ԻՍԱՅԻ

Խուրը վուրը փիքը իմ անում, ախպէր, է՛, դուրթ
 վուր դըրստ մարթ խիստ քիչ կայ միր քախկումը:
 ԿԱՐԱՊԵՏ

Հան, Իսայի ջան, 'ես էլ էտ իմ ասում, է՛, վուր
 ամեն բանումը խափում ինք ու խափում ինք: Ուտե-
 լումը, խմելումը, հաքնելումը, մէ խօսկով՝ նստում
 ինք թէ վիր ինք կենում, պառկում ինք թէ ման
 ինք գալի, լալիս ինք թէ ծիծաղում, դիփ խափում

ինք, խափում ինք ու խափում. մինք էլ դիփ խա-
 փած ինք ու խափած: Գլխէմէն ինչըու վուար սուա
 է էս աշխարքը: «'Ես ասայի ի դարմանալի իմում,
 ասում է, թէ ամենայն մարթ սուա է,» կ'օսէ:

ԻՍԱՅԻ

Վանց միր միխիլը, էտ խօս գաէնց է ու էտէնց:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Պըծաւ, գնանց... Ամա մէ բան էլ ասիմ... Գուն
 շանիր էս սահաթիս թէ ախշկատ բանը շինեցի,
 կ'օսէ... Վունց շինեցիր, քիդ իմ հարցնում, փանե-
 լով թէ՛ գովելով:

ԻՍԱՅԻ

Հալրաթատ վուր գովեցի:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հիմի էտ խափիլ չէ՛:

ԻՍԱՅԻ

Վան, հէր օխնած, խափիլ էլ կայ, խափիլ էլ. 'ես
 մէ բաշ գովիլ իմ, խօս չիմ փանի: Ախշկայ գովիլին
 ու էգեգեցի շինիլն, ասում է, մէկ է, ամա դուն
 սարքովի բանիլ իս դարսում:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Բաս գ'ուզիս քսան բան ասիմ, վուր դուն ըլիս
 սարքովի խափի մարթկերանցը:

ԻՍԱՅԻ

Է՛հ, լաւ է, քու հօրն օղորմի, րանդրօս էտունք է:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Էտէնց, այ... 'ես քիդ ասում իմ, ինձ մի ջըզ-
 րեցիլ...

Տ Ե Ս Ի Լ Ը

ՄԱՐԳՐԻՏ, ԿԱՐԱՊԵՏ, ԻՍԱՅԻ

ՄԱՐԳՐԻՏ, դուրս գալով ձախ դռնից:
Մամի ջան, ձիւ ին մնում:
ԿԱՐԱՊԵՏ

էս նմուտիս գալիս ինք:
Մարգրիտը դուրս է դնում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ԿԱՐԱՊԵՏ, ԻՍԱՅԻ

ԿԱՐԱՊԵՏ, վեր կենալով, ձեռքը դնում է Կայու ուտի վրայ եւ քնոյցը ձայնով:

Աստուծ գիտե՛նայ, Իսայի, փիս մարթ չիմ: Գուն լաւ գիտիս վուր ախկըտին էլ իմ փուղ տալի, խղճին էլ իմ օտկում, պասս էլ չիմ կոտրում, ժամէմէն էլ յիղ չիմ ննդնի իմ օրումը. (Ձեռքը վերցնում է Կայուց, որ խկոյն կանգնում է:) ամա աչ ու ձախ վուր յիղ իմ մտիկ տալի, ախպէր, մէկին չիմ տեսնում վուր ինձ չըլի խափի. 'ես էլ նրանց հիղ էնէնց իմ ժած գալի: չիմի էս խափիլ է. խափիլ կի չէ, խիլք ըս- նեցնիլ է, խիլք: Բաս ինչէմէն է վուր ասում ինք, թէ ջուրը կու տանէ ու ծարաւ յիղ կու բերէ, կ'օսէ. ինչի վրայ է ասած էս անդաղէն՝ խափիլու վրայ թէ խիլքի վրայ, քիղ իմ հարցնում:

ԻՍԱՅԻ

հարախտա վուր խիլքի վրայ:
ԿԱՐԱՊԵՏ

հա՛, օղորմի քու հօրը: Կու'լի Փռանդստուն էս անդաղէն խափիլու վրայ իմանան... ամա միղ համա խիլք է ցուց տալի, խիլք... Ի'նչ անիս, ախպէր. միք քաղաքն էսէնց է:

ԻՍԱՅԻ

'ես ու իմ հօքին գրուտ իս ասում:
ԿԱՐԱՊԵՏ

Վուր գրուտ իմ ասում, գալիս է էլի իմ ասածը, վուր առանց խափիլ չէ ըլում... Տօ, հիմի 'ես ինչո՞վ իմ միղաւոր վուր ախչիկս դիղճ է. ամա հալալ վուր ժած իմ գալի, օչով վուր չէ ուղում, ի'նչ անիմ... Ախպէր, քիմէն ինչ թարցնիմ, ետդ խօմ չիս... (Կայու ախանջին մօտենալով եւ ձայնը ցածրացնելով:) 'Ե՛րիք ջէր անդիլ ին ու թողիլ ին, Աստուծ գիտե՛նայ: չիմի հաղիլ էս աղէն տեսիլ է մէկ ու հաւնիլ է. աօ, բի, է, էպէրա Աստուծ խռովի ու նշանն էլ տայ, է:

ԻՍԱՅԻ

Լաւ իս ասում, Գարատիմ Եակուլիչ ջան, ամա, օրինակ ասիմ՝ բերի ու բանը գլուխ չէկաւ, էս խօմ ախչկատ բօղաղը գուս կարվեցաւ սաղ աշխրջումը:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Տօ, քիղ ի'նչ. իմ ապրանքը չէ. փիէ:

ԻՍԱՅԻ

Ի'նչ իմ հօքում, ախպէր. վունցօր կ'օսիս, էնէնց կու ժած դամ. միխկն ու վարցկը քու շինքին:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Օղորմի քու հօրը՝ էտէնց ասան ու պրծի:

ԻՍԱՅԻ

Բաս հիմի հարէմէս ձեռը վիկալնիմ ու խափով բերիմ, էլի:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Արի ու գիլի գլխին աւետարան կարթան. գրուստ խիւքի ախկատ է էս հէր օխնածը: Տօ, հարէմէս ձեռն սէր իս վիկալնում, ես խափով սէր իս բերում: Գուն էն աղին աղավարի ասան իմ մագիէր, թէ համեցէք, ախշկաս վունցոր քուգիս ախ իմ տանը, օչով էլ չի ըլի ասան. թէ հանի՛ր, ուղէ, ախպէր, թէ չէ՛ նա իր համա, իմ ապրանքն ինձ համա: (Առանձին:) Թէ մէ վուտը կու տուն դնէ՛:

ԻՍԱՅԻ

Հան, էտ օրինաւոր իս ասում, Գարտիմ Եակու- լիշ. հայը ուտինք, էս սահաթիս էւէտ գնամ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

ՆՐԱՆՔ, ՆԱՏԱԼԻՍ

ՆԱՏԱԼԻՍ, գուրս գալով ձախ գոնից եւ առանձին:

Քան, իմ բանը չըլի՛ հէքիաթ անում:

Մօտնում է եւ ծածուկ ախանջ է գնում:

ԿԱՐԱՊԵՏ, առանձին:

Զլիւ մէ գօզրումը չնստեցրի՛: (Խաայուն:) Ի՛նչ իմ ասում, Խաայի. թէ բանը գժարացաւ, մէ իմքին էլ աւելցնու, ջհանգամը նրա գլուխը, հիմի փուղ շատ

ունիմ, ու ասան էլ՝ թէ էս գիշեր չի գայ, էքուց ու- գում իմ Կօջօրինց աղին տայ. խօսած ինք ու բանը քութահ արածի պէս է:

ԻՍԱՅԻ

Իժում ինչի՛ վունչինչ չէիր ասում:

ԿԱՐԱՊԵՏ

էսօր առուտեհան իմ խօսի, հէր օխնած, վնւրդի էի ասի:

ԻՍԱՅԻ

Վան, ախուս չէ՛ իմ ասած աղէ՛ն:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Վուր ախուս է ու շինէ, էլի. քու լաւութիւնն էլ կու վջարիմ:

ԻՍԱՅԻ

էս սահաթիս էւէտ. մէ թիքա հայ ուտիմ ու գնամ: Կէս սահաթումը խարար բերիմ քիղ համա:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Արան, Խաայի ջան, ժնժ ու մաժ արի:

ՆԱՏԱԼԻՍ, ուրախ:

Իմացայ, իմացայ, իմացայ...

Կարապետը եւ Խաային դարձացած յետ են նայում

եւ մնում են ապշած:

ԿԱՐԱՊԵՏ, վախեցած:

Ի՛նչ իմացար:

ՆԱՏԱԼԻՍ, ժպտալով:

Վուր Մարքրիտին նշնում իք:

ԻՍԱՅԻ

Տօ, ինչ սատանէք ին էս կնգղիւքը:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ո՞ւմ վրայ ինք նշնում:

ՆԱՏԱԼԻԱ, ժպտալով:

Վա՛, դուք էիք խօսում, 'ես ի՞նչ գիտիմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Բաս վա՛նչ չի շիմացար թէ ով է...

ՆԱՏԱԼԻԱ

Աստուձ գիտենայ, վա՛նչ չի. հէնց էս սահաթիս սուն էկայ վուր ասիք՝ թէ նա չի ուզի, 'ոջօրինց սղէն հաղիւր է, կ'օսէ: Ո՞վ է, ձիա ջան, գէթ աղվա:

ԿԱՐԱՊԵՏ, առանձին:

Վա՛նչ չէ իմացի:

ԻՍԱՅԻ, Նատալիային:

Թէ էս սահաթիս շիմացար, չի բլի քու բունն, այ:

ՆԱՏԱԼԻԱ, Իսայուն:

Գէնացիպէլի, Իսայի ջան, ասա՛, ո՞վ է...

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Ա՛րի ու հիմի սրան գնջացու:

ԿԱՐԱՊԵՏ, Նատալիային:

'Ես իժում կ'օսիմ քիդ, Նատալիա ջան, ամա Մարքրիաի մօզ վա՛նչ չգիտենաս. գնանք ջեր հաց ուտինք: (Գնում են դէպի ձախ: Կարապետը վերադառնում է եւ վերցնելով գլխարկը, առանձին:) Աբա՛, Գարասիմ Եակոբիչ, հիմի գնն գիտիս: (Նատալիային եւ Իսայուն:) Վա՛, համեցէք, է:

Գուրս են գնում ձախ գոնից, վարադոյրն իջնում է:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԳ

Հասարակ սենեակ Մասիսեանցի տանը երեք դռնով՝ աջ, ձախ եւ զիմացը: Չախ կողմում գրած է գորգով ծածկած եւ մութաբաներով զարդարած տախտ, իսկ աջ՝ սեղան, սրի վերայ դարսած են մի քանի զբքեր: Բեմի խորքումը եւ սեղանի մօտ աթոռներ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

ԳԼՈՐԳ, մնակ, բաճկոնակով, սեղանի մօտ կանգնած է:

Չարմանալի բան. յանկարծ պատահեց եւ նորա տեսքը բուռական էր ինձնից բնական հանդատութիւնս խլելու: Նորա գեղեցիկ գէմքը, նորա կրակոտ աչքերը, նորա այն մեղմ, սիրալիւր ձայնը ինձ բոլորովին գրաւեցին... Գեղեցկութիւն, ուսում, հարստութիւն, այդ բոլորը կայ, բայց աղջիկը ի՞նչ աղջիկ է. ի՞նչ հասկացողութեան, ի՞նչ բնաւորութեան տէր է. ի՞նչպէս իմանամ... Ա՛խ, այս ի՞նչ սովորութիւն է, որ օտար աղջկայ հետ խօսել եւ ծանօթանալ չէ լինում... Չէ, ի՞նչ կամենան թո՛ղ ասեն, իսկ ես մինչեւ լաւ չճանաչեմ, (Աջ ձեռքով ճակատից իբրեւ մէկ բան է

Իսայուեն կու ճանչնաս, դուն իս ասում թէ սուտ խօսիլ չի գիդի ու. մէ կռնէն էլ միւր ասկականնիրը գիփունըը խէիրաթ ին տեսնում: Մէ իմ քուր Խամփերուն չիմ տեսի, նա էլ յօրէս գու քայ, տարսպրիլ իմ. նա գիփունանցը կու ճանչնայ:

ԳԷՈՐԳ

Է՛հ, մէկ գրուստ խօսողն էլ նա է:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Ինչոր գ'ուղէ քլի, էլի մէ իմքին կու իմանանք ու էտումէն դէնը խիստ շատ հարց ու փուրցն էլ լաւ չէ, վուրթի: Ո՞վ գիդէ, էգէքա գուշման էլ ունենանք, կու'լի զասիդի էլ քարուքանդ անին բանը: Խաչը գիդենայ, շատի ջիգըն էլ է գալի, վուր քիդ էտ զադա փուղ ին տալի:

ԳԷՈՐԳ, վեր կենալով:

Է՛հ, գէդի ջան, փողի անունը որ շխաղար այս գործի մէջ, աւելի լաւ կը լինէր, հաւատան ինձ: Ես կարծում եմ որ հէնց այդ փողն է շշկլացնում մեզ ամենքիս... (Բեմի մի ծայրից միւսն է անցնում:) Ես յաւիտենական ընկեր եմ ուղում ինձ համար, փողի պատճառաւ գլուխս խօսմ չեմ ծախիլ:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Ինչի՞ իս փուղի խաթիր գլուխդ ծախում, վուրթի. ննգիրտ էլ վուր լաւն քլի ու փուղն էլ շատ, բօղադիտ կու կանգնի: Ջեր ջէհէլ իս, վուրթի. լաւ գիդացի վուր առանց փուղ օշոյլ օշոյլի ախշկան չէ ուղում:

ԳԷՈՐԳ, կանգնելով մօր առաջ:

Ուրեմն ինչ կը հրամայես, մէկ ասան:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Ի՞նչ պիտի հրամայիմ, վուրթի. Ասարձութ ինը սաստ է բերի, մէկ տեսիլ իս, հաւնիլ իս, էլ ինչը պիտի տեսնիս: Հէնց գիդիս վրայ ու վրայ տնդդիլը լնւ բան է. մէկ էլ տեսար աճկդ խափս էրիտ ու բանը մօշլա էլաւ. էս իս ախշկայ բօղադը գուս կտրվեցաւ, գնաց. գրուստ մահացու միխկ կու'լի, քու արիւը. ով գիդէ իժում խղճի գլխին ինչ գայ... Չէ, չէ, վուրթի, դուն իմը լաէ, յօրէս Իսային գու քայ, էրեսդ խէչը հանէ ու գնան գէմ ու գէմը նշանը տնւ:

ԳԷՈՐԳ, դայրացած:

Որ սպանես էլ, գէդի, չեմ կարող. մինչև գոնէ մէկ անգամ էլ հետը շխօսեմ և նորա խօսակցութիւնը շխօսեմ, բոլորովին չի լինի այդ բանը, թէև մէկ միլիօն էլ տան:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Թէ ասում իս վուր հիզը խօսիլ էլ իս, ուրիշ ինչ պիտի խօսիս: Գիդենաս վուր էտ էլ մէ մինձ բախտ է, վուր էտէնց սաստ է էկի. հազրէնը մէկին չի պատահի էտէնց:

ԳԷՈՐԳ

Է՛հ, այն ինչ խօսելու հաշվումն էր:— Խօսել ես:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Ի՛հ, լաւ է, գէնացվալօս գէդէն, սիրտս մի շուտա. արա էտ խօսի է վուր դուն իս ասում: Նշնելու ախշիկը վուր գիդենայ թէ իրան պիտի ուզիս, էլ իր ձէնը կու իմաց անէ քիդ:

ԳԷՈՐԳ

Եթէ նա էլ այն աղջիկներին է, որ ինձ հետ խօսակցութիւնը պէտք է սկսի միայն հարսանիքի միւս օրը, թող չնեղանայ, ես նորա ուղողը չեմ... Մէկ աիկինի պէս բերեն, նստացենն կողքիս և ամբողջ ժամերով լուռ ու մունջ մնայ, իբրև թէ փայտի կտոր է, միայն պէմքն ունենայ մարդու, ուրիշ ոչինչ: — Օրինորդ, հաց կամենում էք: (Ներկայացնելով երեւակայական օրիորդին, դուխը բացասական շարժում է:)

— Օրինորդ, ջուր կամենում էք: (Նոյն խաղը:)

— Ուրեմն ի՞նչ էք կամենում, օրիորդ: (Աչքերը վայր թողնելով, երեւակայական օրիորդի պէս ամօթանարվում է:)

Ես կը արաքվեմ խօ: (Բեթեւանը ծիծաղում է:)

Ծիծաղիր: Տասն անգամ լաւ է ինձ խեղդելու տաննն, քան թէ այդպիսի բանի հանդիպեմ... Էլ ինչո՞ւ համար է նորա ուսումը, եթէ իրաւի ուսում առած է, ինչպէս Իսային ասում է:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Ի՞նչ գ'ուզէ ուսում առած ըլի, վուրթի, միր հառու նամուտավուր ախշիկն ուրիշ է:

ԳԷՈՐԳ

Է՛հ, նամուտ... Մի՞թէ նամուտն ու ամօթը նորանումն է, որ մարդ մարդու հետ շխօսի: Այսպիսի էլ ժողովուրդ կը լինի՝ աշխարհիս երեսին. հազուադր նոր, կերակուրը նոր, շինութիւնները նոր, մօղաները նոր և նոր, իսկ հասկացողութիւնը էլի էն, էլի էն, էլի էն... Մարդ կը գժվի այստեղ, ճշմարիտ:

ՔԵԹԵՒԱՆ, նեղացած:

Էլ բու վուր չունիմ. գնա՛ ինչ գ'ուզիս արա... Վի՛հ, գէնացվա՛:

ԳԷՈՐԳ

Փառք Աստուծոյ, հէնց դորանից պէտք է սկսելիք... (Նստում է մօր կողքին:)

Գու մէկ երկու շաբաթ համբերիր, գէղի. ինչպէս և լինի ես անպատճառ կը ծանօթանամ այն աղջկայ հետ և այն ժամանակ կը տեսնենք:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Ախ, վուրթի, ինչի՛ր իս ասում. տխար քի մօղ օրթում չկերան էրէդ Իսային, վուր չուրս-հինդ տանէմէն գժուած ուզում ին էն ախշկան... Ի՞նչ աղանչանք պաղանատքով կտարիլ իմ, վուր էս էրկու օրը մուլափ տան... Խիլք ունիս ձեռնէմէտ մի թողնի, թէ չէ վերջը դառ ու դարդակ կու նստիս, Աստուճ գիղենայ:

ԳԷՈՐԳ, վեր կենալով եւ բարկացած:

Ո՛ւմ ուզենան, թող տան, էլ ես կին չեմ ուզում բոլորովին... Ոտս կտարուել էր և երէկ այն թաղովը չէի անց կացել: Մարտիրոսեանցի տուն չգառաւ ինձ համար, ցաւ դառաւ, էլի:

ՔԵԹԵՒԱՆ, երկար լուռութեանց յետոյ:

Է՛հ, վուրթի, ջէհէլ օրս խաւրիցրիլ իմ քից համա, ումբոս սիվցրիլ իմ, գիշիք ցերեկ լենքառ ու էրգէնքդ չափիլ իմ, բերիլ իմ մարթ իմ շինի ու վերջը՝ մէ քու թագին ու փսակին էլ չիս արժանի անում ի՛նձ:

ԳԷՈՐԳ

Ախ, գէղի, վերջացրո՛ւ թէ Աստուած կը սիրես:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Էտէնց կուլի, վուրթի, հալբաթ իմ ճակարին էտ էր գրած, վուր էլ լաւ օր շտեմնիմ:

ԳԷՈՐԳ

Օ՛հ, Աստուած...

ՔԵԹԵՒԱՆ, աչքերը սրբելով:

Չարշարանքով ապրել իմ ու մեռնելիս էլ քու դարդը պիտի տանիմ հիդս, վուրդի:

ԳԷՈՐԳ

Էլ չեմ կարող դիմանալ... (Բարկացած գնում է մինչեւ աջ դուռը, յետոյ վերադառնում:) Գու դիտես որ ես քեզ շատ եմ սիրում, դէդի. կեանքս չեմ խնայիլ քեզ համար, եթէ հարկաւոր լինի. բայց այս գործը քո գործը չէ, դու իդուր ես նեղանում... Օ՛հ, գլուխս սկսեց ցաւել, ճշմարիտ. դուրս գնամ մի փոքր ինձ հովի տամ:

ՔԵԹԵՒԱՆ, վեր կենալով:

Գնա՛, վուրթի, գնա՛. գնա՛ մէ քիչ ման արի: Օղունդ քու գլուխը շցաւի, թո՛ղ իմ գլուխը քիզ շարի փուխ ըլի:

ԳԷՈՐԳ

Ախ, իմ բարի, իմ քաղցր դէդի ջան, քո երախտիքը ես երբէք չեմ մոռանալ, ես քեզ շատ եմ պարտական... (Ժպտալով:) Մի վախենար, դէդի, դու իմ թաղը շուտով կը տեսնես:

ՔԵԹԵՒԱՆ, գրկում է Գէորգին:

Գէնացվալօս դէդէն, վուրթի:

Պատկեր:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՆՐԱՆՔ, ԻՍԱՅԻ

ԻՍԱՅԻ, մտնելով դիմացի դռնից:

Բարի իրիդուն ձիդ:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Ասծու բարին, պարուն Իսայի:

ԳԷՈՐԳ

Բարե, Իսայի:

ԻՍԱՅԻ

Փառք Ասածու, մէ դէդա ու վուրթի տեսայ էլի մէկամէկու փաթ ըթած. էրեւում է Ասծու աճկը չէ հիւացի միք քախկէմէն:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Հա՛, իմ վուրթին ինձ խիտ է սիրում: Համեցէք նստի, Իսայի ջան:

ԻՍԱՅԻ

Լաւ տղայ ունիս, դէդի ջան. Աստուձ զօրացնէ: (Գէորգին:) Աբա՛, Գիօրդի ջան, ի՛նչ իս տալի, վուր քիզ ուրախացնիմ:

ԳԷՈՐԳ

Էլի նոր բան կայ:

ԻՍԱՅԻ

Նուրն էն է, վուր Գարասիմ Եակուլիչն էկիլ է, ուզում է քիզ տեսնի:

ԳԷՈՐԳ, զարմացած:

Նա այստեղ. այ բան... Գնա ասա՛ շնորհ բերէ, խնդրեմ:

Գուրս է գնում աջ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՔԵԹԵՒԱՆ, ԻՍԱՅԻ

ՔԵԹԵՒԱՆ

Ո՛ւր է թարժած էլի, գէնացվալէրի:

ԻՍԱՅԻ

Ա՛յ, գէգի ջան, էլախտ էն քու պարուն տղէն ինձ կտրականն ստաւ, վուր ինչքու Գարասիմ Եակովիչին չճանչնենամ, նրա տուն վուտս չիմ կանա գնի, կ'օսէ. 'ես էլ յիդ ասի: Ուզում էի տանս մէ լաւ ճաշ սարքի, վուր է մէկսմէկու աստ բերիմ. ամա շունքի շտապով բան է, էն խիղճ մարթը մէ բաշ գղակը վիկալաւ ու էկնու: Ճամփին դիփ էն էր ասում՝ թէ խոնարութիւնը Ասծու դուրեկան բան է, կ'օսէ, ու հիմի դուսը մնում է:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Վնայ իմ աճկին, դուսն ո՛ւր իս թողի:

ԻՍԱՅԻ

Տուն էկայ վուր դօկլադ անիմ:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Գնա՛ շուտ, Իսայի ջան, խնդրէ՛ վուր շնուր բերէ. ամութ է, ի՛նչ կ'օսէ էն մարթը:

ԻՍԱՅԻ

էս սահաթիս:

Գուրս է գնում դիմացի դռնից, իսկ աջից մտնում է

Գէորդը սեւ սերձուկով:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ՔԵԹԵՒԱՆ, ԳԷՈՐԳ

ԳԷՈՐԳ

Ձե՛ս զարմանում, գէգի:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Արա՛, վուրթի, ախ ինչ խոնար մարթ է էլի:

ԳԷՈՐԳ

Չատ լաւ, բայց այդ ի՛նչ է նշանակում:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Բախան էկիլ է, դուսնդ շոքիլ է, վուրթի՛:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ՆՐԱՆՔ, ԿԱՐԱՊԵՏ, ԻՍԱՅԻ

ԿԱՐԱՊԵՏ, մտնելով դիմացի դռնից:

Բարի իրիգուն ձիդ:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Ասծու բարին. համեցէ՛ք:

ԻՍԱՅԻ, որ հետեւում էր Կարապետին, վերցնում է նրա վերաքիուն, ձեռնափայտն ու դիտարկը եւ առաջ գալով:

Ա՛յ, գէգի ջան, էս է իմ ասած մարթը. էս էլ,

Գարատիմ Եակուլիչ, իմ գոված աղէն. էլ անու՛մն ու
ասկն ինչ ասիմ, խօս գուք էլ լաւ գիցիք:

Կարապետի իրեղէնները դարտում է գիմացի դամ
մօտ դրած ածողի վրայ:

Գէորգ, առաջ գնալով, Կարապետին ձեռք է տալիս:

Չատ ուրախ եմ... Նստեցէք խնդրեմ:

ԱՅո՛ւ է առաջարկում:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Շատ ապրիս, վուրթի. (Աջ եւ ձախ նայելով): ամա
համարցակութիւնս բախշեցէք, վուր դէմ ու գէմն
էկայ, ձիւ թարժած արի:

ԳԷՈՐԳ

Ի՞նչ էք հրամայում, պարոն, գուք մեզ լուրրովին
պարտաւորեցնում էք: (ԱՅո՛ւր ցոյց տալով): Հրամայե-
ցէք խնդրեմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, ողջունելով Գէորգին եւ կիսածայն:

Չնորակալ իմ, վուրթի: (Քեթեւանին, նստելով): Նի-
ղութին շտամ ասի, իմ քուր... Վա՛, համեցէք, է՛:

Ամենքը նստում են՝ Քեթեւանը տախտի վրայ, իսկ
միւսները ածողների վրայ, այնպէս որ Կարապետը
դտնվում է Քեթեւանի եւ Գէորգի մէջտեղը,
բայց սրանից ձախ եւ փոքր ինչ հեռու՝ Խային:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Էս ի՛նչ խօսի է, պարուն, վուր գուք իք հրա-
մանք անում: Գնէք բախշեցէք իմ աղին, վուր ինչըու
էտի նիղացրուց ձիւ:

ԳԷՈՐԳ

Իմ մայրը մի փոքր սխալվում է, պարոն. ես լու-
րրովին միտք չունէի ձեզ այդքան նեղութիւն տա-

լու, բայց ե շատ ուրախ եմ որ ձեզ մեր տանն եմ
տեսնում այժմ ե միջոց եմ գտնում ձեզ հետ ծա-
նօթանալու:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ապրիս, վուրթի, ապրիս:

ԻՍԱՅԻ

Արա՛, Գարատիմ Եակուլիչ, սո՛ւա էի ասում վուր
գիցուն է՛:

Գէորգ, Խայուն, դժգոհ:

Ի՛սայի...

Գնում է սեղանից ժաշկինակը վերցնելու:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Իմ թամահութիւնն էլ գրա ուսումն է, Խայի,
թէ չէ գուն լաւ գիցիս ուղտղնիր շատ կան: (Քեթե-
ւանին): Չատ լաւ աղայ իս ունեցի, գէղի ջան, խիստ
էլ գովում ին... Հէրն էլ լաւ մարթ էք, օղորմած
հորին... իմը լաւ բարեկամ էք... հայիփ վուր վաղ
փշացաւ:

ՔԵԹԵՒԱՆ, խորը հոգոց հանելով:

է՛հ...

ԿԱՐԱՊԵՏ, շարունակելով:

Ամա էլի փառք տո՛ւ Աստձուն, գէղի, վուր էս
հանդի մխիթարութիւն է թողի քից համա: (Գէորգին,
որ վերադառնում է իր տեղը): Չատ ապրիս, վուրթի,
չատ... Իմացայ վուր մօրդ պատիւն էլ չիս մոռա-
նում. Խային ասաւ հիմի:

ԳԷՈՐԳ

Ես միայն իմ պարտականութիւնն եմ կատարում
դէպի ծնոցս:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Զօրանաս, վուրթի: չօրն ու մօր պատիւ տալը
Ասծու պատուիրանք է:

ԳԷՈՐԳ

Ի հարկէ:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Աստուծ քու վուրթկերանց պատիւն էլ անպակաս
անէ քիմէն:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Էտ ասան, դէդի ջան. սէրն ու պատիւն անց էլ
լինչ պիտի տան միզ միր վուրթիքը: Է՛հ, վառք
Ասածու, դարթնի մէ ախշիկս մնացածնիրը ջեր էրե-
լսերք ին. ամա ումիկ ունիմ Ասծէմէն վուր նրանք
էլ իրանց մինձի պէս խոնար ու պարկիշտ դուս
կանգնին:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Աստուծ քիզ բախէ մինձիտ էլ ու պատկներուտ էլ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Աստուծ սրան էլ (Մատնացոյց անելով Գէորգին): քիզ
բախէ: Ղուրթ է, ջեր իրան լաւ շիմ ճանչնա, ամա
չատ խելօք է ժաժ գալի:

ԳԷՈՐԳ

Օ՛հ, պարոն, ես այդքան դովասանութեան ար-
ժանի չեմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Բաս ո՞վ է արժանի, վուրթի, վուր դուն շիս:
(Քեթեւանին): Քու արիւր, քէվիս էկաւ վուր Խոսային
ասաւ՝ թէ էնդուր չէ գալի ինձ մօղ, վուր ջեր ինձ
չէ ճանչնում... Ես էլ իմ մտկումն ասի, թէ չունքի

սա լայիղ չէ անում ինձ մօղ դալը, 'ես կ'էհամ:
Աւետրանի խօսկը կատարեցի, վուր ասում է, թէ՛
«'Եւ ով որ իր անձը կու խոնարեցնէ, ասում է, նա
բարձրացուցանէ իր հոքին,» կ'օսէ:

ԻՍԱՅԻ, ԳԷՈՐԳԻՆ:

Տիս՝ ինչ մարթ է:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ղաղ խօս չիմ ժաժ էկի, վուրթի, վուր էկայ:

ԳԷՈՐԳ

Ընդհակառակը, պարոն, մեզ յատուկ բախտաւո-
րացրիք ձեր գալովը: Բայց ինչո՞ւ էք կարծում, որ ես
արհամարհեցի ձեր տունը. իբրև անծանօթ՝ դժուա-
րանում էի գալ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Խիտս դըուստ իս ասում, վուրթի. ամա դէմ ու
դէմը խօսինք, ինչ իս ուզում ինձմէն, մէ ասան, հէնց
ապրիս... Ախշկաս տեսիլ իս, հաւնիլ իս, հիմի ղնա-
կօմիտ էլ իս ուզում... ջուխտ աճկիս, 'ես թաքցնե-
լու ապրանք չունիմ:

ԳԷՈՐԳ

Չատ շնորհակալ եմ, Գարասիմ Եակուլիչ: Աճմա-
րիտն ասեմ, ես ձեր և ձեր աղջկայ մառին շատ դո-
վասանքներ եմ լսել... (Խոսային առանձին երևալ խաչ է
հանում): և կարելի է մեր ցանկութիւնները կատա-
րուեն, եթէ ի հարկէ մենք միմեանց հաւանենք:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Քու բանը դուն ղիղիս, վուրթի, ամա իմ աղչիկը
վունց չի հաւնի քիզ:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Վահ, ջանն էլ չի վաղի:

ԳԷՈՐԳ

Այդ յետուայ բան է, Գարասիմ Եակուբիչ:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Էլ մի էրգարացնի, վուրթի. ամութ է, քու արիւրը, էս պատուական մարթուն էլ էս դագա նիդացնում իս:

ԳԷՈՐԳ

Ախ, մայր...

ԻՍԱՅԻ

'Ես ու իմ հորին դրուստ իս ասում, գէղի ջան:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ձէ, ինչի, գէղի ջան, շատ լաւ է խօսում քու տղէն. արչիկս էլ սրա հանդն է մինձացած ու բախտաւուր է, վուր սրա պէս տղի է ռաստ գալի... էրեւում է վուր իր համա սրաի ննդիր է պառատում, չէ թէ փուղ ու բաժինը:

ԳԷՈՐԳ

Չատ ուղիղն էք հրամայում, պարտն. փողի համար ամուսնանալը, իմ կարծիքով, շատ անվայել բան է:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ախար իմացիլ էի էս հանդի տղայ է, վուր 'ես էլ էսէնց դայիմ իմ կալի, է... Ասում գիղենայ, գէղի, 'ես մենակ փեսութենով չիմ ուղում սրան... Աշխրքի բան ու գուրձ ունիմ: Վուրթիքս, էլախտ էլ ասի, պատրկնիր ին ու քաղաքը էնէնց է գառի վուր էլ օշոփու աւալ չէ ըլում... Սրա դալամը թանգ

ածէ ինձ համա, գէղի... Իմ կայինքին 'ես չիմ կանացի աճկը հասցնի, թնղ սա կառավարէ. միթամ իրը չի ըլի, թէ ինչ... Արի, վուրթի, արի, չէ թէ մէ անգամ, տասն անգամ. հիդը նսալի էլ, վիկացի էլ. գ'ուզիս հայերէն խօսի հիդը, գ'ուզիս ռսերէն. փռանցուցեվար էլ իմանում է, ամա ջեր համարցակ չէ կանացի. պօրտուպիանը խօսմ, մէ պօլկէք ու վալցիր կ'օծէ, քու արիւրը, վուր քէփո գու քայ: Աշխրքի փուղ իմ մխտի վրէն. ջեր Փավրի պէնցիօնումը, իժում տանը: Արի' էսօր, էքուց, էլօր, 'եփոր մէ խօսկով քէփո տայ, գ'ուզիս մէ շափաթ, գ'ուզիս էրկու շափաթ, թէ հաւնի'ս նշանը տաւ, վուրթի, թէ չէ ու' գուն քիդ համա, իմ արչիկն ինձ համա:

ԳԷՈՐԳ

Գուք ձեր խօսքերով ինձ բոլորովին դրաւում էք, Գարասիմ Եակուբիչ, իմ ինդիրն էլ հէնց այդ է:

ԻՍԱՅԻ

Թէ ասում էիր, Գարասիմ Եակուբիչ, վուր թէ էս մէ էրկու օրումը չի ըլի, թնղ իսկի էլ չըլի, կ'օսէ, արչիկաս անումը չկոտրվի, կ'օսէ, ու հիմի էրկու շափաթ վմդա էլ իս տալի. արար ինձ սուտ մի գուս բերի սրանց մօդ, է:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Սուտ ինչի իս, արսպէր, իմ խօսին է' թէ էս օրերումը բանը չի վիրշացնի, էլի վուր չէլած է ու չէլած, ու թէ շուր կու բերէ ու արչիկաս էլի էնէնց կու հաւնի, վունցոր մէկ հաւնիլ է, ինչ իմ հորում, 'եփոր ուղենայ, էն շախը նշանը տայ... Վուր իմ ապրնքէմէն ումիկ չունենամ, խօսմ էսէնց էլ չիմ ժած գա:

ԳԷՈՐԳ

Յատուկ պարտաւորում էք ինձ, Գարասիմ Եակուլիչ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ինչ ասի, արխային կացի, վուրթի ջան, փնսայ ջան:

ԳԷՈՐԳ, ժպտալով:

Է՛հ, պարոն, դեռ վաղ է ինձ փեսայ կանչելը. այդ շատ հեռու գնացիր:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Բաս ինչ իս, վուրթի, վուր փեսայ չիս. դուն հէնց գիդիս, թէ հիմի պիտի դառնաս իմը փեսայ: 2է, վուրթի, էս բանը մարթու բան չէ, 'Երգնքումն է շինվում:

ԻՍԱՅԻ, նայելով դէպի Երկինքը:

Մեռնիմ նրա գորութենին:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Աստձու կամքը վուր շէր էլի, վուրթի, էրէզ իմ ախշկան շէիր ուստ գա քուչումը:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Փուխ էհամ նրա օղորմութենին:

ԻՍԱՅԻ, կարապետին:

Վսնց թէ քուչումը, թէ կ'օսէ դուանն է տեսի:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հն, իժում իմացայ վուր մօղիկ մաղաղիումն է էլի իր դէզիդի հիդ:

ԳԷՈՐԳ

2է, ես նրա հետ միայն մէկ փոքրիկ ծառայ տեսայ:

ԻՍԱՅԻ, կարապետին:

Դուք փուքը ծառայ չունիք, Գարասիմ Եակուլիչ: ԿԱՐԱՊԵՏ

Հն, չէ... դէզիդի պատի բիջն է էլի:

ԻՍԱՅԻ

Իժում սլստի բջի աբով թմղնում իս դուսը ախշրկան:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Թէ վուր ասի վուր իր դէզիդի հիդ է էլի, օլսնած հոքի. նա էլ ճամփէմէն ուրիշ տիդ է գնացի... Է՛հ, բախշեցէք, (Վեր կենարով:) գլխացաւութին տվի ձիդ: (Սմնքը վեր են կենում:) Հիմի դուն գիդիս, վուրթի, 'եփոր շնուր կու բերիս. ինձ համա մինձ ուրախութին կու'լի: (Գէորդը ողջունում է:) Ամա թէ Աստուձ կու սիրիս, վիդիաներէմէն ձևուր վիկալ... էնէնց, իրիգնապահը, էս օրերումը, 'եփոր քէփդ տայ... Գիդիս փողոցի մարթիք ինք, վուրթի, ցերեկով դիփ բանումն ինք:

ԳԷՈՐԳ

Ջատ լաւ, շատ լաւ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Աբն, 'եփը մնամ քիդ, վուրթի:

ԳԷՈՐԳ

Երբ կամենաք, ես այս օրերս բոլորովին ապատ եմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Գիդիս ինչ է, վուրթի, արի ցերէմօնիէքը գէնը թողնինք, հէնց էսօր էւէտ շայու վրայ համեցէք ինձ մօղ... Ըն, ինչ կ'օսիս, լաւ չիմ ասում:

ԳԷՈՐԳ

Ինչու չէ, մեծաւ ուրախութեամբ, Գարասիմ Եա-
կուլիչ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Բաս կու մնամ քիզ, վուրթի. Իսայու հիզ մէտի
չնուր կու բերիք... էաէնց... (Գէորգին ձեռք է տալիս):
Բնորով մնաս ու բնորով գաս... (Քեթեւանին): Դուք էլ
բնորով մնաք, դէդի. Աստուծ վիրշեներուս բարի անէ:

Իսային հագցնում է Կարապետի վերաբերուն եւ տա-
լիս է նրան զլիսարկն ու ձեռնափայտը:

ՔԵԹԵՎԱՆ

Ճնորակալ ինք, ջափա քաշեցիք... Աստուծ ձիր
մէ օրը հազար անէ, վուր իմ վուրթու սիրտը հան-
զըստացրիք: Իմ անախ քվիրը շատ հարց ու բարով
կ'օնիք իմ մագիէք:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ջուխտ աճկիս, մննք բարով:

ԳԷՈՐԳ, հետը գնալով մինչեւ դուռը:

Գննք բարով:

Կարապետը դուրս է գնում զիմացի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՔԵԹԵՎԱՆ, ԳԷՈՐԳ, ԻՍԱՅԻ

ՔԵԹԵՎԱՆ

Գնն ու գնն, վուրթի, բախտաւուր իս էլի:

ԳԷՈՐԳ

Աստուած տար որ այդպէս լինէր:

ԻՍԱՅԻ

Հը', վննց է Իսայու բերած խարարը. հիմի էլ
փիս մարթ լիմ:

ԳԷՈՐԳ

Չատ լաւ մարդ ես, Իսայի ջան, հիմի տեսնենք
աղջկան ինչպէս կը հաւանենք:

ԻՍԱՅԻ

Է՛հ, գլխէմէն մի կցի, քու հօրն օղորմի. հաւ-
նած էլ է ու պրծած էլ:

ԳԷՈՐԳ

Լնւ, լաւ, կը տեսնենք:

ԻՍԱՅԻ

Էլ ինչ տեսնինք, ախպէր. աճկով տեսած իս չիս
աւանում, արի հիմի անդճով իմացի: Դուն ինձ ասն,
էն հանգի հօր վուրթին վննցը կու'լի:

ԳԷՈՐԳ

Ճշմարիտ որ դարմանալի մարդ է եղել Գարասիմ
Եակուլիչը... Ես նորան սիրեցի:

ԻՍԱՅԻ

Բաս 'ես էլ ինչ էի ասում:

ՔԵԹԵՎԱՆ

Հալրաթ Աստուծ քու հօր վարցին է վջարում,
վուրթի, վուր քիզ համա նուր մէկանց էս հանգի
հէր է զրգում... Խիղճ օղորմած հոքու խօսկ ու ջու-
ղարն ունէ դրուստ. կ'օսիս թէ խնձուրը կէս իս
արի... (Աչքերը սրբելով): Ինչ անիս, պիտի ջրատարը
սաղ էր էլի, վուր նա էլ ուրախացիլ էր:

ԻՍԱՅԻ, ձեռքը բարձրացնելով:

Նրա հօքին էնդի իմանում է գիփ, գէղի:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Նա բարեխօս ըլի Գիօրգուս համա, թէ չէ իմ միղաւոր բերնով 'ես ի՞նչ արժանի իմ:

ԳԷՈՐԳ

Սիրտդ ուրախ պահիր, դէզի ջան, Աստուած ուղորմած է:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Ըմբռով կշտանաս, վուրթի:

ԳԷՈՐԳ, գնալով:

Իսկոյն, Իսայի ջան:

Գուրս է գնում աջ դռնից:

ՏԵՍԻԼ Ը

ՔԵԹԵՒԱՆ, ԻՍԱՅԻ

ԻՍԱՅԻ

Գուհանամ Քիզ Աստուծ... Բախտաւոր կնիկ իս, դէզի, էս հանգի վուրթի ունիս. հիմիկվան տղերքն իրանց ծնողներուն էլ էտէնց շին սիրում, վունցոր Գիօրգին քի սիրում է:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Մեռնիմ նրա արևուն, դարթնի նրան սով ունիմ աշխրջումը. վից տարեկան էրեսայ մնացիլ է ձեռիս, իմ շունչն ու կենթանութիւնը նա է էլի: Համիցէք նստի, Իսայի ջան, յօրէս շուրք կու հաքնէ. 'ես էլ մէ Փեթխայինն իմ ուզում դիվիր գնա. նրա օգոր-

մութիւնը վրկէ ու աղատէ իմ Գիօրգուն ամեն ցաւէմէն:

Մի բանի քայլ դնում է:

ԻՍԱՅԻ

Քու բարի աղօթկն ըլի դիվունիս վրայ, դէզի: Նստում է սեղանի մօտ. դիմացի դռնից մտնում է Խամիերին դաժիրայով:

ՏԵՍԻԼ Թ

ՆՐԱՆՔ, ԽԱՄՓԵՐԻ

ՔԵԹԵՒԱՆ

Օ՛հ, լուսը քու տեսնողին:

ԻՍԱՅԻ, նստած եւ առանձին:

էս անիծածն էլ վնւրդի էր հիմի:

ԽԱՄՓԵՐԻ, խօսում է միշտ շտապ-շտապ:

Չէմօվդդի փէխի, գծղալօրդէթ Ղմէրթի. փէխի չէմի, կվալի անգէլօղիսա: *) Բարիգուն, Աստուծ բարին, քէփէնեբուա վնւնց է, ի՞նչ իք անում, ի՞նչ բարին հարցնիմ, վնւնց իք, վնւնց կաք, խօ լնւ իք դիվունքդ:

Ղաժիբան վայր է գցում աժոռի վրայ:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Սարակէլ է:

*) Վրացերէն է:— Ոտս դրի ներս, Աստուած օգնէ ձեզ ստն իմս, հետքը հրեշտակինը:

ԽԱՄՓԵՐԻ, տեսնելով Իսայուն:
էս մարթն սով է... Քան, Իսային չէ:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Հան, իմ Գիօրդու Իսային է:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Մէքաշ չճանչըցայ: (Իսայուն): Ի՞նչ բարին հարց-
նիմ: (Իսային կամենում է ոտի կոնգնել): Ո՞ւր իս նի-
ղանում, գէթ ազգա, համեցէք նստի:

ԻՍԱՅԻ, նստած:

Փառք Աստծու, շնորակալ իմ:

ՔԵԹԵՒԱՆ

էս սուր իս կորի, քան, վուր բջի ջանը մաշվեցաւ
շատ քու պտուտելէմէն:

ԽԱՄՓԵՐԻ, նստելով տախտի մօտ ամուսի վրայ:

Տար-տար բանումն իմ, Քեթեան ջան. իմ տալուչ
տղայ Կօնօի համա ձիւ մէ ախշիկ գլթայ, տաս թու-
ման առաջ իմ, քու արիւր:

ՔԵԹԵՒԱՆ, նստում է տախտի վրայ:

Գիդէի վուր էտ հանդի բան կու՛լի, է՛:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Ջանս դնաց էրէգվան գէսը. Գիօրդին պրծնի ա-
մեն ցաւէմէն: Ո՞ւր է, տանը չէ՞ իմ թայգուլը՝:

ՔԵԹԵՒԱՆ, ժպտալով:

Յօրէս դուս գու քայ, տանն է:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Վէնացվալէ նրա պէտլած ջանին. ուրիշ իմքին է,
Քեթեան ջան: Աշխրքի տղերք իմ տեսնում, մէկը չու-
նէ նրա շնուքն ու լաղաթը. ուրքրում է միգ գիփու-
նիս: Բաս չէ ու Կօնօն կու՛լի. հոքիս հանից դրուստ,

էլի: Խօմ գիդիս նրա ափալը, ծանդը ժամ գալ գի-
դէ. ջեր մուլափ ու, ջեր բան ունիմ ու, ջեր էսէնց է
ու, ջեր էսէնց է ու... Իմն ինձ հասաւ ինչրու Խօջի-
Վանքը դուս տարայ: Հիմի էնդի՛ մէկ անցկացնիլ
էրիտ, էրկու անցկացնիլ էրիտ, հալից ու մաշից խիղճ
ախշկան. հըն, հըն, հըն, հըն, վիբշը բէլլէն էրիտ:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Ձիւմէն մարթ վէր կու բերէ էս անիծածը:

ԽԱՄՓԵՐԻ, շարունակելով:

Ծամալօ օմքինը կու տաիմ աշխրբումը: (Ծաղրե-
լով): Ընմ, ընմ, ընմ. ջանդա բէդար էլայ դրուստ,
էլի... Էլի՛, Աստուձ անէ նրա գիւանը: Տղէն պիտի
տղայ ըլի, շախմբիս պէժը վիբ ըլի անում... Ջնսով
ձէթիբ ին, Քեթեան ջան:

ՔԵԹԵՒԱՆ, հանդիստ:

Խամփերի, քիդ բան հարցնիմ...

ԽԱՄՓԵՐԻ, խօսքը կտրելով:

Հան, դուրթ. ի՞նչ իք հայհարա կանչի, փափէն
խօմ չէ ստուի:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

ՆՐԱՆՔ, ԳԷՈՐԳ

ԳԷՈՐԳ, դուրս գալով աջ դռնից վարդի սեւ ծիլետով և անդրա-
փարտիքով, սեւ փողպատը ձեռքին և բանկոնակը հագնելով:

Դորա պատասխանն էլ դու ասան, էլի, դէգիղա-
այդ ինչնր ևս պատմում:

Փողպատը կապում է:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

էրիհան...

ԽԱՄՓԵՐԻ, վեր թռչելով տեղից:

Գէնացվալոս դէղիդէն: (Գրկում է Գեորգին): Ասկի
ուրքար ջան, վճնց իս, վճնց:

ԳԷՈՐԳ

Լաւ եմ, դէղիդա, դու ինչպէս ես:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Քի լաւ ունենամ, վուրթի, ինձ ըմ միճիրս: (Ձեռ-
քով խփում է գրպանին): Այ, էքուց տաս թուման նի-
կալայի մանէթը կու շխշխկայ էսաի. միր անգալ
Կօնօի համա կլէկն ու նիշադուրը հաղբիլ իմ, ուղում
իմ Խլէպուղինց ախչկայ հիդ լէհէմի. դիվի էրկու սա-
հաթ չկայ բէլդէն տալ տվի, քու արիւր:

Կատում է իր տեղը:

ԳԷՈՐԳ

Բանը վերջացրել ես, դէղիդա, էլ լէհէմելը սրն է:

Խաղում է ածողով:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Բէլդէն ցամաք բան է ջեր, ցաւդ տանիմ. նշանը
վուր կու տայ, էն շախը կու լհէմվի:

ԳԷՈՐԳ

Նշանը որ լէհէմուել է, ուրեմն պսակին էլ մէկ
ուրիշ անուն դրած կը լինես:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Փսակը խօմ յաւիդենական ջնջիլ է, անումիտ
մեռնիմ. 'Ե'փ կու'լի մէ քու թագին էլ արժանի անիս,
վուր մէ շաղ քրթամ վիր խփիմ. հարուր թումնէն
պակաս չիմ անի, քու արիւր:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Հիմի էս էր պակաս:

ՔԵԹԵՒԱՆ, հեղնական ձեւով:

Ինքսուն ու ինը վուր ըլի, բողաղից կու կանգ-
նի, ա՛յ:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Ինչի լայից կ'օնիմ:

ԳԷՈՐԳ, ժպտալով:

Լաւ դէղիդա ես եղել, ես ու իմ Աստուածը. իմ
գործումն էլ պէտք է կանչաք վերցնես և ինձ խափե՛ս:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Քից սուր իմ խափում, շարդ տանիմ, քիմէն խօմ
չիմ ուղում. քից ինչ վուր քու աներանցմէն աւելի
փուղ դուս գջլիմ: Գուն ումը պ'ուղիս հաւնի, էտումը
չիմ խառնվի, օղունդ սիրուն կի ըլի, դըղճերու զը-
լուխ չունիմ: Օ՛յի, տա՛, տա՛, տա՛, տա՛, տա՛...

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Այ, անումդ կարէ Աստուած:

ԽԱՄՓԵՐԻ, շարունակելով:

Ամա ինչրու հարուր թումանը չթափ տալ տամ,
դուն չմեռնիս վուր վուադ չիմ դուս գնիլ տա. թնւղ
ջանէներուն վաղի, համբրին՝ քից ինչ, քու բաժնքի
փուղէմէն խօմ չիմ ուղում:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Քու տունն Աստուած քանդէ:

ԳԷՈՐԳ

Է՛հ, լաւ է, դէղիդա, միթէ կարելի է այդպէս
խօսել:

Գնում է դէպի սեղանը և ծխախոտ վառում:

Քեթեիւն, Խամփերուն, կիսածայն:

Ախար, էն մարթն էնդի նստած է, ինչ կ'օտէ. ամուլթ չէ:

ԽԱՄՓԵՐԻ, Գեթեանին:

Ինչի՞ ամուլթ է, էա աղալթ է. բաս 'ես միտկ չիմ, քսան աղ հագար ծակ ու ծուկ ունիմ: Էլի տէրը բարի տայ հիմիկվան դարդիմանդ ախչկերանցը. էրէդ շուքս քսան հոքու էրկու-էրկու մանէթ վէր գցիլ ալի մարթաղլուլս, քու աղիդ արիլն իմ ասում: Մէ պիկնիկ սարքիմ, մէ պիկնիկ՝ վուր քու հաւնած: Մէ տղամարդ չի ըլի դարթնի սաղանդերուն: (Սօտենալով Գէորդին): Գ'նուլիս գուն էլ արի, գէնացվա, (Գրիում է նրան): Թո՞ղ խիթարվին, սիրուն տղայ իս. (Խիծաղում է): հա՛, հա՛, հա՛, հա՛, հա՛...

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Օ՛հ, հօ՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛...

Քեթեիւն, Խամփերուն չանչ (քօքօլա) աներով:

Ը՛հ:

ԳԷՈՐԳ

Է՛հ, ինչե՛ր ես ասում, գէղիդա:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Ինչի՞ր իմ ասում. քու ումիկն ունիմ, քի պէս վե-սացու էլ վնւրդի կու ռաստ դայ ինձ: Ամեն սրփերու մօդ իմ աղանչաքն էն է էլի, վուր քու թաղին ար-ժանի անին ինձ. ամադս մնւթ կորչի:

Գէորդը ծիծաղում է:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Տէ՛ր օղորմած Աստու՛ձ:

Քեթեիւն

Ի՛հ, լաւ է, քա՛, ձէնդ պահէ, մէ անդամ դի՛ ինչ իմ ասում, է՛:

ԽԱՄՓԵՐԻ, նստելով:

Հա՛, դուրթ. ինչ բանի իք կանչի:

Քեթեիւն

Թո՞ղնում իս վուր մարթ խօսի:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Չաշանակ է դրուստ:

ԳԷՈՐԳ

Գէղիդա՛, ուզում եմ նշանուել:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Հալա՛, գէնացվալօս Խամփերին:

ԳԷՈՐԳ

Ճշմարիտ. ինչպէս ասացիր էլախտ... հա՛, լէհէ-մածի պէս է:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Իժնւմ, առանց ինձ, թափափիմն:

Քեթեիւն

Քա՛, մնւլափ չիս աս. բաս ինչի՞ կանչեցի, թէ առանց քիդ էր:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Իժնւմ, իմ հարուր թո՞ւմանը:

Քեթեիւն

Է՛լի:

ԳԷՈՐԳ, յանդիմանական ձևով:

Գէղիդա՛:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Արի հիմի ու էչը ցխէմէն հանէ. վնւրդի էկաւ

էս անիծածը: (Խամիերուն:) Հարուր չէ, Էրկու հարուր չիս ուղիւ. ինչ կարքն է կու'լի, էլի:

ԽԱՄՓԵՐԻ, վեր կենալով:

Դիւնիս, դիւնիս, 'ես կարք-մարք չիմ գիղի. էս հանգի պէտլած տղին պահաս կու թողնիմ:

Գէորդը ծիծաղում է:

ԻՍԱՅԻ

Լաւ է, լաւ, մէ լաւ շալին էլ դարուլ կ'օնիս. 'ես կու շինիմ:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Բաս ինչ իմ արի:

Քեթեիւն, Խամիերուն:

Քա՛, մէ դէսն արի: (Առանձին:) Սիրաթս գնաց:

ԳԷՈՐԳ

Է՛հ, գէղիդա, հերիք է, Աստուած կը սիրես: (Խոսյուն:) Իսայի, դու սորա հանաքներին ահանջ մի գնիր:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Իսկի էլ հանաք չիմ անում. մէ ինձ ասէք՝ չա՞ղ տիղ է:

ՔԵԹԵԻՄ

Էրկու հազար թուման փուղ, 'երիք հարուր թումանի բաժինք ու հինգ տարով սարքած կարքած տուն. ախշիկն էլ՝ սիրուն, ջէհէլ, ուսում առած, լաւ հօրն ու մօր վուրթի ու լաւ սիրելի բարեկամի տէր:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Վա՛հ, վա՛հ, վա՛հ, ծղնիւր է: (Գրկում է Գէորդին:) Հալա՛, գէնացվալօս գէղիդէն, դուրթ է ասում Քեթեանը:

ԳԷՈՐԳ

Չես իմանում որ գէղէն սուա խօսել չէ սիրում: Յետոյ որ գիտենաս, գէղիդա, ինչ սիրուն է, ինչ սիրուն, օ՛հ, օ՛հ, օ՛հ, օ՛հ...

Իսային դարձնում է:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Գէնացվալօս քիղ իմ գլուխը, էտէնց լաւ ախշիկ ու էտ դադամի փուղ:

ԳԷՈՐԳ

Է՛հ, փողն ինչ յիշելու է, գէղիդա, աղջիկ եմ ասում, որ քաղաքումը հատը չկայ:

Իսային փառք է տալիս Աստուծուն:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Բաս հիմի էրկու հարըրէն պակաս չիմ անի:

ԻՍԱՅԻ

Տաս-տաս թումանուց իս ուղում, թէ հինգ-հինգ թումանուց էլ վուր ըլի հաջաթ չէ:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Էրնէկ գիղենամ, Իսայի, դուն ինչ բան ունիս. մօցիքուլը գո՛ւն չըլիս:

ԻՍԱՅԻ, վեր ծռելով:

Մօցիքուլ էլ իս ու չիս էլ գիղի:

ՔԵԹԵԻՄ, մօտենալով Խամիերուն:

Սու, քա՛, ինչ էլաւ քիղ. խօ ամութու գեղինը մտայ:

ԻՍԱՅԻ, առանձին եւ կիսաձայն:

Ա՛նսկամ:

ԳԷՈՐԳ, մօտենալով Իսայուն:

Իսայի, Իսայի: (Գտնալով գէղի Խամիերին:) Գէղի-

դան, ինչ եղաւ քեզ. Աստուած վկայ, ինձ դուր չէ
զայիս քո արարմունքը. դուքան բազար խօ չէ մեր
տունը, մի փոքր քաղաքավարութիւն ունեցիր, է:

Իսային նստում է իր տեղը:

ՔԵԹԵՒԱՆ, առանձին:

Էրնէկ չէի կանչի:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Վիս էկազրէրա. բաս կու թո՞ղնիմ վուր սա նչնէ
քիդ: Մէ ասէք հալա սիլ է, սում ախշիկն իս ուզում,
իմ ճամփէն 'ես կու գլթնիմ:

Անցնում է ֆեթեւանի աջ կողմը:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Ախար, օխնած հսքի, մէ անդճիա էլ հիրթ չիս
տալի վուր մարթ իմքին ասէ ու, սիլ ինչ անէ, հա-
ման լիզուտ իս բանեցնում: Էս զազա էլ խօսիլ
կու'լի. մէ խջալաթ քաշէ, է:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Քամու ջազաց է, էլի, անիծածը:

ԽԱՄՓԵՐԻ, տախտի մօտ:

Ահա, բերնիս կտխալէք իմ գնում: (Ձեռքով իր բե-
րանը ծածկում է:) Աբա, սիլ է, ասէք:

Նորից բերանը ծածկում է:

ԻՍԱՅԻ, վեր կենտով:

Տօ, էլ ինչ նուր շար, նուր բարի. ուշացանք,
Գիօրգի, Աստուծ գիգենայ, զնա շուստ շուրդ հա-
քի, է:

ԳԷՈՐԳ

Էս սահաթիս, Իսայի ջան: (Խամփերուն:) Դէգի-

դա, մէկ ինձ ասան, Գարասիմ Եակուլիչ Ջամբախովի
աղջկան կը ճանաչե՞ս:

Այս ժամանակ ֆեթեւանը դտնվում է Իսայու եւ

Գէորգի մէջտեղը, իսկ սրանից աջ՝ Խամփերին:

ԽԱՄՓԵՐԻ, արհամարհանքով:

Նրան իս ուզում:

Ամենքը շուարվում են:

ԳԷՈՐԳ, վախեցած:

Տէնց նորան, ինչ է:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Իժում, նրան իք ասում թէ սիրուն է:

ԳԷՈՐԳ

Ի՞նչ է, սիրուն չէ:

Իսային, Գէորգից եւ ֆեթեւանից ծածուկ, նշաննե-
րով խնդրում է Խամփերուն լսել, խոստանալով
նրան փողի մեծ գումարներ, բայց Խամփերին
չէ տեսնում:

ԽԱՄՓԵՐԻ, շարունակելով:

Նրա սիրունութիւնը առչի իմանալս է:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Վսւյ, քոռանամ 'ես, զմերթ իս ասում:

ԳԷՈՐԳ

Ի՞նչ ես ասում, դէգիդա, իմ աչքով եմ տեսել:

ԻՍԱՅԻ, Գէորգին, ցածր:

Աստուծ գիգենայ, խափում է:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Կու'լի ուրիշ օմքին ին շանց ավի, թէ չէ Ջամ-
բախինց Կա... (Իսային կրկնում է միւսնոյն նշանները,

Խամփերին հասկանում է:) ... բապիտի ախշկան սիրուն չին ասում:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Լիզուտ պապանձվի, հըւ. հէնց զիդէի դուն ինքա իս տեսի, կինադամ սիրտս զնաց:

Անցնում է Խամփերու աջ կողմը եւ տախտի վրայ նստում:

ԳԷՈՐԳ

Ուրեմն դու ինքդ չիս տեսի:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Չէ, վուրթի, էնէնց իմացիլ իմ:

Խորհրդաւոր հայտացր է պցում Կապու վրայ:

ԳԷՈՐԳ, նկատելով Խամփերու խաղը, սաստիկ շփոթվում է:

Այդ ինչ է նշանակում... Օհ, Աստուած:

Բարկացած հեռանում է:

ԻՍԱՅԻ, Խամփերուն:

Վուր չիս տեսի, բաս ինչի՞ր իս դուս տալի. անմըթի իմ քի մօդ:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Անմիդ խիղճ էրէխիս սիրտն էլ խարար իս անում. հոքուտ ինչ իս ասում: էաէնց աչքարա սուտ կուլի, թավլափիան:

ԳԷՈՐԳ, բեմի խորրից, բարկացած:

Ձեր մտկումն է սուտ:

ՔԵԹԵՒԱՆ, Խամփերուն:

Քու աճկն էլ:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Նս ինչ անիմ, քւ. ինչոր իմացիլ իմ, էն իմ ասում. կուլի վուրթ խիտ սիրուն էլ է, նս ինչ

զիդիմ: էստի մուլափ տվէք, զնամ դրուտա խարար բերիմ:

Գնում է դամիրան վերցնելու:

ԻՍԱՅԻ, Գէորգին, ծածուկ:

Այ, ուզում է զնա իր քրթամը վիր խփի. արա դրա խօսկն անտալու է:

ԳԷՈՐԳ

Այսուհետե քեզ էլ չեմ հաւատում, Իսայի, հաւատիցս հանեցիք բոլորովին:

Շփոթուած ման է դալիս:

ԻՍԱՅԻ

Վա...

ԽԱՄՓԵՐԻ, դամիրան ձեռքին:

Գնում իմ, մյ:

ԻՍԱՅԻ, առանձին եւ կիսածայն:

Այ, ջառը զնաս ու ջհանդամը, հը:

ՔԵԹԵՒԱՆ, վեր թռչելով:

Քու զնալն խփի էլ հարկավուր չէ. (տելով Խամփերու ձեռքից դամիրան:) իր աճկով տեսիլ էլ է ու էլի կու տեսնէ: (Գէորգին:) Գնա, վուրթի, էլ մի ուշանա, շուրդ հաքի:

ԳԷՈՐԳ, նեղացած:

Թէ ինձ կը սիրես, գէղի, ձեռք վերցրու ինձնից. էլ ես ոչ մէկ տեղ չեմ գնում:

ՔԵԹԵՒԱՆ, դամիրան ձեռքին:

Վնայ քոռանամ ու կուրանամ նս: (Խամփերուն:)

Այ, կինձիտ կոտրվիլ էր վուր չէիք էլի, հըւ:

Դամիրան պցում է ամոռի վրայ:

ԽՍԱՅԻ, առանձին եւ կիսաձայն:

Պիտի էաէնց էր էլի, վուր լաւ էր էլի:

ՔԵԹԵՒԱՆ, շարունակելով:

Էրնէկ գիղկնամ հայհարա սըր էի կանչում քիզ, խօսմ գիղէի քու ախար: (Գէորգին:) Ի՛նչ իս անում. վուրթի, գնան շուրղ հարի, գէնացվալօս գէղէն:

Այստեղից սկսած ամեն անգամ, երբ Գէորգը բարկացած ման դալիս երեսը սլատի կողմն է անում եւ Քեթեանը նրա հետ խօսում է, Խամփերին եւ Իսային բեմի աջ կողմում ծածուկ վիճում են իրար հետ. իսկ ճէնց որ Գէորգը եւ Քեթեանը երեսը դարձնում են նրանց կողմը, նրանք իսկոյն կտրում են իրանց վէճը:

ԳԷՈՐԳ

Չեմ գնում, չէ, գէղի:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Արա էա ի՛նչ արարմունք է, վուրթի, բարէմց վիկալ ու սաղ-սաղ գերեզմանը դի ինձ:

ԳԷՈՐԳ, նեղացած:

Ա՛խ, Տէ՛ր Աստուած:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Քիմէն չիմ արմընսւմ, վուրթի, վուր քարափշուտա Խամփերու խօսկերուն անգաճ իս գնսւմ. չիս տեսնում վուր սա իր վուրացաւանքն ունէ: (Խամփերին ցոյց տալով վճռաբար իր աջու հինգ մատը Իսայուն, հեռանում է նրանից:) Աստուձ տայ, գլուխ գայ էս բանը, դուն իրան տու՛ ինչ ուղում է. վարսալամ, վարքալամ, անհա:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Դրա բախշիչը քրթ մումն սըր իմ խաւնում. գրամէն աւնիմ ու նրանք իրանց ախշիկը մսւքթ սաղացնի՛ն:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Ա՛յ, ձէնց կարէ հախմիան Տէրը, հըս:

ԽՍԱՅԻ, առանձին եւ կիսաձայն:

Ա՛մին:

ԳԷՈՐԳ, բարկացած:

Վերջապէս համը տանում ես, գէղիգա:

ԽՍԱՅԻ, առանձին:

Ա՛յ, օղորմի քու հօրը՛:

ԽԱՄՓԵՐԻ, կիսաձայն:

Մտիկ էս բէհայուն:

ՔԵԹԵՒԱՆ, մօտենալով Գէորգին:

Արի, արի, գէնացվալօս գէղէն: Ախար էն պատուական մարթու խօսկիրը միտոյ չէ: Գնան, քու անկով տիս դուրթն ու սուտը. թէ չիս հաւնի, ձեւըս սի է բռնում, թամասուքով խօսմ չիս կապվի:

ԳԷՈՐԳ, փոքր լուծիւնից յետոյ:

Այո՛, այո՛, ես նորան խոստացայ գնալ ե պէտք է կատարեմ խօսքս:

Գուրս է գնում աջ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ա

ՔԵԹԵՒԱՆ, ԽԱՄՓԵՐԻ, ԻՍԱՅԻ

ՔԵԹԵՒԱՆ, ԽԱՄՓԵՐՈՆ:

Խնդիրք քու գլուխը՝ էտ հաղա էլ վուզի թամա- հութիւն: Էն աղչկայ տէրիւրը վուր իմանան, թէ քի պէս քուր իմ ունեցի, էլ էրեսներուս չին պիտի մտիկ անի, հախ Աստձու:

ԽԱՄՓԵՐԻ, արհամարհանքով:

Վնայ նրանց պէժին:

ՔԵԹԵՒԱՆ, ԽԱՄՓԵՐՈՆ:

Լիզուտ շորնայ ու պրծնի, ահըմ:

ԻՍԱՅԻ, տուանծին եւ կիսածայն:

Ո՛ւր է, հը՛:

ՔԵԹԵՒԱՆ

Էլ նուր մէկէլանց շխառնշտորիս, Խամփերի, թէ չէ, Աստուձ գիզենայ, իրնի մահի կու կտրվինք մէկ- մէկէմէն: (Իսայուն:) Իսայի ջան, մէ քիչ էլ մնւափ տու, գէթաղվա. յօրէս շուրը կու հարցնիմ ու տնր, գէնացվալէ:

ԻՍԱՅԻ

Էստի իմ, էստի, գէղի:

ՔԵԹԵՒԱՆ, ԽԱՄՓԵՐՈՆ չանչ անկով:

Լմւ տարի քի գայ, լաւ իմքին դուն իս դառի:

Դուրս է գնում աշ դոնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Բ

ԽԱՄՓԵՐԻ, ԻՍԱՅԻ

ԻՍԱՅԻ

Ախար, օխնած հոքի, ինչ իս ասում. իսուն թու- ման էլ քրթում կու'լի:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Ինչի. թէ կի ուրիշնիրը հարուրնիր էլ կու վի- կայինն, ինձ իսունը հառամ է:

ԻՍԱՅԻ

Ինչ իս չինն, ախար, վուր մէքաշ իսուն թու- ման իս ուզում. մէ տաս թուման ըլի, քսան թուման ըլի, էլի հո, թէ չէ էտ հաղամի բան կու'լի՝ դուն իս ուզում: Բաս ինձ ինչ պիտի ննգնի, էրէգվան գէսը մահվան քրանքումը քառսուն ջէր անց ու դարց իմ արի: Մէ քիչ էլ Աստուձ ունեցի, օխնած հոքի, է:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Քու բանը դուն գիզիս, Իսայի, իմ բանը 'ես: Բաց ասիմ ու վուշ ամանչիմ, վուր թէ էս սահաթիս չիս բերի ու չիս ալի, գիփ տակն ու վրէն կ'օնիմ, Աստուձաձինը գիզենայ: Աչքարա էրևում է վուր ուրիշ օմքին է տեսի. բաս չէ ու՛ Ջամբախինց կու- բաձիւն կու'լէր:

ԻՍԱՅԻ, շփոթուած, երեսը խաչ է հանում եւ տուանծին:

Միզայ Քիզ, Տէր Աստուձ, մակումս ինչիւր է գալի:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Չիս գնում:

ԻՍԱՅԻ

Ախար, յօրէս գուս գուս քայլէն աղէն. տանիմ, էնդի կ'օսիմ Գարասիմ եակուլիշին, կ'օսիմ խոտապայ:

ԽԱՄՓԵՐԻ, նայելով աջ կողմի դռանը:

Քու արիւր վուր է վուան էլ չիմ փոխիլ տա, ինչըու չիս բերի:

ԻՍԱՅԻ

Քու կնիկարմատ ասողին էլ ինչ ասիմ. գնամ բերիմ, անկղ դի, հը... էն աղին էլա մայինց սրտափուրէ ինչըու իմ գալը:

ԽԱՄՓԵՐԻ, կրկին նայելով նոյն դռան կողմը:

Էտուրը 'ես գիցիմ: Գնն գնա, շնտա արա... Արան, հըն. մնում իմ քիղ էստի... Գիղենաս՝ տանէն վուար չիմ գուս գնիլ տա, ինչըու չբերիս:

ԻՍԱՅԻ, զնալով, աղաղակում է:

Այ, յայ, յայ, յայ, յայ, յայ...

Գուրս է գնում դիմացի դռնից:

ՏԵՍԻԼ ԺԳ

ԽԱՄՓԵՐԻ, մենակ:

Էտէնց, այ. աճկիրս ուսիլ է Զամբախինց բակուրի համա. նրա պտուղն էլ կարիմ. 'ես իմ թիքէն լաւ աշիմ գիփունանց վրայ: Ամա իմ քիլը աղէն խօմ չէ գժվի... Կու'լի դնւթ Մարքրիտին ըլի աեսի ու հանի'... Թոյին փուղ ու բաթինքն աճկիրը կապիլ է: Անւթ, էն դագա փուղ ու բաթինք կու'լի'... սնւ աճկիրն արլանդվա չի անի. 'ես էլ վուր ըլիմ,

գու'ղիմ ս'... Ամա թէ կի ինքը հաւնում է ու ուզում է, 'ես ինչ իմ հորում, դարդերուս գլուխն է. մինք էլ կու լիլվանք:

ՏԵՍԻԼ ԺԳ

ԽԱՄՓԵՐԻ, ԳԷՈՐԳ

ԳԷՈՐԳ, դուրս է գալիս աջ դռնից ֆրակով, սպիտակ փողպատով, ձեռքին սիլինդր եւ սպիտակ ձեռնոցներ: Գառնալով դէպի կուլիսը:

Լաւ է, լաւ, գէղի, դու գնա: (Կամփերուն): Գէղէն կանչում է: (Աջ ու ձախ նայելով): Իսային ինչ կղաւ: ԽԱՄՓԵՐԻ

Յօրէս գուս քայ... Գէնացվալուս Խամփերին, ինձ վրայ սըր իս նիղանում. ախար հիմի էլ վուր չիսըփիմ, էլ 'նիւցութին:

ԳԷՈՐԳ, շփոթվում է, յետոյ պիտակը զնելով սեղանի վրայ եւ ձեռնոցները հաղնելով:

Գէղիդան, ասան դրուսա՝ այն աղջկան ճանաչում ես թէ չէ:

ԽԱՄՓԵՐԻ, կակազելով:

Չէ... վուրթի... չիմ տեսի. (Հաստատապէս) ամա լաւ աղջիկ ին դովում, հախ Աստձու, ու էլախա էն-վուր փանեցի, վուր իմ թիքէն չկորչի: Տիս վուր ուստութենով ժաժ էկայ. գնաց վաղիվաղ քու պարուն Իսային ու գէմուղէմը կ'օսէ քու անիրուշը, վուր 'ես էլ գէղիդան կամ աշխրբումն ու ինձ էլ յարգ ու պատիւ է հարկաւուր:

ԳԷՈՐԳ

Խոնչ հս ասում... Օ՛հ, անասառածներ... դուք ինձ բարեկամութիւն անելու էք եկել, թէ երեսս սեւ-ցնելու: (Առանձին:) Անիծուէք դուք, անիծուէք. ձեզ հետ խօսելն անգամ անպատուութիւն է:

Բարկացած նստում է:

ԽԱՄՓԵՐԻ

Էստու համա դուն սըր իս նիղանում. աղաթ է, վուրթի: Գուն քու բանը դայիմ բռնէ. հաւնիս՝ սուգէ, շհաւնիս՝ խէրթաթ չիմ տեսնի. ամա սմն ուղիս, գի-ղացի վուր 'ես էլ իմ փային, գ'ուղիմ... (Աջ կուլի-սից Գեթեանը կանչում է՝ Խամփերի, Խամփերի:) Գա-լիս իմ, գալիս: (Գեորգին:) Չարդ տանիմ, մի նիղա-նա, ասկի ուրքար Գիօրգի ջան: (Ձեռքը Գեորգի ուսի վրայ դնելով:) Գուն ջեր նշնվի, վուրթի, գօղն էգի գամն է. հարսնըքումդ խախտով ջուր կու բերիմ, քու արիւր, գիփունի վրայ շատ բանը 'ես կու շինիմ, շուշպար ու լէգղիվար էլ կու խաղամ, թէ գ'ուղիս: Տէնց գիղիս չիմ կանս, ինչ անիմ թէ իսուն տարե-կան աւել իմ. սյ՝ (Ծիծաղելի ձեւով պար գարով:)

Ջիֆ թը պի տօմ, ջիֆ թը տի տու,
Ջիֆ թը պի տօմ, ջիֆ թը տի տու.
Գը՛նդ, գը՛նդ, ջիֆ թը պի տու,
Գը՛նդ տը պը տըմ, ջիֆ թը տի տու:

Գուն միր աղաթն ու սովորութիւնը խկի էլ այնուամ գի գցի, վուրթի: (Գրկելով Գեորգին, գլուխը համբու-րում է:) Չարդ տանիմ, Գիօրգի ջան, ասկի ու-րքար Գիօրգի ջան:

Գուրս է վազում աջ դռնից:

ՏԵՍԻԼ ԺԵ

ԳԷՈՐԳ, մնակ. երկար լուծիւնից յետոյ եւ տեղից վեր թռչելով:

Այ, Աստուած անիծէ ձեր այդ աղաթն էլ ու սո-վորութիւնն էլ... Այս ինչ խայտառակութիւն է. ինչ կարծիք պէտք է տանի այժմ այն մարդը մեզ վրայ: Օ՛հ, ամօթ, հազար ամօթ... Չէ, այս բոլորը սովորա-կանից դուրս բաներ են և այստեղ անպատճառ մէկ գողանիք կայ, որ աշխատում են ինձնից ծածկել... Խոնչ պիտի լինի. ինչպէս իմանամ... Կարելի է ճշմա-րիտ իմ տեսածը աղջիկը ուրիշ լինի և ինձ խնայիս լինին. ինչ կայ այստեղ դարմանալու: Իմ մօրաբորջ այն հայեացքը, որ նա ձգեց Իսայու վրայ, նորա փո-փոխական խօսքերը, նորա կակազելը, վերջապէս իրան Իսայու գնալը առանց ինձ սպասելու, բաւա-կանին հաստատում են իմ կարծիքը... Այն, այն, այլ ևս կասկած չկայ, ինձ կամենում են խաբել, ինչպէս շատերին են խաբել... Օ՛հ, Տէր իմ, այս ինչ մարդիկ են, այս ինչ երկիր է մեր երկիրը. ամեն մի քայլա-փոխում ստութիւն, խաբէութիւն, սուտ բարեկամ, սուտ աղգական, մէկ շնչին օգտի համար պատրաստ՝ ամենամօտ մարդուն անգամ դոհել, նորա անունն ու պատիւը խայտառակել... Չէ, ես այդպէս շուտ չեմ խաբուիլ. մինչև ստոյգը չիմանամ թէ ինչումն է բանը, սոս անգամ չեմ գնիլ Ջամբախովի տանը: Գլխարկը ծածկելով դուրս է գնում դիմացի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Զ

ԽԱՄՓՆՐԻ, մենակ. դուրս վազելով աջ դռնից:

Մախկ, մախկ էս թավափիտանին... Գիօրզի, Գիօրզի... քն, Գիօրզի... (Նախասենեակից, անյն բարձրացնելով:) Գիօրզի, Գիօրզի ջան, սուր իս դնում. քն, շիս լմանսում, քիզ իմ ասում... Գիօրզի ջան... (Յետ դառնալով:) Դուն շմեռնիս, յիզ էլ շմախկ արաւ... (Սուտզ դալով:) Գնաց, փախաւ, կտրաւ փուղիլըս, մնացի դառ ու դարդակ... (Ընկնելով տախտի վրայ եւ երկու ձեռով խփելով ծնկներին:) Վայ քիզ, վայ քիզ, իմ իսուն թուման... (Յանկարծ վեր թռչելով տեղից:) Չէ, էտէնց չէ վուր դուք գիզիք... Բաս 'ես կնիկ չիմ ըլի ու (Երունելով չիբլան:) էս չիքիլէն գլխիս շիքիլա չի ըլի, թէ ձիք օխաէմէն չէկայ 'ես:

Շտապով վերցնում է դաժիրան եւ դուրս վազում գիմացի դռնից. վարպոյրն իջնում է:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐՐՈՐՊ

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Կարապետի տան տուջին արարուածի սենեակը: Ժամացոյցի սլաքները ցոյց են տալիս ժամը վեցը:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

ՍԱՐԳՎՍ, մենակ. ամոռները սրբում է:

Չիւ մէ բնց չէլաւ Մարքրիտի բախտը... Երանի գիզենամ թէ ուզողն սով է... Հնդու մաթա կու տանէ, ձիք արիւր, հը... Ամա ինչ. հէտի հանգը դուքիլ ին ու դարթըրիլ, վուր հրիշտակ կու էրեայ դրուտ. էնէնց պէտլած ազգան սով շի հաւնի... Ինչ արին, տճ. աւտաս կէս լիզըն աւել սիպտըկազիդ ըլին բանեցըրի, բոյին էլ մէ թիզը մէբաշ ին ուզում աւելցնի լօթիքը. դառաւ վուր շիմշատ է ու շիմշատ, էլի... Փուզն ինչ հանգի բան է, 'ես նրա մօզօնսղի հոբուն մեռնիմ. մէ ջուխտ բաթինկէն մէտի կէս օրումը կարիլ տլին: Ամա ինչ կըրնգնիր ունէ... պայ,

պնայ, պնայ, պնայ, պնայ... 'ես դաւի շունիմ, ախպէր: էն շաթուքէսնեբու լափշըքնիրը տեսիլ ի՛ք. էրկու էն էն դադա կըրնգնիր իմ ասում, արիվա վկայ... Վնայ, ձիր տունն Աստուծ շինէ, էս ինչ 'երգիր է մեր քաղաքը: Ասինք էսօր խափեցին, էքուց խօսմ կու էրևայ. իժում դնւք թամաշա արէք նրանց տուր ու դմփուցին: է՛հ, Աստուծ վիրշը բարի անէ. լաւ ախշիկ է Մարքըրիաը, 'ես ու իմ հոքին. էս դադա տարի է էստի դուրու իմ անում, մէ օր նրամէն փիս խօսկ չիմ իմացի: Հիմի ինչ անինք վուր էքուց էրեսը կու լուանայ ու էլի էն Մարքըրիաը կու՛լի. սիրունութիւնն ու զղճութիւնը Աստծու միզ է:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՍԱՐԳԻՍ, ԿԱՐԱՊԵՏ

ԿԱՐԱՊԵՏ, դուրս գալով աջ դռնից:

Տօ, շքերթը էնդունք:

ՍԱՐԳԻՍ

էս սահաթիս էւէտ ինքն ուսաէն կու բերէ, ադա. ձեռին ունէր, մէ էրկու ասդի ծէր էլի պակաս է, կ'օսէ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Տօ, թէ՛ ասի վուր գլխին կանգնի ու չնստ վրահասցրու:

ՍԱՐԳԻՍ

էս նմուախս կու բերէ, ադա ջան, հէնց բունէ հազիր էր, իմ աճկով տեսայ. 'ես էլ էստի աշխրքի բան ունիմ, ախար:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Լաւ, թէ ուշանայ, էլի դնա, հէնց ապրիս, ու չնստ վազեցրու...

ՍԱՐԳԻՍ

Բաշ ուսթա, ադա ջան:

ԿԱՐԱՊԵՏ

էստի դիփ պրծար:

ՍԱՐԳԻՍ

Հրամանք իս, ադա. մենակ դօնադի օթախն է մնացի ու սանդուխար:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Լաւ բարաթ կնրքի բի. դէս ու դէն ծագկիր կու դարսիս, վունցոր ասիլ իմ. մուսիրը դիփ մէտի վառէ, պազիէզդի դանն առչիվն էլ քնչէն աւիլէ, վուր իստակ ըլի...

ՍԱՐԳԻՍ

Տէստիկ շինիմ, ադա ջան, վուր հալիլայ:

Դուրս է գնում դիմացի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ԿԱՐԱՊԵՏ, մենակ. սկզբումը նստած է:

Բանս լաւ է գնում. ամեն կանէմէն եօնդրնիրը ձքած է. փէիքրի արլարուդի պէս դամբս գործած է... Գու քայ հիմի պարուն փեսացուս, ճանջի նման բզզալով՝ թը՛րբիկ, (Ձեռքը ձեռքին է խփում:) դամբումս դէվէր կու ննգնի: Չաա իժում բզզ-զզ-զզ կ'օնէ, ամա էլ իմ շանգերէմէն օշով շի կանա գնա...

2է, հիմի մէկն ու մէկը վուր ասում ին՝ թէ փէի-
քարն, ասում է, գարշելի անասուն է: Ինչի՛, մէ ձիոյ
իմ հարցնում. շան պէս մարթիք է կարտում, թէ
գիլի պէս ու ասլընի պէս մարթիք է կուլ տալի.
Ինչո՞վ է նա փիս. ինչ Սասուն շուք է տլի, էն
շուքով է ասլում... Ախար, գաղանի պէս ահուք
շունէ վուր կծելով իր կերակուրը ճարէ, թռչունքի
պէս թիւիւր շունէ վուր իր թռչելով ասլուի. բաս ինչ
անէ խիղճը, վուր օթախի քնջներքումը արլարուդէք
չսարքէ ու ճանջիրն էնդով չրունէ... Հիմի շիք ուզի
վուր վուաներով ման գայ ու էնէնց իր կերակուրը
ճարէ. գանա շիւմ գիլի, էն սհաթին կու թողնիք,
հըս... (Ղուռ մտածում է:) Ղուրթ, շատ վուր փիքը իմ
անում, է, էս աշխարքը գիլի մէկամէկու ուտելու է
ստիղծած: Էրեխայ վուխաս լում էի, թէ՛ «Ժանգմա
թօփի, թօփման գէլի, գէլմա թխա, թխամ վէնախի
չէճամա:»*) Էստունք 'ես հէնց գիլէի գիլի տուտուց
մարթկերանց ասած բանիւր է, ամա հիմի վուր լաւ
հէսար իմ անում, դուրթ վուր գիլի մէկամէկու ու-
տում ին. մէ թռչունք մէկին է ուտում, մէ անասուն
մէկէլին, մարթ ու աճկը խօմ դարթի խուղը ինչը կու
կշտացնէ. ինչ բարաթ-բարաթ անասուն ասիս, թըռ-
չունք ասիս, միր փուրն է գէվէր գնում. էն կինքէ-
մէն վուր շըլինք վախենում, է, մէկ-մէկու էլ կ'ու-
տինք: Ամա միթամ շինք ուտում, սյ. էս աշխարքումը
ովոր ումն ախտում է, նա է զօշաղը. ախտին ու

*) Վրացերէն է: — Ժանգը հրացանին, հրացանը դալին,
գայլը այծին, այծը այգին կերաւ:

ուտիլը մէկ է, էլի... Ամա միր հիւթն էլ գալիս է.
խուղն է անուշ անում միոյ, գառնում ինք՝ խո՛ւղ:
«Հուղ էիք, ասում է, 'ես հուղ գարցի,» կ'օսէ: (Ղուռ
դուրը շարժում է:) Ե՛հ, վուր աշխարք... Ամա ինչի
վրայ միտս էկաւ էստունք... հա՛, փէիքրի վրայ. չէ՛,
փէիքրի վրայ կի չէ, իմ արարմունքի վրայ: Հիմի
միթամ 'ես խափիփայ իմ. ումն ինչ գէթ իմ անում,
ախպէր. թ՛ուղ ինձ օշով շխափէ, 'ես էլ օշովու շիւմ
խափի... Հիմի էսէնց վուր շժամ գամ, գո՛ւք իք ու-
ղում իմ ախշըկան. գանա շիւմ գիլի, աւտաս դանիրս
կտարալք: (Վոցի ժամացոյցը հանելով:) Ջեր սհաթի
վիցն է. ինչ ուշ է մթնանում, ախպէր... Յօրէս Իսա-
յին ու փեսացուս պիտի գան. հէսաի հանգն ընթու-
նիմ վուր է՛ աճկիրն արլանդվա անիմ իմ պարուն
փեսացուին: Ջեր հալա մօհրաթ կ'օնիմ... էհ... իժում
հէսաի բաներու վրայ կու խօսիմ հիլը, վուր սուրփ
համարէ ինձ... Իժում... իժում էլ ինչ, դուս կու բե-
րիմ իմ կարտինկա Մարքրիտին ու տեսիմ թէ էս
քու պարուն Գէվուրք Մասիսեանցը ինչ կ'օսէ... Ի՞նչ
պիտի ասի... (Ուտերը վեր է բաշում:) կու ամանչի
ու նշանը կու տալ տամ, էլի... Ամա վոյ թէ էն մէ-
կի հանգը գաղը վիկալնէ ու ասէ՛ մնաք բարով:
Վո՛ւնց կանայ, 'ես էն մարթն իմ. Աստուճ է վկայ,
էսաի էւէա գուլսը կէս կ'օնիմ: Իմ խափիլը հիշտ
բան չգիլենաք, հըս. ինձ Գարասիմ Եակուլի Ջամ-
բախով կ'օսին:

Դուրս է գնում աջ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՄԱՐԳՐԻՏ, մենակ, մտնում է ձախ գոնից երեսը գեղեցկացրած եւ հատալիային նմանեցրած. դէրիայի փեշերը այնքան երկար է, որ խանդարում է ման գալ: հասում է եւ մի փոքր ժամանակ լուռ մնում:

Սիրեսս հէնց գիղիմ քամվում է... էսէնց շտապով բան չիմ տեսի, էս հանգի ախշկայ նշնիլ էլ չիմ իմացի... Ասում ին լաւ աղայ է, ամա խիլքս չէ կըտրում. լաւը վուր քլի, աւանց տնդղիլ անշիկ գ'ուղէ օմքի՛ն: Հայրաթ փուղի խաթիլ է ուղում ինձ... Վայ իմ միխիլը. փուղիրս կու խժուէ ու իժում քօծի պէս վէր կու գցէ ինձ: Ամա կո՛ւլի ինձ անդղելու է գալի ու ինձմէն թաքցնում ի՛ն... է՛տ է, միթամ փողոցի ապրանք իմ, միթամ չիթ է առնում. հաւնի՛ ուղէ, շըհաւնի՛ դուս գնայ: (Տեղից վեր է կենում:) Ա՛խ, Աստուձ, ի՛նչ էլիք հոքում, ինձ էլ ուրիշներու պէս սիրուն էլիք սախիղծի. թո՛ղ սիրեսս քար էր էլի, լաւն ու վաղը մէկ էր էլի ինձ համա աշխրքումն ու էրեսս սիրուն. դինջ կու ապրէի, աւատացած կու՛լէի վուր իմ մարթու սիրեկան իմ: (Գնում է դէպի հայելին եւ մէջը նայում:) Էս իստակ իմ նման չիմ... (Հայելիից հեռանում է եւ այնպէս նայում մէջը:) Էրանի դիփ էսէնց քլիմ, էլ իմ մարթու սիրտը շի հովնայ ինձմէն: Ամա ովոր վուր է էն տղէն հայրաթ մենակ փուղի համա չէ ուղում ինձ, թէ չէ էսէնց սփ ին սիրունացնում ինձ նրա աճկումը... Ա՛խ, Աստուձ, թաք նա ինձ

սիրէ, խօս գիղիս գիղի Բու կամքի կատարող իմ էլի, ու յօրէսի գէնը իմ գլուխը շարի փուխ կ'օնիմ բարերարութենի համա... (հայում է ժամացոյցին): Սհաթի վիցն է, յօրէս պիտի գայ, ասում ին. ինչքու նրա գալը՝ իմն ինձ կու հասնի... Ա՛խ, Աստուձ, էրանի ինձ չէլիք սախիղծի, էրանի ախկաի վուրթի էլ էլի ու մէ ախկաի մօղ բախտաւուր էլ էլի. սփ գիղէ՛ ինչ պիտի գայ գլխիս:

Թաշկինակով աչքերը սրբում է եւ նստելով բազմոցի վրայ լուռ լաց է լինում:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ՄԱՐԳՐԻՏ, ՆԱՏԱԼԻԱ

ՆԱՏԱԼԻԱ, մտնում է ձախ գոնից, ձեռքին Թղթէ կապոց: Հըն, Մարքրիտ ջան, բաթ ինկէքդ բերին... Քն, ի՛նչ իս անում, լաց իս քլում. խօ էրէսիտ գիղը վէր գու քայ:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Ես էլ էա իմ վայ տալի իմ գլուխը, նատալիա ջան: Առնում է հատալիայից կապոցը:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Է՛հ, տւտուցացիլ իս, ի՛նչ է. դուն հէնց գիղիս մենակ դուն իս լաց քլում. ինձ էլ վուր նշնում էլին, լիթ ու լիղիս գիղիլ էկաւ լացէմէն:

ՄԱՐԳՐԻՏ, հողոց հանելով:

Բու լացը իմ լացի մօղ ծիծաղ կու՛լէր, նատալիա ջան: (Լուռ բաց է անում կապոցը եւ հանելով միջից սար-

սափեղի երկայն կրունկներով կօշիկները, զարմուրած վեր է թռչում տեղից:) Էս ի՞նչ է, քան. էս դադա կրքնդնիր կու՛լի. վուտիս վրայ վո՛ւնց կանդնիմ. Աբէլը*) խօսմ չի՛մ:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Ի՞նչ գիդիմ, գէթ ա՛յլա, քու մամէն է կարել տվի... (կօշիկները առնում է Վարդրիտի ձեռքից եւ առանձին:) Էս ի՞նչ ունցնաւուր իմքնիր է, քան: (Վարդրիտին:) Ինչո՞ր վուր է, էստունք է, Մարքրիտ ջան, չարա չկայ, պիտի կօլա տանիս: Բանէ, հաքի, էլ մի ուշանա:

Կօշիկները տալիս է Վարդրիտին:

ՄԱՐԳՐԻՏ, վիրաւորուած:

Հիմի իմ իմանում էս գէրիի երգէնութիւնը: Էտէնց պիտի, մօղա է, կ'օսէ... Խիղճ աղայ, ի՞նչ հանդն ին ուզում խափի: (Տնդդելով կօշիկները:) Մեռնի սրա կարողի արելը:

Կօշիկները դէն է պցում:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Վո՛ւյ, քսուանամ 'ես, էտ ի՞նչ արիր, քան. մամէտ վուր իմանայ, ի՞նչ ջուղար կու տաս:

ՄԱՐԳՐԻՏ, ձեռքը ճակատին տանելով:

Ա՛խ:

Լուռթիւն:

*) Աբէլը Թիֆլիզի հասարակութեանը ծանօթ մի ճարակի տնձն էր, որ հանդիսաւոր աստիճանի երեք—չորս ստվէնաշափ ձողերի վրայ կանդնած, իր ձեռնածուկ իւններով պուրճացնում էր ժողովրդին և զարմանալի գիւրութեամբ ման էր դալիս այն ձողերով:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Քան, լաւ է, մէ չուտա հաքի, է: (Գարծեալ լուռ թրւն:) Քու խաթիր տուն ու արիս լի տղիլ իմ, դուն կի էտէնց իս ժամ գայի հիգա:

ՄԱՐԳՐԻՏ, փաթածուելով 'ստապիային:

Բախչէ, բախչէ, 'ստապիտ ջան, 'ես էլ չիմ գիդի ի՞նչ իմ անում...:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Լաւ է, լաւ, Մարքրիտ ջան. դուն սիրտդ լաւ պահէ... (Համբուրում է գլուխը:) Օղունդ քու բանը լաւ գայ, ուրիշ վունչիչ չիմ ուղի 'ես: (Վերցնում է կօշիկներն ու տալով Վարդրիտին:) Բանէ, չնուտ արա:

ՄԱՐԳՐԻՏ, կօշիկները ձեռքին, գնալով:

Ա՛խ, Աստուձ, սպանէ ինձ ու պրծի:

Գուրս է գնում ձախ դանից:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ՆԱՏԱԼԻԱ, մենակ:

Խիղճ ախշիկ, միխկա գալիս է... Էն բաթիկէքն էլ ի՞նչ մօթխրա է, քան... Էն հանդի կրքնդնիր էլ չէի տեսի իմ օրումը... Հիմի վուր մօղա գայ. յայ թէ բօյի կու բունին մէքաչ գիփունքը... Տէր Աստուձ, իմ դուշմնին էլ շտաս գիղճ ախշիկ: (Հայելիի մէջ պնում է իրան երկար ժամանակ:) Ի՞նչ գրուտա է շանց տալի էս հալիլէ՛ն:

Շարունակում է նայել հայելիի մէջ:

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՆԱՏԱՆԻԱ, ՄԱՐԳՐԻՏ

ՄԱՐԳՐԻՏ, մտնում է ձախ դռնից բարձր հասակով:

Էրնէկ քիզ, Նատալիա:

ՆԱՏԱՆԻԱ

Քն, դրուստ իմ բոյի իս, Մարքրիտ ջան. սւմը չիս դուր գա էտէնց:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Է՛հ, Նատալիա ջան, մէ իմ սրտումն էլ դէվէր մտիկ տնւ. մահս էրնէկ իմ տալի, Աստուծ գիղկենայ: Մամիմէն վախենում իմ, թէ չէ ուզում իմ ասի՝ վուր 'ես մարթ չիմ ուզում. թնղ կսանանցը տայ ինձ:

Նատում է ընկողմարանի վրայ:

ՆԱՏԱՆԻԱ

Գժվիլ իս, Մարքրիտ, թէ ինչ է էլի քիզ:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Իսկի էլ չիմ գժվի. էն աղէն միխկս գալիս է... Էրանի կանենամ, թարուն իմաց կ'օնիմ վուր վունց էրեսիս աւտայ, վունց բոյուս, թէ էնչախն էլ գ'ուղէ ինձ ու կու տեսնիս. ամա վունց ասիմ 'ես նրան էս բանը, ամութու գեղինը կու մտնիմ:

ՆԱՏԱՆԻԱ, նստերով բազկաթոռի վրայ:

Վնլ իմ աճկին. գանտ պիտի խօսիս էլ հիղը՝ քար-գուրձ անելու կու գառնաս խօմ: 'Երիք ամիս նշնած էի, մէ ջէր իմ ձէնը չէ իմացի Իսային, քու արիւր:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Գիղիմ, Նատալիա ջան, ու մամէն էլ սաստից վուր ձէն ծղատուն չհանիս էս պիշիք, կ'օսէ. ամա էն աղէն մէ օր խօ կու իմանայ իմ ափալը. խօ կու տեսնէ վուր էրէսս էլ սուտ է էլի ու բոյիս էլ. էնչախն իստակ աճկէմէն կու պցէ ինձ:

ՆԱՏԱՆԻԱ

Դարդ մի անի, Մարքրիտ ջան, վունց աճկէմէն կու պցէ ու շատ էլ կու սիրէ քիզ, 'եփոր քու խա-սիաթը կու իմանայ:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Է՛հ, Նատալիա ջան, խասիաթի համա վուր ուղում ըլի, էսէնց աիկին էլ չէին շինի ինձ... Էրանի գիղկենամ նա ինչ խասիաթի տէր է:

ՆԱՏԱՆԻԱ

Աստուծ գիղկենայ, Մարքրիտ ջան, Իսայիս գովում էր՝ թէ խիստ լաւ տղայ է, կ'օսէ, խասիաթն էլ լաւն ունէ ու ուսումն էլ, կ'օսէ. դարթնի էս համ ջէհէլ է ու համ սիրուն. ուրիշ ինչ իս ուզում, քս:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Վնլ իմ միխկը, վուր վունց սիրունութենով կանամ գա հիղն ու վունց ուսումով. էրնէկ շէր ըլի՝ մէ-էրկու տարի թողիլ էին ինձ էն պէնսիօնումը... Դուն չիս տեսի էն աղի՛ն, Նատալիա:

ՆԱՏԱՆԻԱ

Իմ օրումը չիմ տեսի... Դուն խնթրջամ կաց, Մարքրիտ ջան. ասում իմ՝ վուր Իսային խիստ էր գովում, աւատն ինձ:

ՄԱՐԳՐԻՏ

Ա՛խ, սիրաս փիս է, նատալիա ջան. հէնց զիղիւմ
խիխտեղու պիտի տանին ինձ:

Թաշկինակով աչքերը սրբում է:

ՆԱՏԱԼԻԱ, կանգնելով Վարդրիտի առաջ եւ ձեռքը նրա
ուսին դնելով:

Հէրիք է, թէ քու Աստուծ կու սիրիս, Մարքըրիտ...

ՄԱՐԳՐԻՏ, դատնուծեամբ:

Նես ինչն՞ով իմ միզաւուր վուր զիղճ իմ:

ՆԱՏԱԼԻԱ, նստելով Վարդրիտի կողքին ձեռքը միշտ նրա
ուսին:

Ի՛հ, լաւ է՝ հէնց ապրիս... (Վարդրիտը յանկարծ
ընկնելով նատալիայի գիրկը, հեկեկում է: Պատկեր:) Աբա
էտ ի՛նչ արարմունք է, Մարքըրիտ. վնւխտ իս զթի՛ւ.
էլ քան զբօս լաց է հիմի:

ՄԱՐԳՐԻՏ, հեռացնում է զուկը նատալիայից եւ աչքերը
սրբում:

Ա՛խ, նատալիա, ինձ պէս բէբախտ ախշիկ չկայ:
ՆԱՏԱԼԻԱ

Լաւ է, մէ սիրտդ յիդ բի, է՛. ի՛նչ էլաւ քիզ, քան:
ՄԱՐԳՐԻՏ

Իմ սիրտը վաղ է կոտրած. Աստուծ ինձ վուր
ստիղծից, զիփունի համա ծիծաղ ու մասխարա
ստիղծից ինձ:

ՆԱՏԱԼԻԱ, վեր թռչելով տեղից:

Ի՛հ, ուղնաուր իս, քան:

Գնում է գէպի աջ:

ՏԵՍԻԼ Ը

ՆՐԱՆՔ, ԻՍԱՅԻ

ԻՍԱՅԻ, մտնելով միջի դռնից, զխարկը ձեռքին:

Ո՛ւր է Կարապիտը: (Տեսնելով Վարդրիտին:) Օ՛հ, լաւ
իս դառի, Մարքըրիտ ջան: (Վարդրիտը ոտի կանգնելով,
ողջունում է Նատալեն, որ զարմացած մի քայլ յետ է
քաշվում. նատալիան ծիծաղում է:) Վա՛, հէր օխնած,
մէբաշ վախեցայ. էտ ի՛նչ զաղա բօյի իս բունի:

ՄԱՐԳՐԻՏ, վշտացած:

Ասում ին վուր մօղա է: (Առանձին եւ կխտածայն:)
Ա՛խ, Աստուծ:

ԻՍԱՅԻ

Էս բացբուծին էլ մօղա չէի իմացի. յօրէսի զէնը
կտուրն էլ առանց սանդուխտ դիվիլը կ'էհաք Աստու
օղորմութեանով: Մէ ասէք՝ ո՛ւր է Կարապիտն, է՛:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Զիմ զիզի, մնամ վուր տանն է:

ԻՍԱՅԻ

Խիստ հարկաւուր բան ունիմ, մէ տեսէք՝ վնւր
օթախումն է. պիտի էս սհաթիս յիզ գնամ, ամութ
է, էն տղէն մնում է, յօրէս դու քանք:

ՄԱՐԳՐԻՏ, առանձին:

Յօրէս սիրտս կէհայ:

Ծանր քայլով դուրս է գնում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՆԱՏԱԼԻԱ, ԻՍԱՅԻ

ՆԱՏԱԼԻԱ

Խի՛ղճ ախշիկ, հարկեցաւ դրուստ:
ԻՍԱՅԻ

'Ես ու իմ հոքին, քու սիրունութիւնը նա պիտի
ունենայ, եւ նրա սիրտը դուն:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Ի՞նչ է՝ փիւս սիրտ ունի՛մ, 'եփ կու հաւնիս. արա
'ես քիզ սուր ուղեցի, վուր էտունք իս ասում հիմի:
ԻՍԱՅԻ

Լա՛ւ է, գլխէմէն մի կցի, քու հօրն օղորմի. փիսը
վուր ըլիս, խօմ իմ կնիկ չէիւր ըլի:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Վ՛սնց կու'լէր քու բանը:
ԻՍԱՅԻ

Նատալիւս... էրէզ էստի գալիս խօմ քիզ օմքին
Չէ՛հէլ աղայ շո՛ւստ էկաւ:

ՆԱՏԱԼԻԱ, վախեցած:

2է, ի՛նչ խաբար կայ:

ԻՍԱՅԻ, առանձին, երեսը խոչ է հանում:

Միզայ Քիզ, Աստու՛ճ: (Նատալիային): Գրուստ իս
ասում:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Քա՛, ի՛նչ շառիւր իս մօզօնում գլխիս... (Թաշկի-
նակով աչքերը սրբում է:) Հիմի էտ է պակաս:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Տօ, 'ես էլ ինչ ախմախն իմ. ինչի՛ր իմ փիքը
անում: (Գրկելով Նատալիային, կամենում է նրան համ-
բուրել:) Լա՛ւ է, լաւ, բարիչինք, Նատալիա ջան:

ՆԱՏԱԼԻԱ, ազատուելով Խայու գրկից:

Քա՛, ի՛նչ իս անում, դ՛ուզիս օմքին տեսնէ:
ԻՍԱՅԻ

Ա՛յ սարսաղ. ս՛վ պիտի տեսնի գարդակ օթախումը:
ՆԱՏԱԼԻԱ

Հարսնքութի՛ն անտիկ մօրէ կու մանիս ինձ համա՛:
ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Իրան ավէք տասչուրս շային: (Նատալիային:) Է՛յ,
Չիւր ջուրը շիս տեսի, սուղում իս բաշմըկնիւրդ հանի՛:
ՆԱՏԱԼԻԱ, ձեռքով Խայու բերանը ծածկում է:

Ի՛նչ, դուն վուր անկարք խօսիլ գիղիս:
ԻՍԱՅԻ, Նատալիայի ձեռքը բռնելով:

Ի՛ւֆ, սիպտայ բամբակ է՛:
ՆԱՏԱԼԻԱ

Բաս շիս առնի՛:
ԻՍԱՅԻ

Տ՛ը, էլի ուզում իս անդաճս կարի՛:
ՆԱՏԱԼԻԱ, ձեռքը Խայու ուսին դնելով:

Հա՛, ի՛նչ է, Խայի ջան, գէնացվալէրի:
ԻՍԱՅԻ

Է՛յ, տօ, վից-օխտը թուման փուզ կ'օնէ, ինչ իս
ասում. էս դադամին մէ ամսումն էլ շիմ կանա դադի:
ՆԱՏԱԼԻԱ, գրկելով Խայուն:

Գէթաղվանէ, Խայի ջան. ուրիշներէմէն ինչի՛
Չսգլիմ:

ԻՍԱՅԻ

Ա՛խ, կնիկն ո՞վ մօղօնից:

ՆԱՏԱԼԻԱ, փամածուկով:

Գէնացիլալէ, Իսայի ջան, թէ ինձ կու սիրիս:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Արի ու դիմցի: (Նատալիային): Տօ, քիզ վննց չիմ սիրի, հոքիս էլ չիմ խնահի քիզ:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Բաս կու առնիս:

ԻՍԱՅԻ

Չարէս ինչ է վուր չիմ առնի:

ՆԱՏԱԼԻԱ, վրայ ընկնելով, Իսայուն պինդ համբուրում է:

Ա՛խ, Իսայի ջան:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Սաղ անգաճս գնաց: (Համբուրում է Նատալիային): Քու մէ պաշը քառսուն թուման աժէ, Նատալիա ջան... (Յանկարձ անոքը ճակատին տանելով): Վնյ մէ, բանս մնաց... Էսէնց խափից Կեէն Աթամին, է... Տօ, մէ գնան Կարապիտին գթի, է. ասան էստի մընում իմ:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Է՛ս սահաթիս, Իսայի ջան:

Թռչկոտարով դուրս է գնում ձախ դռնից:

ԻՍԱՅԻ, Նատալիայի ետեւից նայելով եւ նրա դուրս գնալիս վեր թռչելով:

Ը՛հ, շէնի կի ճիւրի մէ...

ՏԵՍԻԼ Ժ

ԻՍԱՅԻ, մենակ:

Ազունակ է գրուսա... Լաւ բան է կնիկը, 'ես ու իմ հոքին. գրուսա բլբուլի վարթ է, վուր հուսա իս կալնում, լաւ Կախէթու գինու հանգը հարփեցնում է. ամա մէկ էլ տեսար սրտով հուս կալնելիս՝ էն մունդուէկ փուշը ցցվեցաւ մէքաշ քնթումն ու իժում, ինչըու հանիլը, խան խէր փուշտան ու խան սարը... (Գլուխը շարժում է): Ախար օխաը թուման էլ դէրիս կուլի՞... Պիտի յօրէսի գէնը գնանք գիղումն ապրինք, թէ չէ վնյ միր միխիլը... Սուս չէր ասում էն խիղճ Օսկան Պետրովիչը, թէ՛ «էս պիտի ու էն պիտէմէն գահիլէս գնաց» կ'օսէ... է՛հ, մախլաս... Չհանգամը օխաը թումանը, թաք մէ էս բանը գլուխ գայ ու ամագս աժենայ... Չիր արիւր, հագար թումնի ապրանք վուր ծախիլ էի, էս դագա չէի շարչրվի. գրուսա խաթարալա է, էլի, ախշիկ մարթու տալը. էն էլ ով գիգէ վննց կու անց կենայ... Տէր Աստուծ, Դուն գէվէր մտիկ անիս ու վունց մէկի մօղ շամանչեցնիս ինձ... Ա՛խ, ինչ էլաւ էն մարթը, արա թէ գայ:

Կարապետը մտնում է ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԱ.

ԻՍԱՅԻ, ԿԱՐԱՊԵՏ

ԻՍԱՅԻ

Էս սուր խ, Գարասիմ Եակուբիչ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Տ՛ը, մենակ սուր խ էկի. էլ չէ պալի:

ԻՍԱՅԻ

Վսնաց չի դայ, ամա մէ անիծած գէղիգա է ունեցի էլի, վախենում իմ բանը շխարար անէ. ուրիշ հանգն է խօսում, դահրումար է ուղում. ասում է ինչքու չիս բերի, վուան էլ չիմ վոխիլ տա, կ'օսէ, ու հիմի մնում է ինձ աղի տանը:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Տճ, էրէդ թէ գէղիգին էլ խոստացանք ու գէղիգի մարթուն էլ:

ԻՍԱՅԻ

Մէկն էլ նուր լուս ննգաւ, մէ խիտ աշաղլար իմքին է:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Դէ, գնա իրան տու, ինչ ուղում է. ամա էլ մի ուշացնի, թէ չէ մէ մամիգա էլ ուրիշ կու լուս ննգի: էլ էտու համա սուր էիք գալի, հէք օխնած:

ԻՍԱՅԻ

Վահ, իսուն թումնէն մէ գրօշ պակաս չէ անում:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Է՛հ, գժվիլ իս, թէ հանար իս անում:

ԻՍԱՅԻ

Աստուձ գիղենայ, դուրթ իմ ասում:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Աշն, 'ես անմիղ իսուն թուման կու գէն պցիմ. խուրմա է:

ԻՍԱՅԻ

Ձիս գէն պցի ու էն աղէն չի դայ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, վախեցած:

Ինչի:

ԻՍԱՅԻ

Աստուծ վուչ գիղէ էն անիծած գէղիգի գլուխը. մէքաշ ասաւ թէ Մարքրիտի սիրունութիւնը աւշի իմանալս է, կ'օսէ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, շփոթուած:

Իժնւմ:

ԻՍԱՅԻ

Իժում էլ ինչ, կինադամ բանը մօշլա էր ըլում, ասում իմ: Յնյ գէս, յնյ գէն, վունցոր էլաւ էլի սարքեցի:

ԿԱՐԱՊԵՏ, շունչ առնելով եւ կիսամայն:

Ո՛ւֆ:

ԻՍԱՅԻ, շարունակելով:

Չէնց բռնէ հոքիս ծախեցի քու խաթիր, իմ հոքին գիղենայ. գէղիգին նշներով իմաց արի, վուր միթամ ինչ ուղում իս կու տանք, ու էն աղին ասի անդճումը, թէ գէղիգէտ խափում է: Ախար, սիրունութիւնն ու զղճութիւնը հաւնելու վրայ չէ. թէ կի աղէն մէկ հաւնիլ է ու էլի կու հաւնի, սւմն ինչ գաւի կայ: Վիրչը, ինչ էրգարացնիմ, գէղէն տուն տա-

բաւ տղին շուր հարցնելու ու էն անիծած դէպիդէն
բաց ասաւ ու շամանչեցաւ, թէ վիրշի դինը խոուն
թուման է, կ'օսէ, թէ չիս բերի, կ'օսէ, գիտի մէտի
մօշլա կ'օնիմ, կ'օսէ, 'ես գիտիմ վուր ուրիշ օմքին
է տեսի, կ'օսէ: Հիմի ինչ խօսկ ունիս:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ի՞նչ... խօսկ ունիմ: Ի՞նչ... խօսկ... պիտի... ու-
նենամ, ախպէր. տար սիւլցու, ջանս դուս դայ,
պիտի համբրիմ, ուրիշ ինչ շարա ունիմ. գնա՛ վի-
կալ, էլախտ կնդաս ձեռաց պահ տվի:

ԻՍԱՅԻ

Քի պէս լաւ մարթ աշխրջումը շի ըլի, Գարա-
սիմ Եակուրիշ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Դէ, գնա՛, ջալդ արա, Իսայի: Ուրիշ, դէդէն ինչ
է ասում տղինը:

ԻՍԱՅԻ

Ուրիշ ինչ պիտի ասի, վունցոր քի մօդ խօսում
էր, էլի էնէնց է քարտզում տղին. ուրախու վուտի
վրայ չէ կանգնում. ասում է՝ էս դագա վնդ ու բա-
ժինք կու՛լի, կ'օսէ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Լաւ կնիկ է էրևում, սյ. ինձ շատ դուր էկաւ:

ԻՍԱՅԻ

Վահ, Աստձու հոքի է, ասում իմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Դէ, բաս չնւստ գնա, ամա էլ տղիմէն չհիռա-
նաս, ինչքու չբերիս:

ԻՍԱՅԻ

էս սահաթիս էւէտ: (Շտապով գնում է դէպի ձախ
կողմը, յետոյ յետ է դառնում:) Ամա, ինչ միտս էկաւ,
Գարասիմ Եակուրիշ. խօմ գրո՛ւստը գիտիս վուր էն
տղէն ուրիշ ախշիկ չէ տեսի. ս՛վ գիդէ, մէքաշ շխայ-
տառակվինք:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Աբա՛, քիմէն շիմ արմնում, Իսայի՛, 'ես թա՛ւաքա-
լի բան կու բռնիմ:

ԻՍԱՅԻ

Օղորմի քու հօրը, էս սահաթիս էւէտ բերիմ:
Շտապով դուրս է գնում ձախ դռնից

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Բ

ԿԱՐԱՊԵՏ, մենակ:

Հ'մ... գրուստ ճքնաւուր է էս Իսային, Աստուձ
գիդենայ, իր հալալ միամտութենով... (Լուռ անց ու
գարձ է անում:) Հիմի բանը վուր դուրթ բացվի...
(Մտածմունքի մէջ է ընկղմվում:) Զէ, չէ, ամեն բան
լաւ ունիմ սարքած... Օղունդ մէ՛ նշանը տալ տամ
ջեր, մնացածը իժում 'ես գիտիմ:

Գուրս է գնում աջ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ԻՍԱՅԻ, ՆԱՏԱԼԻԱ

ԻՍԱՅԻ, շտապով դուրս գալով ձախ դռնից եւ փողերը
ձոցը դնելով:

Հն, հն, էս սահաթիս գալիս ինք:

ՆԱՏԱԼԻԱ, հետեւելով Իսայուն:

Ինչըու դուք դուքաք, հոքին կու գուս գայ խղճինը:
ԻՍԱՅԻ, շտապով:

Էրանի մէ գլուխ գայ բանը, կէս սահաթ ուշ ըլի,
ի՛նչ հաջաթ: Ամա, նատալիս... (հոնելով ձեռքը, առաջ
է բերում): բէգամադ մի ըլի, ինձ կու սիրիս, էլի իմ
հարցնում... Ծովի տալգի պէս գնում ու գալիս է
մտկում... Խօ գրմուտը գիղիս վուր էրէզ օշով աղայ
չէ ռաստ էլի քիզ էստի դուանը:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Ի՛նչ էրադ իս տեսի, շիմ գիղի. թէ վուր ասի՝
չէ. քանի հարցնիս:

ԻՍԱՅԻ

Քու արիւը՛:

ՆԱՏԱԼԻԱ

Իմ արիւը, քան. չիս աւտում:

ԻՍԱՅԻ, աջ ու ձախ նայելով գրկում է Նատալիային:

Ը՛հ, քն հոքուն մեռնիմ, քու հոքուն:

Պինդ համբուրում է եւ շտապով գնում:

ՆԱՏԱԼԻԱ, բռնելով Իսայուն:

Իմքին բան կայ. ի՛նչ իս թաքցնում:

ԻՍԱՅԻ

Իժում, իժում, էա իժում, հիմի շտապում իմ...
(Մի բանի բայլ գնում է:) Ինչըու դուն փիքը արա՛ էն
հանգի լաւը՝ ուրիշ էլի ի՛նչ գ՛ուղիս սրտով, առնիմ
քիզ համա: (Վրայ բնկնելով:) ձիւրի մէ շէնի, աղունակ:
(Կրկին համբուրելով:) Ը՛հմ:

Գուրս է վաղում դիմացի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՆԱՏԱԼԻԱ, մենակ:

էս ի՛նչ խարար է՛:

Ձեռքը նսկատին տանելով, մնում է անշարժ, մտած-
մունքի մէջ խորատուզուած: Պատկեր:

ՎԵՐՋ ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՍԵՐԱՆԻ

ՏԵՍԱՐԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ.

Յեմը ներկայացնում է Կորնթացի տան դաւթը: Խորքում, ձախ կողմը, պարտէզ, իսկ աջ կողմը՝ տունը, որի սաստիկ լուսաւորուած պատուհանները դեռնից բաւականին բարձր են: Գաւթում — Աջ կողմը սրահ՝ կողպած փոքրիկ պատուհանով առաջին կարգում և նոյնպէս կողպած դռնով երկրորդ կարգում: Այս սրահը այնպէս է դուրս դրած կուլիսաների առջև, որ նրա պատուհանից, որ դռնովում է հանդիսականների դիմացը, անհնարին է տան պատուհանները տեսնել: Ձախ կողմը, առաջին կարգում, մեծ ծառ, իսկ երկրորդում՝ դաւթի դուռը, որի երկու փեղկերն էլ բոլորովին բաց են մնում մինչև վերջը: Ծառի ետևից երկնքում փայլում է լուսինը, որ լուսաւորում է պարտիզի մէկ մասը: Գաւթումը բաւականին մութն է:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ՍԱՐԳԻՍ, մենակ. աւելը ձեռքին երգելով մտնում է դաւթի դռնից:

«Արագ զըրաղընդա եամ, լամօ,
«Չէշմէյ շըրաղընդա եամ. (Կրկնել):»

«Իթ իրմիշամ եարըմի, լամօ,
«Օնուն սօրաղընդա եամ: (Կրկնել):
«Լամօ, լամօ, խան լամօ, լամօ,
«Սարդի սուսան ջան, լամօ,
«Եարի վաֆաղար, լամօ,
«Օ բօյա զուրբան, լամօ»: *)

Աւելը մի կողմն է դնում:

Էս էլ պրծայ... Գիփ հաղիր է. մնացիլ է հիմի վուր նորափեսէն շնուր բերէ ու հրեղէն Մարքրիտին պաօշտի անէ. ամա էն սրահնց պաշ անելիս պաօշներուն վուր մէ քիշ սիպաղկաղիղ կաշի, 'հս միղ շունենամ... Հաջաթ շէ, կանֆէտ կու գիղենայ. մայինց նշուանտէք է ու նշուանտէք... Օ'հ, հօ, հօ, հօ, ջանդան բէղար էլայ էսօր շատ բան շինելէն: Յայ՝ դէսը գնա, դէնը գնա, էս տար, էն բի, էս վիկալ, էն վեր դի... դրուստ ցաւ է զուրուղ անիլն, էլի... էրնէկ նօքարն ինչ սաիղծելու էր, վուր սաիղծում էր Ասուաձ... Ում տանն ինչ պատահի, նօքրի ջանը պիտի դուս գայ. աղէքն ուրախանան՝ դնն

*) Թարփերէն է:

Արաքսի ափերումն եմ, հոգեակ,
Աչքերիդ բոցերումն եմ. (Կրկնել):
Կորցրել եմ սիրուհուս, հոգեակ,
Նըրան որոնելումն եմ: (Կրկնել):
Հոգեակ, հոգեակ, լսն հոգեակ, հոգեակ,
Գալար շուշան ջան, հոգեակ,
Սիւրյղ մտերիմ, հոգեակ,
Հասակիդ մատաղ, հոգեակ:

շարշրվի, աղէքը տխրին՝ էլի դուն շարշրվի, դիւի շարշրվի ու շարշրվի մէ գլուխ... է՛հ, Աստուծ, բարէմց ստիղծում էիր ու ստիղծում, դիւփունին մէտի պարուն կու ստիղծէիր մէքաշ ու պրծնէիր մէ, է... Վախտ ու բէվախտ՝ (կարաստի ճայնով):—Սնրքիս: (Եր ճայնով):—Յամմէ:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՍԱՐԳԻՍ, ԿԱՐԱՊԵՏ

ԿԱՐԱՊԵՏ, դուրս գալով աջ կողմից, կանչում է:

Տճ, Սնրքիս:

ՍԱՐԳԻՍ, գոռալով:

Յամմէ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, հանդիստ:

Ի՞նչ իս գուում, տճ. վնրթէնն իս:

ՍԱՐԳԻՍ

էստի իմ, աղա ջան:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Տճ, Իսային իսոմ չէ էկի էլի:

ՍԱՐԳԻՍ

Չէ, աղա, չէ էկի:

ԿԱՐԱՊԵՏ, նեղացած:

Լճրի է զըուստ էն մարթն, էլի: (Լուռութիւն): Մարթ ինչ բան ունենայ, նրան պահ տայ:

Բարկացած ման է գալիս:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՆՐԱՆՔ, ԻՍԱՅԻ

ԻՍԱՅԻ, ներս վաղելով գաւթի դոնից, կանչում է: Սնրքիս, Սնրքիս տճ Սնրքիս... Ո՞ւր է կորի էն անիծածը:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ է, աղա, ի՞նչ:

ԻՍԱՅԻ

Տճ, էն տղէն իսոմ էստի չէ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ տղայ:

ԻՍԱՅԻ

Այ, միր վեսացուն:

ՍԱՐԳԻՍ

Ռանգն էլ չիմ տեսի:

ԻՍԱՅԻ

Վնյ մէ, ի՞նչ անիմ հիմի. բաս իսկի օշով չէ էկի էստի:

ՍԱՐԳԻՍ

Չէ. ասում իմ՝ վուր օշով չէ էկի:

ԻՍԱՅԻ

Վնրթէնը ննգնիմ հիմի, ի՞նչ անիմ, ի՞նչ ասիմ Գարապիտին. սաղ-սաղ կ'ուտէ ինձ, թօխլօ ձուի պէս կու խաղտէ. վնրդի գթնիմ, սուր գնամ, վնր-

Թէնը գնամ, վնւր ջուրը ննդնիմ, վնւր սարը կոր-
չիմ... Կու'լի էլի տանը գթնիմ:

Կամենում է գնալ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, բռնելով Խաչուն:

Մուլնի, մուլնի հալա, ինչ իս ասում:

ԻՍԱՅԻ, կակաղելով:

Վը վը վը վունչիչ:

Սարգիսը բրբիջը պահելով մի կողմն է քաշվում:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հը՛, բերնումդ թիքա ունիս. 'ես թէ՛ քիղ ասի
վուր էն տղիմէն չհիւանաս:

ԻՍԱՅԻ

Տանը տեսայ ու հիւսցանյ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Բաս տանը չէ. ինչ է էլի:

ԻՍԱՅԻ

Վուր գիղենամ, խօ էլ սարէսար չիմ ննդնի:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ախար, տեսնում իմ վուր շնուք չունիս, է՛:

ԻՍԱՅԻ

'ես ինչ անիմ, Գարասիմ Եակուլիչ. գնացի հա-
լալ միամիտ, վուր ասիմ շուր բերէ. ամա ինչըու
իմ գնալը, չիմ գիղի թէ թաղա ինչ միտկ է անց
կենում էն տղի գլխումը, գգաղը վիբ է կախում ու
հանյա... Չատ դէս ու դէն ննգայ, չգթայ. հիմի կի
դէղիդէն ռաստ էկաւ ճամփին, ասաւ վուր իր քուիր
տղէն էստի է էկի միթամ, ամա սւր է:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Իժում փուղն ինչ արիբ:

ԻՍԱՅԻ

Փուղն էլ էն անիծած դէղիդէն առաւ ձեռնէմէս.
դէմուդէմը էստի էր վազում: Դիփ մէտի էս սահա-
թիս էւէտ քար ու քանդ կ'օնիմ, թէ չիս տլի, կ'օ-
սէ. չարէս ինչ էր:

ԿԱՐԱՊԵՏ, բարկացած:

Ասած է, ախար, է, Խոսյի, թէ գիլի շլինքն էն-
դուր է հաստ, վուր իր բանը իր ձեռով է շինում:
'ես վուր քի վրայ չէի պցի էս բանը, ինչըու հիմի
նշանը տուած էլ էր ու պրծած էլ:

ԻՍԱՅԻ

Ախար, ինձ վրայ անմիղ իս չարանում, Գարասիմ
Եակուլիչ, 'ես ինչ անիմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

էն անիս, վուր է դէղիդէն էլախտ վուր դահրու-
մարն ուղից, պիտի վունցոր էլիլ էր աւատացրիլ էիր
վուր կու տանք: էլ ինձ մօղ սւր էիր վազում, սւր.
վանխնում էիր վուր չէի տլի:

ԻՍԱՅԻ

Գանա լսից ինձ էն անիծածը... նրա անումը
կարէ Աստուծ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Մէ խօսկով չէիր պիտի էլախտ էկի, չէ: Չիս
գիղի վուր նշնելու տղէն խամ թուշուք է. սւր էիր
հիւանում, սւր, քիղ իմ հարցնում:

Բարկացած ման է գալիս:

ԻՍԱՅԻ

Բաս հիմի ինչ անիմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, առանձին:

Ա՛յ, դահրումար անիս գլխիս: (Խայուն:) ՏՕ, էլ ի՛նչ իս էտի ցից էլի. գնա՛ վուրդի վուր քլի գթի ու քի, թէ չէ միր մէշը շալէն կտրած է, Աստուծ գիղենայ:

ԻՍԱՅԻ

Ա՛խ, Գիօրգի ջան, ձեռնէմէս թռար, էլի:

Գուրս է գնում գաւթի դանից:

ԿԱՐԱՊԵՏ, ձեռքը թօթափելով եւ առանձին:

Քու մանրթ ասողին էլ ի՛նչ ասիմ:

Բարկացած գուրս է գնում աջ կողմից:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՍԱՐԳԻՍ, մենակ:

Ձեռնէմէս թռար, կ'օսէ: Վա՛հ, սկուա է, թէ ա- դունակ... Թային սապօժնիկը բան է ասի էն աղին ու նա էլ թախ է կացի: Խիղճ Մարքբիտ, բախտը չէ կտրում, ի՛նչ անիս:

Գուրս է գնում աջ կողմից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ԻՍԱՅԻ, ԳԷՈՐԳ

ԻՍԱՅԻ, գաւթի դրան մէջ:

Ախար, էտ ի՛նչի՛ր իս ասում, Գիօրգի ջան. մանրթ խափիմ ու էն էլ քի՛ղ... է՛տէնց իս ճանշում ի՛նձ:

ԳԷՈՐԳ, նոյն դռանը:

Ուրեմն ի՛նչի՛ վախար, ի՛նչի՛ շապասեցիր ի՛նձ, ի՛նչ առևտուր սարքեցիր մօրաքրոջս հետ... (Մտնելով գաւթը խայուն մի բանի բայլ առաջ է բերում եւ ցածր ձայնով:) Ա՛յս կողմն արի, մարդիկ են անցնում... Ի՞նչ է նշանակում այս բոլորը:

ԻՍԱՅԻ

Վուր էլ ձեռը չվիկալա՛ն էն օխնած հոքին...

ԳԷՈՐԳ, զուշայնելով:

Կամաց...

Խօսակցութիւնը շարունակվում է ցածր ձայնով:

ԻՍԱՅԻ

'Ես էլ ի՛նչ էի արի. էկայ վուր Գարասիմ Եակու- լիչին հարցնիմ... էս հանգի կնիկ դանա էլի ստիղծ- վիլ է աշխրքումը՝. անմրթի իմ, քունը դէղիգա է: (Առանձին:) Ա՛յ, նրա վիզը կտտրէ Աստուծ:

ԳԷՈՐԳ

Ինչի՛ ի՛նձ շհարցրիր, ի՛նձ, եթէ դու դրուստ մարդ ես, ի՛նչի՛... Բայց ձեզ հետ ի՛նչ խօսի մարդ... Դու գնա՛ իսկոյն Գարասիմ Եակուլիչից ներողութիւն խնդրիր իմ կողմանէ. ասա՛, որ այս վիշեր շկարողա- ցայ, բան պատահեցաւ, ասա՛. մէկ խօսքով՝ ի՛նչ կամենաս հնարիր, իսկ էգուց ես ի՛նքս բոլորը կը- պարզեմ...

ԻՍԱՅԻ

Հանաքի վուխտը չէ, Գիօրգի ջան, է՛:

ԳԷՈՐԳ

Գնա՛, գնա՛...

Կամենում է գնալ:

ԻՍԱՅԻ, ձեռքը բռնում է:

Ախար, էս խօ քարուքանդ էլաւ զիւի. արի զիւիիր
զնանք, թէ քու հօր գերեզմանը կու սիրիս. էլի
թաղա բանիր մի մօզօնի, է:

ԳԷՈՐԳ, աղատուելով Նսայու ձեռքից:

Չէ, չէ: (Նսայուն առաջ բերելով): Այստեղ մէկ բան
կայ... Իմ տեսածը Մարգրիտը չէ:

ԻՍԱՅԻ

Վա՛... Արի, ախպէր, քու աճկով տիս սուտն ու
զուրթը:

ԳԷՈՐԳ

Էզուց, էզուց: (Մի բանի քայլ զնում է եւ տեսնե-
լով Նատալիային սենեակումը պատուհանների մօտ անց-
նելիս): Ա՛հ, նա էր, նա, Իսայի. կարծեմ նա էր:

Նայում է պատուհաններին:

ԻՍԱՅԻ, նկատելով Նատալիային անհետանալիս եւ առանձին:

Վա՛, էս նա էր... (Նայելով պատուհաններին): Էլ
օչով չկայ... (Գէորգին, շուարուած): Մա՛ւափ, մա՛ւափ,
լաւ բան միտս էկաւ, 'ես էս նմուտիս էւէտ Մար-
քրիտին քիզ շանց տամ հէնց էս ահօշկումը:

ԳԷՈՐԳ

Ի՞նչպէս:

ԻՍԱՅԻ

'Ես մէ զիւիր զնամ, դուն ինչըն էանցներումը
ման արի: (Գնալով): Չէնց էս նմուտիս էւէտ:

ԳԷՈՐԳ

Կայ, կայ:

ԻՍԱՅԻ

Սա՛ւ, վուր փիլիսօփի խիք իմ ունեցի: Մի վա-

խենա, էս դունիւրն ինչըն կէս գիշերն էսէնց բաց
է... (Վազում է դէպի աջ եւ յետ է դառնում): Թէ քու
տեսածը չէ, ախպէր, թէգուզ էլ բարի լուս մի տա
ինձ յօրէսի դէնը:

Գուրս է վազում աջ կողմից:

ԳԷՈՐԳ, մենակ, փոքր լուծիւնից յետոյ:

Գոնեա վերջապէս բոլոր կասկածներս կը վարա-
տուեն... Բայց ոտի ձայն է լսվում...

Գուրս է զնում դաւթի դունից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ձ

ԿԱՐԱՊԵՏ, ԻՍԱՅԻ, դուրս են գալիս աջ կողմից:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Տ՛ը, էլի իմքին կայ:

ԻՍԱՅԻ, շշնջելով:

Սա՛ւ, սա՛ւ, Գարասիմ Եակուբիչ, էն տղէն էստի է:
Արա՛, վա՛նց անինք վուր է Մարքրիտին էստի ահօշ-
կումը դուս բերինք. թո՛ղ մէկ էլի տեսնէ, չէ աւտում
վուր իր տեսածը Մարքրիտան ըլի:

ԿԱՐԱՊԵՏ, նոյնպէս:

Ի՞նչ իս ասում, Իսայի, գժվիլ ի՞նչ:
Խօսակցութիւնը շարունակվում է շշնջելով:

ԻՍԱՅԻ

Աստուձ զիդենայ, առանց էս չի ըլի:
ԿԱՐԱՊԵՏ

Տօ՛, թո՛ղ տուն գայ, էնդի վունցսը ուղենայ
տեսնէ:

ԻՍԱՅԻ

Ձի ըլի, ասուում իմ, սիրտը խիտա ին խարար ա-
րի. դէհ, չնւտ, թէ չէ էլի ձեռնէմէս կ'էհայ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, շփոթուած:

Հըմ... հըն... հըմ... արն, վննց անինք. քիզ
վուր տեսնին, ուփրօ խիալ կու տանին... (Բարկա-
ցած): Ա'ս, Իսայի:

ԻՍԱՅԻ

Վն, 'ես էստի կու մնամ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ձէ, չէ... հն, լն, լն... Գուն էստի թնխ կացի,
էն տղէն շտեսնէ քիզ, գնամ 'ես սարքիմ. սյ, էստի
սարայումը կնց. (Տանում է Իսայուն դէպի սրահը եւ
դուռը բաց անում): վուտդ դրօշկին շխիխս:

Ներս մղելով Իսայուն, նշաններով զրուշացնում է
նրան ձայն չհանել:

ԻՍԱՅԻ

Լն, լն:

Մտնում է սրահը:

ՏԵՍԻԼ Է

ԿԱՐԱՊԵՏ, մենակ. սրահի դուռը փակում է Իսայու վը-
րայ, յետոյ երկամէ փականով դուռը կողպում:

Ննլաթ քի, շար սատանայ... Ձիր արիւր, իմ դամ-
բի թիլիբը մէկն էրկուսով աւելցաւ. գնամ դիվիբ,
Նատալին նտեցնիմ, մէ խաղ էլ ասեցնիլ տամ,
(Ենդալով): խիլքէմէն կու'լի պարուն փեսացուս:

Դադտադողի դուրս է գնում աջ կողմից:

ՏԵՍԻԼ Ը

ԼՈՒՌՏԵՍԱՐՍՆ

ԳէՈՐԳ, մենակ. մտնում է դաւթի դռնից, ծածուկ նայում
է այս եւ այն պատուհանին, բայց յանկարծ, ոտի ձայն
լսելով՝ դուրս է գնում նոյն դռնից:

ՏԵՍԻԼ Թ

ՍԱՐԳԻՍ, մենակ. դուրս է գալիս աջ կողմից:

Էս էլ քիզ նշուանաէք... Մնամ վուր բանն էլ վը-
լուխ չէ գալի, թէ չէ սուր է էն տղէն, ինչի չէ հա-
մնցէք ըլում... Խիղճ Մարքրիտի սիրտը կի էնդի
գնում ու գալիս է. իժում աւտաս ինչ ումիկ ունէր,
է... Փն, հմամթ. ինչ ասիմ քիզ... Ափսոս իմ ա-
մազ... Հիմի վիկալ ու իմ շինած ու սարքած բանի-
բը յիզ էլի իմ ձեռով քնր ու քանդ արա... Վնր
ասում իմ, չի ըլի, ախար, է. էլի իմ միճկի զօլը պիտի
կարվի... Մէ քանի մանէթ բախշիչի ումիկ ունէի,
էն էլ փուսա էլայ: (Յուցամատը ճակատին քսելով): Ի'նչ
գրած է էստի, գրած է... է'հ, էն էլ ձիր շարը տանէ:
(Թառ ածելու ձայն է լսվում: Սենեակի պատուհաններում
երևում են Նատալիան եւ Կարապետը. Նատալիան նըս-
տում է միջի պատուհանի մօտ, իսկ Կարապետը շուտով
նուանում է: Սն հալա... Հն, էս միբ դուքնի աշ-
կիբան է թառ ածում. հալրաթ Մարքրիտին ուզում
ին իխտիլաթ շանց տա:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

ՆԱՏԱԼԻԱ, սենեակում պատուհանի մօտ նստած, ԳԼՈՐԳ, ԿԱՐԱՊԵՏ, ՍԱՐԳԻՍ, դաւած, ԻՍԱՅԻ, առաջ սրահի պատուհանում, յետոյ դաւած:

ՆԱՏԱԼԻԱ, թաղի ներդաշնակութեամբ երգում է առանց ընդհատելու մինչև վերջը. իսկ միւս զործող անձինք խօսում են միայն այն ժամանակ, երբ Նատալիան շունչ է առնում: Փակագծում նշանակած խօսյու եւ կարապետի խօսակցութիւնը ոչ միայն շնչելով է կատարվում, այլ արտայայտվում է նաև շարժուածքներով:

Ա՛խ, ի՛մ սիրեկան, ինձ՛մ էն հիւսացար,

ՍԱՐԳԻՍ, ցածր ձայնով:

էս լնւ է:

ՆԱՏԱԼԻԱ, շարունակում է երգել:

Քիզ ի՛նչ գէր արի, վուր ինձ ուրացար.

Վիւրջը բէ էս էր, էլ ո՛ւր մօղ կացար,

Քու արսի սէրը ինձ ո՛ւր խոսացար:

ՍԱՐԳԻՍ, զմայլուած եւ ցածր ձայնով:

Վոխմի:

Կարապետը կամաց-կամաց դուրս է դալիս աջ կողմից, սրահի դռան փականը շօշափում է, յետոյ սրահի մօտ կուչ է դալիս: Սարգիսն ապշած, ծածկվում է ծառի տակ եւ այնտեղից հետաքրքրութեամբ հետևելով բոլոր անցքին, հետզհետէ վարմանը է ցոյց տալիս: Իսային սրահի դուռը ներսից կամաց շարժում է. Կարապետը, շփոթուելով, կրկին շօշափում է դռան փականը:

ՆԱՏԱԼԻԱ, շարունակելով, երգում է երկրորդ տունը:

Սուր էւխիս նիսը արսիս խփեցիր,

Քու սիրու կրակը ջանս գցեցիր.

ԳԼՈՐԳ, դարձեալ մտնելով դաւթի դռնից եւ ցածր ձայնով:

Այս ձայնը...

Իսային սրահի պատուհանը բաց է անում, դուրսը

դուրս բերում եւ զարմացած ականջ դնում, բայց

Նատալիային չէ կարողանում տեսնել:

ՆԱՏԱԼԻԱ, շարունակում է երգել:

Արսիս կաւերուն մ'իլամ չը բսեցիր,

Էրած ու խորված մըսէս գցեցիր:

ԳԼՈՐԳ, տեսնելով Նատալիային, ցածր ձայնով:

Նն է:

Իսային ապշած երեսը խաչ է հանում:

ԿԱՐԱՊԵՏ, տեսնելով իսայուն, սաստիկ շփոթվում է, բար-

կանում եւ շնչում, առանձին:

Սատանականց սա էլ էստի է դուս բերի դուրսը:

Մտնում է նրան:

ՆԱՏԱԼԻԱ, շարունակելով, երգում է երրորդ տունը:

Ա՛րի, սիրեկան, ի՛նձ մէ ուս'իմ արա,

ԿԱՐԱՊԵՏ, իսայուն, շնչելով:

Մարքրիտին նստեցրի ակօշկումն ու խաղ էլ իմ ասեցնիլ տալի:

Մ Ի Ա Ս Ի Ն

ՆԱՏԱԼԻԱ, շարունակելով, իՍԱՅԻ, շնչելով եւ շարժուածքով:

Նակում է երգը: [Մախկ, է. ինձ Նատալիի ձէ-

Էրեւոս մի՛ նը [Թվաց:]

Ե՛ւր սա, մէկ ԿԱՐԱՊԵՏ, նոյնպէս:

մըսի՛կ արա. [Ի՛նչ իս սարսաղ դուս տալի:]

Կարապետը, փախնալով որ Իսային չսէ Նատալիայի ձայնը, վարպետութեամբ մօտ է քաշում նրա զլուխը եւ, մէկ ականջում փախալով, միւս ականջը ձեռքով ծածկում է: Գէորդը զմայլվում է:

ՆԱՏԱԼԻԱ, շարունակում է երգը:

Խղձա՛ քու դուլին, մէկ ա՛նգաճ արա,
ԻՍԱՅԻ, ցածրձայն:

Ղօշաղ Մարքրիտ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, Իսայու բերանը ծածկելով:

Սնւ...

ՆԱՏԱԼԻԱ, շարունակում է երգը:

Քու քաղցր ձէնին ինձ ա՛րժան արա:

Գէորդը հիացած առաջ է գալիս եւ նորից մօտենում է պատուհանին:

ՆԱՏԱԼԻԱ, վեր կենալով, կրկնում է:

Քու քաղցր ձէնին ինձ ա՛րժան արա:*)

Պատուհանից հեռանում է: Գաղարում է թաղը: Կարապետը սրահի դուռը բաց է անում:

Գէորդ, ցածր ձայնով կանչում է:

Ի՛սայի, Ի՛սայի... (Յափշտակուած այս եւ այն կողմն է ընկնում): Ա՛խ, ի՛նչ եղաւ...

Անհետանում է:

*) Այս երգի շարունակութիւնն ու վերջը՝

Թէ աղանչաբն դուն չիս իմանա,

Էլ էսէնց կիներին՝ ես չիմ գիմանա.

Գլուխս կու սպանիմ, Աստու՜ճ գիդեմայ,

Կու՛լի քու սէրը սրէս վիրանայ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, Իսայուն, սրահի դուռն մօտ, շշնջելով:

Աբա՛, Իսայի ջան, հիմի դուն զիդիս:

ԻՍԱՅԻ, հանդիպում է Սարգսին եւ գրկելով նրան, շշնջում է:

Աբա՛, Գիօրդի ջան, հիմի...

ՍԱՐԳԻՍ

Վնյ մէ, դէդի:

ԻՍԱՅԻ, յետ մղկելով Սարգսին:

Տօ՛, անիծած, փեսին զիդէի: (Կանչում է): Գիօրդի ջան, Գիօրդի:

Գէորդ, առաջ գալով:

Ա՛խ, Իսայի ջան, դմւ ես:

ԻՍԱՅԻ

Բաս սո՛ կու՛լի... չը՛, սիրտդ տիդն էկմւ. քու խաթիր խաղ էլ ասիցնիլ տվի, ա՛յ. վննց էր:

ԳԵՈՐԳ

Հիանա՛լի, հիանա՛լի, Իսայի ջան: Հիմա սրի վերև գնանք:

ԿԱՐԱՊԵՏ, առանձին, ցածր ձայնով:

Հիմի հոքին ձեռիս է:

Գաղտապողի դուրս է գնում աջ կողմից:

ԻՍԱՅԻ, Գէորդի ձեռքը բռնելով:

Ա՛րի, Գիօրդի ջան, սրի:

Տանում է դէպի աջ կողմը:

ԳԵՈՐԳ, աղտոտելով Իսայու ձեռքից:

Չէ, չէ, հիւրերի ճանապարհով, Իսայի:

Գնում է դէպի ձախ:

ԻՍԱՅԻ, Գէորդի փէշը բռնելով:

Լա՛ւ, լա՛ւ:

Գուրս են գնում զաւթի դռնից:

ՍԱՐԳԻՍ, մենակ:

Է՛ս էնց էլ օյի՛ն: (Ներկայացնելով ձեռնածու սրբակին կապիկ խաղացնելիս:)

- « Փասլի բըհար,
- « Սուրաթի եար,
- « Չէշմի խումար,
- « Լալի նըպեար,
- « Դաղէ շարար
- « Բար դիլի դար: »*)

Կրքր...

Գուրս է վաղում աջ կողմից: Վարսպոյրն իջնում է:

*) Պարսկերէն է: —

- Գարնան ժամեր,
- Անուշ սլատիկեր,
- Խումար աշեր,
- Կարմիր թշեր
- Սիրոյ նետեր
- Սիրտս են ցցել:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԶՈՐՐՈՐՔ

Ամենաշքեղ դահլիճ Կարապետի տանը՝ թանկագին կահ-կարասիքով զարդարած: Աջ, ձախ և դիմացը դռներ: Դահլիճի յատակը ամրողջապէս ծածկած է դորդով. առաստաղից կախած է շքեղ ջահ վառ մոմերով: Զախ կողմը՝ բազմոց սեղանով և բաղկաթոռներով, իսկ աջ կողմը՝ փոքրիկ սեղան երկու աթոռով: Աջ ու ձախ մեծ հայելիք և ոսկեզօծ կանգէլարներ նոյնպէս վառ մոմերով: Խորքում՝ աթոռներ, դաշնամուր իր բոլորակ աթոռով և ժամացոյց, որի սլաքները ցոյց են տալիս ժամը ութը: Սեղանները ծածկած են զոնաուր սփռոցներով և դռները նոյնպիսի դրապերներով: Տեղ-տեղ ծաղիկներ: Ժամացոյցը բանում է:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ԳԷՈՐԳ, ԻՍԱՅԻ. մտնում են դիմացի դռնից:

ԻՍԱՅԻ

Թառ էտէնց հանում իս, էլի, Գէօրգի ջան:
 ԳԷՈՐԳ
 Ա՛ննման է, Իսայի ջան, աննման:

ԻՍՍՅԻ

Տօ, վուր էտէնց է ու էտէնց, էսօր էւէտ քնւթահ արա ու պրծի, էլի. էլ ինչ իս ջանջլացնում:

ԳԷՈՐԳ

Ախ, Իսայի, ի սէր Աստուծոյ, նորից մի սկսիր, ես իմ գործը գիտեմ... Դու միայն ծանօթացրու, ծանօթացրու շուտով:

ԻՍՍՅԻ

Այ, էս սահաթիս, Գիօրգի ջան. ամա, քու արիւր, էս գիշիր էւէտ վուր նշանը տաս ու վիրչացնիս, խիստ լաւ կ'օնիս:

ԳԷՈՐԳ

Նշանը, նշանը... գեռ թնղ մէկ ծանօթանանք, խօսենք, ասում եմ, նշանը սէր կ'երթայ. այսօր չլինի, վաղը լինի, ինչ կայ... Գնա, գնա իմաց տուր որ այստեղ ենք:

ԻՍՍՅԻ

Ինչ քու ասածին իս, տօ... Օ'հ, հօ, հօ, հօ, հէնց դիւի մէտի պիտի քու խօսկն ըլի: (Գէորգը ժրպտում է:) Հա, ծիծաղի, սնւա իմ ասում... Այ, ախպէր. ջեր ասիր՝ թէ ինչքու չգնահօմանամ, վուտս էլ չիմ տուն դնի, կ'օսէ, ու էնէնց բերիր բանը, վուր Գարասիմ Եակուլիչին իր վուտով բերիր քու տուն. իժում ասիր, թէ իմ տեսածը Մարքրիտը չէ, կ'օսէ, ու, փառք Աստուծու, վուր էստումն էլ պարզէրես դուս էկայ քի մօդ. մէկ էլ տեսնիմ կանգնեցար, թէ ջեր մէ գարփա կարէմէն էլ պիտի անդղիմ, կ'օսէ. վիկալ հիմի ու խիղճ ախչկան կտուրն էլ դիւիր տար քու խաթիր:

ԳԷՈՐԳ, ժպտալով:

Մի վախենար, Իսայի, հիմա գործը իր կարգին կ'երթայ:

ԻՍՍՅԻ

Չէ, դուն ինձ ասա՛ վստից իս մաշուր անում. բանը խօս գլուխ գալու է...

ԳԷՈՐԳ

Ի հարկէ. եթէ այսպէս կ'երթայ գործը, այստեղ էլ ինչ կասկած կարող է լինել:

ԻՍՍՅԻ

Վունչիչ չիմ ուղի, ախպէր, ամպս աժենայ ու մէ էրկուսիտ մէտի կուռը կռանը գցած տեսնիմ ձիդ բօլթա տալիս... Յայ թէ կու խիթարվիմ վրէնեբուտ. զիրամալա կու կանգնիմ ուրախու, Աստուծ գիղենայ:

ԳԷՈՐԳ

Չուտով, շուտով, Իսայի ջան. շատ կարելի է որ շուտով տեսնես այդ ուրախութիւնը:

ԻՍՍՅԻ

Բաս դառաւ վուր իմը փեսայ կու դառնաս մէրաշ, էլի, Գիօրգի ջան:

ԳԷՈՐԳ

Այն ժամանակ փեսայ էլ, աղգական էլ, Իսայի ջան. իմ ցանկութիւնն էլ այդ է:

ԻՍՍՅԻ, փառածվում է Գէորգին:

Օ'հ, քու հորուն մեռնիմ, Գիօրգի ջան: (Առանձին:) Էսէնց է զմաթն, այ... (Գէորգին:) Գնամ էս նմուտիս էւէտ Գարասիմ Եակուլիչին իմաց անիմ: (Գնալիս, առանձին:) Դրուտ Աստուծ բան է, ձիր

արիւր զիդենայ, եա հէնց հիմիսկ էւէտ զէդիդէն
ձեռաց թլիսմ արաւ իր մըտկումն, անիծածը:

Դուրս է գնում ձախ դոնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ԳԷՈՐԳ, մենակ:

Հետաքրքրական է մարդուս կեանքը, ճշմարիտ.
մէկ շնչին պատահմունք որտեղից որտեղ է հաս-
ցնում... Երկու օր առաջ ես ինչ կը մտածէի, թէ այս-
պէս սիրով կ'ընդունուեմ այստեղ կամ մինչև այս
աստիճան կը սիրահարուեմ... Այն, սիրահարուած,
սիրահարուած՝ առանց ճանաչելու, առանց ծանօթ
լինելու... 2է, պէտք է խելքս ժողովեմ և աշխատեմ
սխալ քայլ չանել: Հեշտ բան չէ. այստեղ պէտք է
ամբողջ կեանքիս հարցը վճռուի... Օ՛հ, Մարգարիտ,
եթէ քո հոգին համապատասխանում է քո զեղեց-
կութեանը՝ դու պէտք է լինիս իմ սրտակից բարե-
կամը, ազնիւ ընկերս, իմ մխիթարիչ հրեշտակը:
Այն, այն ժամանակ ես կը նուիրեմ իմ բոլոր կեանքը
քո զարգացմանը, քո երջանկութեանը:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ԳԷՈՐԳ, ԿԱՐԱՊԵՏ, ԻՍԱՅԻ

ԿԱՐԱՊԵՏ, դուրս գալով ձախ դոնից Խասյու ուղեկցումեամբ:
Բարի իրիգուն, վուրթի, էս ինչի՞ ուշացար:

ԳԷՈՐԳ

Ներեցէք, Գարասիմ Եակովիչ, մի վուրթ գործ
պատահեցաւ:

Միմեանց մեռք են տալիս:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Համեցէք, համեցէք. բնորի ըլի քու վուտը, վուրթի:
ԳԷՈՐԳ

Չատ ուրախ եմ որ ինձ որդի էք համարում:

ԿԱՐԱՊԵՏ, համբուրում է Գէորգին:

'Ես էլ ուրախ իմ, վուրթի, վուր քի պէս վետայ
ճարեցի. (Գէորգը հեղնօրէն ժպտում է:) շատ լաւ աղայ
ին գովում քիդ. շատ ապրիս, վուրթի: Հէրտ էլ լաւ
մարթ էք, օղորմած հոքին, էլախա խօսմ քու զէդին
էլ ասի... Իստումէն պիտի ըլիմ շնորակալ, վուր քիդ
ուստ էքի. (Գէորգը ողջունում է:) սրա խօսիլին խիստ
իմ աւտում, սուտ խօսիլ չի զիդի:

ԳԷՈՐԳ

Ես ինքս համողուած եմ, որ Իսային միշտ ճշմա-
րիտ է խօսում:

ԻՍԱՅԻ

Չատ մի գովիք, ախպէք, 'ես էլ մէ միղաւուր
մարթ իմ. առանց սուտ՝ դուրթ էլ չկայ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Համեցէք, նստեցէք, վուրթի... Նստի, Իսայի:
(Գէորգը գնում է դէպի աջ՝ ածող վերցնելու:) Գէսը,
զէսը համեցէք:

Հրաւիրում է զէպի բազմացը:

ԳԷՈՐԳ

Միկնոյն է:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Վան, գէթ աղվա, փեսայ ջան: (Գէորդը նստում է բազմոցի վրայ. իսկ Կարապետը եւ Իսային նրա մօտ ածու- ների վրայ այնպէս՝ որ Կարապետը գտնվում է Գէորդի եւ Իսայու մէջտեղը:) Բաս ամեն բանը վիրշացած է միր մէջը, վուրթի, վունցոր Իսային ասում է:

ԳԷՈՐԳ

Մենք ոչինչ հաշիւ չունինք, Գարասիմ Եակուլիչ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Մենակ փուղի համա չիմ ասում, վուրթի: Էս հիմիկվան ջհէլնիքը մէ քիչ փուղ չիք սիրում, ամա փուղի դադըրը գիդացի, վուրթի. ուսումը խիլքի եա- րաղ է, ամա փուղը համ խիլքի եարաղ է, համ կամ- քի. շատ բան, ինչ ուսումով չի կանա շինի մարթ,

փուղով կու շինէ:

ԳԷՈՐԳ

Ի հարկէ որ փողով մեծ դժուարութիւնների կա- րելի է յաղթել:

ԻՍԱՅԻ

Աբան, Գարասիմ Եակուլիչ ջան, վուր գովում էի, հիմի խօմ տեսնում իս, վուր սուա չէի ասում. ախ վուր փուղի դադըն էլ ինչ հանդի գիդէ:

ԳԷՈՐԳ, յանդիմանօրէն:

Ի՛սայի, Ի՛սայի:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ինձ մօդ պարզէրես իս, Իսայի ջան, Աստուձ տայ, սրա մօդ էլ սլարդէրես դուս գաս:

ԳԷՈՐԳ

Ես յոյս ունիմ:

ԻՍԱՅԻ, վեր կենարով, երեսը խաչ է հանում:

Փուխ էհամ Աստուձ զօրութենին: (Առանձին, նայե- րով դէպի երկինքը.) Եարար էս վունց վրայ բերիլ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Էստի նստի հալա, Իսայի: (Իսային նստում է:) Հն, էն էի ասում, վուրթի, վուր մենակ փուղի վրայ չէ միր հէսարը: Հիմի ինձ ասան, փեսայ ջան. ախկաս վուր դուս բերիմ, դուրթ մակումդ հաստատ կայ, վուր ուղիս նըան, թէ էնէնց ժամանակ իս ուղում անց կացնի հիդը:

ԳԷՈՐԳ

Ես ձեզ չեմ հասկանում, Գարասիմ Եակուլիչ... Եթէ ես ձեր աղջկան ուղիւ միտք չունենայի, ես այս բողէիս այստեղ չէի գտնուել... Միայն, ի հարկէ, ինչպէս խոստացել էք, ժամանակ կը տար մեզ մի- մեանց հետ ծանօթանալու:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Չատ ապրիս, վուրթի: Ամա գիդիս ինչ է. 'ես է- լախա էլ խոստացայ քիդ՝ վուր շուր բերիս, Մար- քրիտս միամիտ դուս դու քէր, բանի խարարութին չէր ունենայ. ամա էս խանի խարար Իսային տուն ննդաւ էնդի դէմուդէմը, թէ խիտ սրտով ուղում իս, կ'օսէ. ախչիկս իմացաւ ու սիրտը ջէր էլի թրթում է:

ԳԷՈՐԳը շփոթվում է:

ԻՍԱՅԻ

Վան, հէր օխնած, 'ես ինչ անիմ. վունցոր առայ, էնէնց էլ ծախեցի. էս տղէն վուր էտէնց ասաւ, 'ես իմ խիլքէմէն խօմ բանիլ չէի մօղօնի: Էտէնց չէ, Գիօրդի ջան:

ԳԷՈՐԳ

Բայց...

ԿԱՐԱՊԵՏ, ԽԱՅՈՒՆ:

Է՛տի է գալի ասածս, Է: (Գէորգին:) Հին պայմանի վրայ, վուրթի, էլի էնէնց դուս կու բերէի. ամա հիմի վուր դուս բերիմ ու բան է մէբաշ անմիղ անգէթ սիրտը կնտրեցիր ախշկամ:

ԳԷՈՐԳ

Ինչի էք այդպէս հրամայում, Գարասիմ Եակուլիշ. իմ միտքը ձեզ յայտնի է, մենք դորա մասին բաւականին խօսեցանք այս երեկոյ մեր տանը:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հնա, վուրթի, լաւ փիքը արա էլի. հանաք մաս-խարութին չէ ախշկաս բէդնամ անիլը: Քանի դուս չէ էկի, էլի վունցոր դ՛ուզիս կու վիրշացնիմ քի մօզ. թնուդ փեսայ շըլիս, հաջաթ չէ, բարեկամ ըլինք. դ՛ուզիս էլի վուրթի կու համարիմ քիդ, ի՛նչ կայ:

ԻՍԱՅԻ, ԳԷՈՐԳԻՆ:

Աբա, էսէնց էլ մարթ կու՛լի:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ամա թէ դուս էկաւ ու իժում մէ խայտառակու-թին բերիր գլուխը, իստակ նրա բողադն էլ դուս կու կարիս, իմն էլ. մէ խօսկով աշխրքումը մէ մատը միդը կու դառնանք:

ԳԷՈՐԳ

Ինձ դարմացնում էք, ճշմարիտ. ես ձեզ տեղիք չեմ տուել այդպէս խօսելու:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ի՛նչ անիս, վուրթի. ի՛նչ էն մէ աղէն մէ բան

արաւ, աճիկներուս կոտրվեցաւ. ախշկայ հէրն ու մէրը հէնց գլիգէին թէ էն սհաթին պիտի նշանը տայ, ամա էն անհաւատը գդակը վիկալաւ ու փախաւ:

ԻՍԱՅԻ, գլուխը շարժելով:

՛Յս էլ իմացիլ իմ:

ԳԷՈՐԳ

Եթէ խօստացել էր և չէ կատարել իր խօսքը, շատ անադնիւ է վարուել:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Աբա, վուրթի, էտէնց բան էլաւ միը քախկումը. էնդումէն դէսը էլ ջհէլ աղի աւտալը դժարացաւ:

ԳԷՈՐԳ, ոտի կանգնելով:

Է՛հ, Գարասիմ Եակուլիշ, մարդ էլ կայ, մարդ էլ: Այդ կողմանէ դուք իմ մասին բոլորովին հանդիսա կացէք:

Աջ դռնից բերում են Սարգիսը՝ արձաձեայ սիրտու- դով թէյը, և Արտէմը՝ նրան հետեւելով, ար- ձաձեայ ամանի մէջ սպարսիմատներ:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՆՐԱՆՔ, ՍԱՐԳԻՍ, ԱՐՏԷՄ

ԿԱՐԱՊԵՏ, ոտի կանգնելով:

Զօրանաս, վուրթի: (Հրաւիրելով Գէորգին թէյ վեր- ցնել:) Համեցէք, փեսայ ջան, անուշ արէք: (Խայտոն՝ որ նմանապէս ոտի է կանգնել:) Վիկալ, Խայլի: (Ամենքը վերցնում են թէյ:) Էս սահաթիս գալիս իմ, փեսայ ջան. դնամ ախշկաս իմաց անիմ: (Իր բաժակը դնում

է սեղանի վրայ եւ հրաւիրելով Գէորգին պարսխմատ վեր-
ցնել: Նամեյէք, գէթ աղիլա: (Արտէմին՝ մինչդեռ Իսային
բռնով վերցնում է պարսխմաներ:) Դէսը թալպա
արա, ա՛ճ:

Գուրս է գնում ձախ դռնից:

ՍԱՐԳԻՍ, առանձին:

Վուր գիղենայ, թէ ինչ խարար է:

Ճպտալով, դէմքը ծուռ է. յետոյ, Արտէմի հետ ծա-
ծուկ քչփչալով, դուրս է գնում աջ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ԳԷՈՐԳ, ԻՍԱՅԻ

ԳԷՈՐԳ

Ջարմանալի մարդ ես, Իսայի. ես քեզ բարեկա-
մարբար մի քանի խօսք ասացի, իսկ դու գնում ես՝
մի առ մի բոլորն այնտեղ պատմում: Այդ ինչպէս
կարելի է:

ԻՍԱՅԻ, բաժակը ձեռքին:

Վա՛, սուտ խօս վունչիչ չիմ մօղօնի, Գիօրգի ջան.
ինչի՞ չէի ասի, հազիր սրտէներուն ումիկ տվեցաւ
էս գլխէն էւէտ գիփունանցը:

ԳԷՈՐԳ

Քայց մէկ մտածիր, թէ ինձ ինչ տեղը հասցրիր.
ճշմարիտ, էլ չէի իմանում, թէ ինչ էի պատասխանել
Գարասիմ Եակուլիչին:

Անբաւական նստում է փոքրիկ սեղանի մօտ:

ԻՍԱՅԻ

Նաջաթ չէ, Գիօրգի ջան. յօրէս գիփ մէտի կու
գրատվի բանը:

Նստում է նոյն սեղանի միւս կողմը, Գէորգի հան-
դէպ, երեսը դէպի ձախ դուռը դարձրած:

ԳԷՈՐԳ

Ա՛խ, Իսայի, դու ինձ շատ նեղացրիր այսօր:

ԻՍԱՅԻ, թէյով դրողում եւ մեղմ ձայնով:

Նորուտ մեռնիմ, փեսայ ջան:

ԳԷՈՐԳ, անբաւականութեամբ:

Է՛հ, փեսայ, փեսայ. քանի ասէք:

ԻՍԱՅԻ

Լա՛ւ է, լա՛ւ, Գիօրգի ջան, օղունդ դուն քու քէփը
խարար մի անի, ախպէր, վունցոր կու հրամայիս,
էնէնց կու ժած գամ. գ՛ուղիս գրուտ փեսայ էլ վուր
գառնատ, էնչալին էլ փեսայ չիմ ասի:

ԳԷՈՐԳ

Եւ շատ լաւ էլ կ'անես:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Ամբիրը մօղ էլան... (Գէորգին:) Զէ, դուն ինձ
ասո՛ւ՛ վննց իս տեսնում Գարասիմ Եակուլիչին. լա՛ւ
մարթ չէ՛:

ԳԷՈՐԳ

Այո՛, լաւ է երևում:

ԻՍԱՅԻ

Ասում իմ, է՛... գրուտ հէրութ ին կ'օնէ քիդ, քու
արիւր:

ԳԷՈՐԳ

Չատ կարելի է:

ԻՍԱՅԻ

Ի՞նչս ասում, Գիօրդի ջան. դրա պէս բարի ու ճշմարիտ մարթ սաղ Թիփլիզումը չկայ... (Թէյը խըմելով:) Ուրիշ մարթ է ասում իմ, է՛... Մէ խօսելով քանի գնաս, էնդ՝ադա կու սիրիս Գարասիմ Եակովիչին... (Պարսիմատ ծամելով:) Ժամասէր... աստուածապաշտ... ախկըտին օղորմող... ու իր օրումը մարթու ըէղամաղ չի անի... ասկազանի համա խօմա՝ գլուխը յիդ դրած ունէ...

Կարապետը Մարգրիտի ձեռքը բռնած դուրս է բերում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ՆՐԱՆՔ, ԿԱՐԱՊԵՏ, ՄԱՐԳՐԻՏ

ԻՍԱՅԻ, շարունակելով:

Ա՛յ, յիդ մտիկ տու, քու դուշինկէն էլ դուս էկաւ: Գէորդը խօսոյն ոտի է կանդնում:

ԿԱՐԱՊԵՏ, թողնում է Մարգրիտին բազմոցի մօտ և մօտենալով Գէորդին:

Ա՛րի, փեսայ ջան, Աստուծ միասին ծիրացնէ (Գէորդը շփոթվում է:): քիդ քու հաւնած Մարքրիտի հիդ: Զեռքը բռնում է:

ԳէՈՐԳ, ազատելով ձեռքը:

Խնդրեմ:

Գնում է դէպի Մարգրիտը:

ԻՍԱՅԻ, ոտքի կանդնելով և առանձին:

Մեռնիմ Քու օղորմութենին, Աստուծ:

ԳէՈՐԳ, մօտենալով Մարգրիտին, փոքր ինչ շուարվում է, բայց խօսոյն զսպելով իրան՝ առնում է նրա ձեռքը:

Օրիորդ... շատ... ուրախ եմ... (Թեև եւ ողջունում է և և հեռանալով, առանձին:) Օ՛հ, Տէր իմ:

Մնում է ապշած:

ՄԱՐԳՐԻՏ, առանձին, ցածր ձայնով:

Ա՛խ...

Շփոթուած՝ ընկնում է բազմոցի վրայ:

ԻՍԱՅԻ, մօտենալով Գէորդին և շշնջելով:

Վա՛, ի՛նչ իս անում, հէը օխնած:

ԳէՈՐԳ, խայուն, նմանապէս շշնջելով:

Սա Մարգրիտը չէ:

ԻՍԱՅԻ, նոյնպէս:

Վա՛նց թէ նա չէ, գժվիլ ի՛ս:

ԿԱՐԱՊԵՏ, անցնելով խայու ձախ կողմը և ցածր ձայնով: Հը՛, ի՛նչ է. սիւ կատու անց կացաւ:

ԻՍԱՅԻ

Տձ, սիւ կատու կի չէ, ասում է՝ Մարքրիտը չէ, կ'օսէ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, ժպտալով:

Ի՞նչ իս ասում, փեսայ ջան. վա՛նց թէ Մարքրիտը չէ, թէ՛գուղ սնդ աշխրջին հարցու:

Մարգրիտը նեղանում է:

ԳէՈՐԳ, առանձին:

Տէր Աստուած, մի՛թէ սա նա է... Բայց այս անկարելի է:

ԿԱՐԱՊԵՏ, անցնելով Գէորդի աջ կողմը:

Է՛հ, լաւ է, փեսայ ջան, մի՛ սպանի խիղճ ախշկաս, սրի, կշտին նսախ:

ԻՍԱՅԻ, միւս կողմից եւ ցածր:

Միխի է, մի խայտառակի խիղճ ախշկան:

ԳէՈՐԳ, լուս նայում է կարապետին եւ խայուն, յետոյ առանձին:

Այս սրտեղ ընկայ ես:

Գնում, նստում է Վարդրիտի մօտ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Աստուձ անխօշիւնիլի անէ:

ԻՍԱՅԻ

Ա՛մին, Տէր Աստուձ:

ԳէՈՐԳ, արհամարհական հայեացք է ձգում կարապետի եւ խայուն վրայ, յետոյ Վարդրիտին:

Ներեցէք, օրիորդ, իմ վրդովմունքը... (Թե՛նե՛ն ժողովուրդ: Ես բռնաբարուի չէի սպասում այսպիսի դիպուածի... Ձեր հայրը խոստացաւ ինձ ծանօթացնել ձեզ հետ եւ յանկարծ այսպէս է վարվում... Ի՞նչպէս է թվում ձեզ, օրիորդ, այս բանը... (Վարդրիտը ամօժ-խածուծեամբ զուլսը բարշ է դցում. լուռութիւն:) Խօսեցէք, օրիորդ, խօսեցէք, խնդրեմ... (Ղուռութիւն:) Ինչի՞ չէք խօսում, օրիորդ: (Վարդրիտը շփոթվում է. դարձեալ ւրուռութիւն: Գէորդը դայրացած ուսերը բարձրացնում է եւ տեղից վեր կենալով, դիմում է կարապետին եւ խայուն:) Ասացէք խնդրեմ, ի՞նչ է նշանակում բոլոր այս կօմեղիան:

Գնում է դէպի խային:

ՄԱՐԳՐԻՏ, առանձին, ցածր ձայնով:

Ա՛խ, Աստուձ:

ԳէՈՐԳ, խայուն:

Քեզ եմ հարցնում... (Չայնը ցածրացնելով:) Ո՞վ էր այն աղջիկը, որ երգում էր:

ԻՍԱՅԻ, նոյնպէս ցածր:

Ի՞նչ իս ասում, Գիօրգի ջան. ախար, հէնց դ՛ն չէր ախօշկումը:

ԳէՈՐԳ, բարկացած:

Ի հարկէ որ չէ... իբրև թէ ի՞նքդ չգիտես... Օ՞հ, Խայի, սպասիր:

ԻՍԱՅԻ, երեսը խաչ է հանում եւ առանձին:

Միզայ Բի, Տէր:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Պարուն փեսայ, հանաք իս անճամ:

ԳէՈՐԳ

Ի՞նչպէս թէ հանաք եմ անում... Դուք ինձ սնւ տեղ էք ընդունում, պարոն... Մտաբերեցէք թէ ինչէր էիք խօսում մի քանի ժամ առաջ, իսկ այժմ ինչպէս էք վարվում... (Չայնը ցածրացնելով:) Ո՞ւր էք բերել այդ խեղճին, այստեղ նստացրել եւ խայտառակ անում. դուք լաւ գիտէք որ դա իմ տեսածը չէ:

ԻՍԱՅԻ, լսելով Գէորգին, առանձին:

Ալմուրին զլուխս է ննգնում...

ԿԱՐԱՊԵՏ, մեղմաբար:

Լաւ է, քու հօբն օղորմի, է. սա վուր չէ քու տեսածը, բառ ուրիշ սով կու՛լէր, դուն ինձ ասո՛ւ...

ՄԱՐԳՐԻՏ, առանձին:

էս ի՞նչ բան է:

ԻՍԱՅԻ, Գէորգին ցածր ձայնով:

Մէ լաւ տիս, Գիօրգի ջան, թէ արտէր իս. կու'լի
աճկդ խափս է տալի:

ԳէՈՐԳ, առանձին:

Յնորուել են, ինչ է:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Տեսնում իս լիզուն կապլեցաւ մէքաշ. գիփ մէտի
խառնեցիր խղճին, ախար... Գուն ինձ էլ շշկեցրիր,
վուրթի, չէ թէ սրան... Սրա պէս սիրուն ու կար-
տինկա դանա էլի կայ քախկումը, թէգուդ սնդ
աշխրբումը...

Մօտենում է Մարգրիտին:

ԳէՈՐԳ, առանձին, ղայրացած:

Տես, տես...

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Ա'լս, սիրտս ինչ հանգն է դընդդընդում:

ԿԱՐԱՊԵՏ, շարունակելով:

Փնհ, դրուստ հրիշտակ է, է'լի... (Մարգրիտին տե-
ղից վեր է կացնում:) Արա մէ թամաշա արա...

ԳէՈՐԳ, առանձին:

Օհ, անիրան...

ԿԱՐԱՊԵՏ, Մարգրիտին աջ ու ձախ սրտոյտ տալով միւս-
նոյն կէտի վրայ:

Ի՞նչն է պակաս՝ բոյին, բնւսաթը, մնդիրը, թէ
էրեսի ռանդը... (Գէորգը սարսում է:) Սադ աշխարքը
կ'օսէ, վուր թաքաւուրի արժանի է, 'ես ու իմ հոքին:

ԳէՈՐԳ, առանձին:

Խեղճ աղջիկ:

ՄԱՐԳՐԻՏ, առանձին:

Վնյ իմ միխկը:

Նստում է իր տեղը եւ թաշկինակով աչքերը սրբու
է: Կսային՝ մտատանջութեան մէջ, ինքն իրան
ծեռքերով խօսում է:

ԿԱՐԱՊԵՏ, մօտենալով Գէորգին:

Ա'րի, փեսայ ջան, նշանը տու ու քնւթահ արա,
թէ քու հօր գերեզմանը կու սիրիս:

ԳէՈՐԳ

Բնւական է, պարոն, բնւական է. վերջացրէք,
խնդրեմ:

Գնում է եւ վերցնում է գլխարկը:

ԿԱՐԱՊԵՏ, առանձին:

է՛տ է վուր գնացիր:

Պատրաստվում է ճանապարհը կտրելու:

ՄԱՐԳՐԻՏ, առանձին:

Ինչի՞ էտի էւէտ չիս սպանում ինձ, Աստուծ:

ԻՍԱՅԻ, առանձին:

Ա'լս, Աստուծ, վննց իմանամ դրուստը...

ԳէՈՐԳ, գլխարկը ձեռքին, մօտենում է Մարգրիտին:

Օրիորդ, շատ ցաւում եմ որ ահամայ պատճառ
դարձայ ձեր նեղութեանը... Մնաք բարեաւ... (Գառ-
նալով Կսայուն:) Չնորհակալ եմ, Իսայի. լնւ բարե-
կամութիւն արիր:

Կամենում է գնալ: Աջ դռնից մտնում են Մարգրիտը՝
ծեռքին արծաթեայ սկուտեղի վրայ շամպանիայով
լի բաժակներ, եւ Արտէմը՝ դատարկ սկուտեղով:

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՆՐԱՆԻ, ՍԱՐԳԻՍ, ԱՐՏԷՄ

ԿԱՐԱՊԵՏ, առանձին:

Աստուծ գիղենայ, սաղ գուս շիւմ թողնի: (Զախ
ձեռքով բռնում է Գէորգի օձիքից:) 'Ես քիզ համով ա-
սում իմ, ախպէր, ւրի, նշանը առ թէ խիւք ունիս,
թէ շէ գուն ինձ չիւ ճանչնում. ինձ Գարասիւմ Եա-
կուլիչ Զամբախով կ'օսին:

Գէորգ, աղատուելով կարապետից եւ բարկացած:

Թողէք, խնդրեմ... Դուք ձեզ մոռանում էք, պա-
րոն... (Տեսնելով Արտէմին, որ փոքրիկ սեղանից հաւա-
րում էր թէյի բաժակները, ձեռքը խփում է իր ճակա-
տին:) Ա՛հ... (Արտէմին:) Ա՛յ աղայ, այն ի՛նչ աղջիկ
էր, որի ետեւից երէկ գալիս էի:

ԿԱՐԱՊԵՏ, շփոթուած, խփում է իր ճակատին եւ առանձին:

Վայ, էս մէկը մտէս ննգաւ:

Արտէմին նշաններով հրամայում է լուռ մնալ. յե-
տոյ Գէորգի եւ Իսայու ետեւումն անցնում է
Արտէմի ձախ կողմը:

Գէորգ, շարունակելով:

Քեզ հետ եմ, ասան շուտ՝ սըր է այն աղջիկը:

ԱՐՏԷՄ

Էնթի օթախումն է:

ԻՍԱՅԻ

Ի՛նչ ախշիկ, տօ:

ԱՐՏԷՄ

Վայ, միր ախշիկ պարունն, աղա:
ԿԱՐԱՊԵՏ, աջ արմնիով խձուռ է Արտէմին եւ ցածր ձայնով:

Գնրի, տօ անիծած:

ԻՍԱՅԻ, Արտէմին, մեղմաբար յետ մղելով կարապետին:
Նատալիէն, տօ:

ԱՐՏԷՄ

Հրամիլ իս:

ԳԷՈՐԳ

Ա՛յ, խարերայ անաստուածներ... Վերջապէս...

ԻՍԱՅԻ, բարկացած:

Ախար, սիրաս իմանում էր, է՛:

կամենում է դնալ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, բռնելով Իսայու ձախ թեւից եւ միամտաբար:
էս ի՛նչ խարար է:

ԻՍԱՅԻ, աղատուելով կարապետի ձեռքից:

Մէ մնլալի, քու հօրն օղորմի, է՛:

Գուրս է նետվում ձախ դռնից, Արտէմը դատարկ
սկուտեղով յետեւից դուրս է վազում. կարապե-
տը մնում է շուարուած:

Տ Ե Ս Ի Լ Ը

ԳԷՈՐԳ, ԿԱՐԱՊԵՏ, ՄԱՐԳՐԻՏ, ՍԱՐԳԻՍ

ՍԱՐԳԻՍ, բեմի աջ կողմը, շամպանեայով սկուտեղը ձեռ-
քին եւ առանձին:

Գէղի ծծիլը, գնն բարխօսիս:

ՄԱՐԳՐԻՏ, առանձին:

Սիրտս գնում է:

ԳէՊՐԳ, Կարապետին, փոքր լուծիւնից յետոյ:

Այժմ ի՞նչ էք ասում, պարոն. այժմ ի՞նչ էք հնարելու...

ԿԱՐԱՊԵՏ, շուարուած:

'Ես վուր շիմ իմանում թէ ի՞նչ բան է...

ԳԵՊՐԳ

Գո՛ւր՝ պարոն, ո՛չ հոգի էք ունեցել, ո՛չ խիղճ... Գոնէ՛ ձեր աղջկան կը խնայէիք...

Ողջունելով Մարգրիտին, նետվում է դէպի դիմացի դուռը, ուր հանդիպում է Իսայուն:

ԿԱՐԱՊԵՏ, Գէորգի յետեւից մի քանի քայլ առաջ գնալով եւ թոթովելով:

Կաց, կաց:

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՆՐԱՆՔ, ԻՍԱՅԻ, ՆԱՏԱԼԻՍ, յետոյ ԱՐՏԷՄ

ԻՍԱՅԻ, այլալուած, ձախ ձեռքով կանգնեցնում է Գէորգին դռան շէմքումը:

Մ'սլափ, մ'սլափ հալա:

ԳԵՊՐԳ

Թո՛ղ, ասում եմ...

ԻՍԱՅԻ, նոյնպէս:

Մէ մ'սլափ, է՛...

ԳԵՊՐԳ, յետ դառնալով եւ դայրացած:

Օ՛հ, Աստուած...

ՆԱՏԱԼԻՍ, դռան յետեւից:

Գէթաղվա, Իսայի ջան:

Կարապետը շփոթուած անցնում է բեմի ձախ կողմը:

ԻՍԱՅԻ, նոյն դռանը:

Մըի, ասում իմ, է՛... (Բռնի ներս բերելով Նատալիային, դիմում է Գէորգին:) Սրան իս ասում, ախպէ՛ր:

Արտէմը դիմացի դռնից դուրսը հանում է եւ մնում է այնպէս մինչեւ վերջը:

ԳԵՊՐԳ, առաջ գնալով:

Ա՛յ, իմ տեսածը:

ՆԱՏԱԼԻՍ, ճչում է:

Ա՛խ:

Ամօթից երեսը դարձնելով, ծածկում է իր դէմքը եւ մնում է այնպէս մինչեւ վերջը: Միեւնոյն ժամանակ Մարգրիտը ոտի կանգնելով, կամենում է առաջ գնալ, բայց ուշաձագի իսկոյն վայր է ընկնում բազմոցի վրայ:

ԻՍԱՅԻ, շուարուած:

Քու տեսածը՛... Տճ, սա խօսմ իմ կնիկն է:

ԳԵՊՐԳ, զարհուրած յետ քաշուելով:

Քո կի՛նը...

Մնում է արձանացած:

ԿԱՐԱՊԵՏ, բեմի ձախ կողմը կանգնած եւ սարսափելի դրուծեան մէջ, բռնցքով խփում է իր ձակատին: Էնդհսր է ասած՝ վուր շուրբին ջվալումը չի թախ կենայ:

Չեոքը ձակատին՝ մնում է անշարժ:

ԻՍԸՅԻ, փոքր լուծիւնից յետոյ, նայում է հաստալիային
 եւ երկու ձեռքով իր գլխին խփելով:

Վնյ քու Իսայուն:

Մնում է նոյն դրուժեան մէջ:

ՍԱՐԳԻՍ, բեմի աջ կողմը, շամպանեայով սկուտեղը ձեռ-
 քին եւ առանձին:

Այ խաթարալա:

Ամենքը քարացած մնում են իրանց դրուժեան մէջ:

ՊԱՏԿԵՐ: Մի քանի վայրկեանից յետոյ վարա-
 դոյրն իջնում է:

Վ Ե Ր Զ

ՆԿԱՏՈՒԱԾ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

Երես:	Տող:	Տարաւած է:	Պետք է:
5	5	՝էրւեւեց	հէստիկնիբը
24	11	վէրւեւեց	վճարդի
28	7	՝էրւեւեց	մէջ:
36	«	վէրւեւեց	մունդրէկ
52	12	«	շատ
89	7	՝էրւեւեց	աղչկան
101	3	վէրւեւեց	միջի
«	2	՝էրւեւեց	կէհայ
105	6	«	է, էլի,
109	3	վէրւեւեց	կողմը
112	11	«	էլ բոլորովին էլ որոշ կերպով բո- լորովին
115	4	«	Սարքիս տօ
126	7	«	դուլին
128	1	«	ՍԱՐԳԻՍ, մի- նակ:
150	9,10	«	վարագոյրն իջ- նում է:

հէստըկնիբը
 վճարդի
 մէջտեղը:
 մունդրէկ
 շատ
 ախչկան
 դիմացի
 կ'էհայ
 է էլի
 դուրը
 Սարքիս, տօ
 դուլին
 ՏԵՍԻԼ ԺԱ.
 ՍԱՐԳԻՍ, մինակ:
 վարագոյրը կամաց-
 կամաց իջնում է:

BIBLIOTHECA MUSEI HISTORICO-NATURALIS
MUSEI HISTORICO-NATURALIS

Num. Class.	Num. Mus.	Titulus	Notae
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9
10	10
11	11
12	12
13	13
14	14
15	15
16	16
17	17
18	18
19	19
20	20
21	21
22	22
23	23
24	24
25	25
26	26
27	27
28	28
29	29
30	30
31	31
32	32
33	33
34	34
35	35
36	36
37	37
38	38
39	39
40	40
41	41
42	42
43	43
44	44
45	45
46	46
47	47
48	48
49	49
50	50
51	51
52	52
53	53
54	54
55	55
56	56
57	57
58	58
59	59
60	60
61	61
62	62
63	63
64	64
65	65
66	66
67	67
68	68
69	69
70	70
71	71
72	72
73	73
74	74
75	75
76	76
77	77
78	78
79	79
80	80
81	81
82	82
83	83
84	84
85	85
86	86
87	87
88	88
89	89
90	90
91	91
92	92
93	93
94	94
95	95
96	96
97	97
98	98
99	99
100	100

17676
17677
17678
17679

2013

